

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

**Випускна робота бакалавра
на тему: «Оптимізація витрат в системі формування фінансових
результатів операційної діяльності підприємства»**

Розробив студент групи 401-ЕФ
Лобач Данило Анатолійович

Полтава 2023

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

**на тему «Оптимізація витрат в системі формування фінансових
результатів операційної діяльності підприємства**

Виконав: студент 4-го курсу, групи 401-ЕФ

Спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Лобач Д. А.

Керівник: к.ен., доцент Свистун Л. А.

Рецензент: начальник фінансово-економічного
відділу апарату Філія БМФ «Укргазпромбуд» АТ
«Укртрансгаз» Предибайло І. О.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань

Лобач Д. А.

Підтверджую достовірність даних, використаних у
роботі

Лобач Д. А.

Полтава, 2023 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Економічний зміст, види та функції витрат підприємства	6
1.2. Підходи до формування витрат операційної діяльності підприємства	15
1.3. Характеристика взаємозв'язку витрат та фінансових результатів операційної діяльності підприємств.....	24
РОЗДІЛ 2.АНАЛІЗ І ОЦІНКА ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ БМФ «УКРГАЗПРОМБУД»	36
2.1. Характеристика господарської діяльності БМФ «Укргазпромбуд».....	36
2.2. Оцінка фінансової стійкості БМФ «Укргазпромбуд»	55
2.3. Аналіз і оцінка витрат та фінансових результатів діяльності «Укргазпромбуд».....	63
РОЗДІЛ 3.НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ В СИСТЕМІ ЗАВДАНЬ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ БМФ «УКРГАЗПРОМБУД».....	84
3.1. Методи управління витратами підприємства.....	84
3.2. Аналіз впливу витрат на фінансові результати діяльності БМФ «Укргазпромбуд».....	91
3.3. Напрями оптимізації витрат підприємства з метою забезпечення зростання прибутку від операційної діяльності	104
ВИСНОВКИ.....	120
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	127
ДОДАТКИ.....	133

				ВР	401-ЕФ	19063			
	П. І. Б.	Підпис	Дата	<i>Оптимізація витрат в системі формування фінансових результатів операційної діяльності підприємства (на матеріалах БМФ «Укргазпромбуд»</i>					
<i>Розроб.</i>	<i>Лобач Д. А.</i>						Літ.	Арк.	Акрушів
<i>Перевір.</i>	<i>Свистун Л. А.</i>						3		133
<i>Н. Контр.</i>	<i>Свистун Л. А.</i>						<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>		
<i>Затверд.</i>	<i>Птащенко Л.О.</i>								

ВСТУП

Складно переоцінити важливість витрат у системі управління фінансами підприємства. Тема витрат є однією з найважливіших категорій в економіці, правильна оптимізація їх, у свою чергу, є однією з найголовніших факторів досягненням підприємством позитивного фінансового результату. Дослідження в галузі оптимізації витрат є актуальним, оскільки дозволяє виявити та впровадити ефективні методи та підходи до управління витратами. Врахування взаємозв'язку між витратами та фінансовими результатами діяльності підприємства допомагає виявити слабкі місця та можливості для оптимізації. Оптимізація витрат в системі формування фінансових результатів операційної діяльності дозволяє підприємствам знизити витрати на виробництво товарів або надання послуг при збереженні їх якості. Маючи оптимальні витрати підприємство отримує можливість розвиватись та покращувати свої показники, зокрема його прибутковість, рентабельність та фінансову стійкість.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів формування й оптимізації витрат та фінансових результатів операційної діяльності підприємства.

Завданнями дипломної роботи є:

- дослідити економічний зміст, види та функції витрат;
- вивчити підходи та методи формування витрат операційної діяльності;
- охарактеризувати взаємозв'язок витрат та фінансових результатів операційної діяльності підприємств;
- оцінити фінансову стійкість господарської діяльності будівельно-монтажної фірми «Укргазпромбуд»;
- проаналізувати та оцінити витрати і фінансові результати діяльності підприємства;
- узагальнити методи управління витратами підприємства;

– провести аналіз впливу витрат на фінансові результати діяльності БМФ «Укргазпромбуд»;

– запропонувати напрями оптимізації витрат підприємства з метою забезпечення зростання прибутку від операційної діяльності.

Предметом дослідження є процеси оптимізації витрат в системі формування фінансових результатів операційної діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є витрати і фінансові результати операційної діяльності БМФ «Укргазпромбуд».

Методами дослідження є: розрахунково-аналітичний метод, табличний метод, факторний аналіз Розрахунково-аналітичний метод дозволить провести детальний розрахунок і аналіз фінансових показників, табличний метод допоможе візуалізувати дані і виявити тенденції, а факторний аналіз дозволить визначити фактори, що найбільше впливають на витрати та фінансові результати підприємства. Застосування цих методів дозволить зробити висновки щодо ефективності управління витратами та запропонувати напрями оптимізації з метою підвищення фінансових результатів підприємства.

Інформаційною основою дослідження є наукова література, електронні бази даних, нормативні документи з проблеми дослідження, узагальнення та систематизація фінансової документації підприємства.

Практична цінність роботи полягає в тому що дослідження в частині удосконалення аналізу витрат операційної діяльності підприємства можуть бути застосовані на БМФ «Укргазпромбуд» задля покращення його діяльності. Зокрема, у роботі надані рекомендації щодо розвитку підприємства та оптимізації його операційної діяльності.

Основні теоретичні положення і результати дослідження були висвітлені під час виступу на VII Міжнародній науково-практичній конференції «Економічна безпека: держава, регіон, підприємство» (Полтава, 2023), тема доповіді «Цифрові рішення у сфері оптимізації фінансів та як інструмент управління діяльністю підприємства».

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст, види та функції витрат підприємства

Витрати підприємства є дуже важливою, але складною економічною категорією, яка має значний вплив на фінансові результати підприємства. Знання обсягу та складу витрат є ключовим управлінським інструментом для підприємства. Однак, є різні підходи до оцінки вартості ресурсів, що використовуються підприємством в процесі його діяльності, тому трактування суті витрат є неоднозначним. «Витрати» – це різнобічна та часто досліджувана категорія. Різні вчені трактують поняття витрати по різному табл. 1.1[1].

Таблиця 1.1

Еволюція сутності поняття «витрати»

Теорія / представники	Сутність теорії
1	2
Теорія абсолютних переваг / витрат В. Петті, П. Буагільбер, А. Сміт, Д. Рікардо [2]	Величина вартості визначається затратами праці на виробництво продукції (за А. Смітом – заробітна плата, прибуток та рента; за Д. Рікардо – заробітна плата, прибуток та витрачені засоби виробництва). Витрати – середні суспільні затрати на одиницю продукції
Теорія трудової вартості/ресурсності К. Маркс, Т. Мальтус [3]	За К. Марксом, витрати виробництва – видатки на виробництво, які несе підприємство задля створення товарів і наступного отримання прибутку; витрати обігу витрати, пов'язані з процесом реалізації товарів (на упаковку, сортування, транспортування тощо). За Т. Мальтусом, до витрат виробництва слід включати прибуток на авансований капітал, витрати живої та уречевленої праці
Теорія цін А. Маршалл, П. Самуельсон [4]	Ціна товару визначається попитом та пропозицією, в короткостроковій перспективі попит формує ціну на основі граничної корисності, а пропозиція – на основі витрат виробництва. Витрати – витрачена на виробництво товарів праця, вкладений капітал та земля, яка використовується під час виробництва

Вітчизняні науковці також продовжують досліджувати категорію витрат, їх погляди на визначення представлені в табл. 1.2 [5].

Тлумачення поняття «витрати» вітчизняними науковцями

Ключова особливість	Науковці
1	2
Витрати розглядаються як використання ресурсів	Ф. Ф. Бутинець, Н. С. Андрющенко, М. С. Пушкар, І. А. Волкова, С. І. Якименко, М. Г. Грещак, Т. П. Остапчук, Л. М. Янчева, І. Є. Давидович, М. І. Скрипник, Н. М. Ткаченко, Н. В. Задорожна, М. В. Реслер
Витрати представляють у грошовій формі	І. А. Бланк, Ф. Ф. Бутинець, Н. О. Гура, М. Г. Грещак, О. С. Коцюба, М. Павлишенко, О. В. Крушельницька, Л. Г. Мельник, О. І. Корінцева, Л. В. Нападовська, В. П. Климко, М. В. Реслер
Витрати – це вибуття активів або збільшення зобов'язань, зменшення власного капіталу	Н. В. Прохар, В. В. Кулішов, Ю. С. Цаль-Цалко, Л. В. Нападовська

Порівнюючи визначення поняття «витрати» вітчизняних та зарубіжних науковців, то можна помітити, що сутність поняття є ідентичною. Це є позитивним аспектом, так як дає змогу при формуванні звітності по міжнародним стандартам, використовувати вітчизняне розуміння цієї категорії.

Таким чином, спираючись на інформацію з таблиць, можна сказати, що витрати можна визначити як суму грошей, витрачених на ресурси, які необхідні для виробництва продукту або послуги. Загальні складові витрат включають зарплати працівників, капіталовкладення, сировину, матеріали, електроенергію, обладнання та інші ресурси. Різні економісти можуть додати або виключити деякі складові витрат, але загальний підхід до визначення витрат схожий у всіх авторів.

Щодо визначення поняття «витрат», то Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» трактує так: витрати – зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [6].

Також згідно з П(С)БО 16, всі витрати підприємства можна розділити на три групи: виробничі, операційні та інші витрати діяльності. Виробничі витрати

пов'язані з виробництвом продукції, робіт та послуг. Операційні витрати включають адміністративні, витрати на збут та інші операційні витрати. Інші витрати діяльності включають фінансові витрати, втрати від участі в капіталі, надзвичайні витрати та інші витрати [7].

Витрати є неодмінною складовою управління будь-яким підприємством. Для ефективного контролю над ними необхідно проводити їх класифікацію за різними критеріями. Це дозволяє визначити точну вартість виробництва продукції та встановити її ціну на ринку. Крім того, класифікація витрат є важливим інструментом для визначення собівартості продукції, що включає локальні затрати на оплату праці, матеріали, енергію та інші ресурси.

Таблиця 1.3

Класифікація витрат

Ознаки класифікації	Групи витрат
1	2
По відношенню до виробничого процесу	основні витрати накладні витрати
По відношенню до обсягів виробництва	умовно-постійні витрати умовно-змінні витрати
За єдністю складу	одноеlementні витрати комплексні витрати
За способом віднесення на собівартість окремих видів виробництва	прямі витрати непрямі витрати
За доцільністю	продуктивні витрати непродуктивні витрати
За календарним періодом	поточні витрати одноразові витрати
За видами витрат	витрати за економічними елементами витрати за статтями калькуляції

Класифікація витрат допомагає ефективно управляти ними та контролювати рівень витрат. Це дає змогу виробляти продукцію за найменшою можливою ціною, що є важливим фактором конкурентоспроможності на ринку. Крім того, з класифікацією витрат пов'язана калькуляція собівартості продукції, яка дозволяє з'ясувати, які види витрат є найбільш значущими для конкретного

виробника, і відповідно зменшувати їх або підвищувати ефективність їх використання. (табл. 1.3).

В бухгалтерії та управлінні витратами використовуються поняття основних та накладних витрат для класифікації різних видів витрат у підприємстві.

Щодо основних витрат, то вони є повністю зрозумілі, оскільки безпосередньо відносяться до собівартості виготовленої продукції або наданих послуг. Вони складаються з прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці та інших прямих витрат, які прямо пов'язані з виробництвом.

Накладні витрати, зі свого боку, є витратами, пов'язаними з управлінням та обслуговуванням процесу виробництва певної продукції. Ці витрати відносяться до непрямих витрат на підприємстві. Значить, накладні витрати охоплюють витрати, які не пов'язані безпосередньо з технологічним процесом виробництва продукту. Вони можуть бути виробничими або невиробничими. [8, 9]

Структура накладних витрат, відображена в Податковому кодексі України, відрізняється від структури зазначеної в національному положенні (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» (див. табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Структура накладних витрат у нормативно-правових документах

№ з/п	Стаття витрат	Структура накладних витрат у відповідних нормативно-правових документах	Нормативно-правове регулювання	
			ПК У	ПСБО
1	2	3	4	5
1	Загально-виробничі витрати	а) витрати на управління виробництвом;	+	+
		б) амортизація основних засобів загальновиробничого призначення;	+	+
		в) амортизація нематеріальних активів загальновиробничого призначення;	+	+
		г) витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, оперативну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення;	+	+

Продовження таблиці 1.4

1	2	3	4	5
		г) витрати на вдосконалення технології та організації виробництва ;	+	+
		д) витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інших послуг з утримання виробничих приміщень;	+	+
1	Загально-виробничі витрати	е) витрати на обслуговування виробничого процесу;	+	+
		є) витрати на охорону праці, техніку безпеки, понесені відповідно до законодавства;	+	+
		ж) суми витрат, пов'язаних із підтвердженням відповідності продукції, систем якості, систем управління якістю, систем управління довіллям, персоналу встановленим вимогам відповідно до Закону України «Про підтвердження відповідності»;	+	+
		з) суми витрат, пов'язаних з розвідкою/дорозвідкою та облаштуванням нафтових та газових родовищ;	+	-
2	Адміністративні витрати	а) загальні корпоративні витрати, в тому числі організаційні витрати, витрати на проведення річних та інших зборів органів управління, представницькі витрати;	+	-
		б) витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством (у тому числі витрати на оплату праці адміністративного апарату) та іншого загальногосподарського персоналу;	+	-
		в) витрати на утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів загальногосподарського використання, придбання пально-мастильних матеріалів, стоянка, паркування легкових автомобілів, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона);	+	+
		г) винагороди за консультаційні, інформаційні, аудиторські та інші послуги, що отримує платник податку для забезпечення господарської діяльності;	+	+
		г) витрати на оплату послуг зв'язку (пошта, телеграф, телефон, телекс, телефакс, стільниковий зв'язок та інші подібні витрати);	+	+
		д) амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;	+	+
		е) витрати на врегулювання спорів у судових органах;	+	+
		є) плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків;	+	+
3	Витрати на збут	ж) податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі;	-	+
		а) витрати на пакувальні матеріали для затарювання товарів на складах готової продукції;	+	+
		б) витрати на ремонт тари;	+	+

Продовження таблиці 1.4

1	2	3	4	5
		в) оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам та працівникам підрозділів, що забезпечують збут;	+	+
		г) витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг), на передпродажну підготовку товарів;	+	+
		г) витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом;	+	+
		д) витрати на утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, пов'язаних зі збутом товарів, виконанням робіт, наданням послуг (оперативна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, охорона);	+	+
		е) витрати на транспортування, перевалку і страхування товарів, транспортно-експедиційні та інші послуги, пов'язані з транспортуванням продукції (товарів) відповідно до умов договору (базису) поставки;	+	+
		є) витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;	+	+
		ж) витрати на транспортування готової продукції (товарів) між складами підрозділів підприємства;	+	+
		з) витрати на страхування призначеної для подальшої реалізації готової продукції (товарів), що зберігається на складі підприємства;	-	+
		к) витрати на передпродажну підготовку товарів	-	+

*Складено Іванюта О.В. на основі [7].

У багатьох дослідженнях з бухгалтерського обліку та управління витратами автори вказують на важливість класифікації витрат залежно від обсягів виробництва у процесі управління. Однак, вони також відзначають умовність поділу витрат на постійні та змінні та обмеження, що виникають через припущення, на яких базуються «ідеалізовані» графіки взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток».

Умовно-змінні витрати – це вид витрат, які змінюються пропорційно зміні обсягу виробництва або продажу товарів чи послуг.

Умовно-постійні витрати – це вид витрат, які залишаються практично незмінними незалежно від зміни обсягу виробництва або продажу.

Умовно-змінні витрати можуть бути пропорційними або непропорційними зміні обсягу виробництва. Непропорційні умовно-змінні витрати можуть бути прогресивними, дегресивними або напівзмінними. Умовно-постійні витрати

можуть бути напівпостійними або дискреційними, тобто вони можуть залишатися постійними для конкретного обсягу виробництва або збільшуватися на певну величину і знову ставати постійними.

Проте, при розподілі витрат на умовно-постійні та умовно-змінні витрати використовуються припущення, які можуть бути обмежувачами. Вони базуються на припущеннях, що поведінка витрат залежить лише від обсягу виробництва при незмінних якості сировини, технології тощо, а також на припущеннях щодо структури та асортименту продукції. Крім того, вони передбачають, що постійні витрати залишаються незмінними у межах релевантного діапазону, а між умовно-змінними витратами та обсягом виробництва існує лінійна або інша відповідна залежність [10].

Також важливим є класифікація витрат за способом віднесення на собівартість окремих видів виробництва.

Нормативне визначення поняття «прямі витрати» міститься у П(С)БО 16 «Витрати»: «прямі витрати – витрати, що можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом» [7].

До непрямих витрат належать витрати, пов'язані з виробництвом кількох видів продукції (витрати на утримання та експлуатацію устаткування, загальновиробничі, загальногосподарські витрати), що включаються до собівартості за допомогою спеціальних методів. Непрямі витрати утворюють комплексні статті калькуляції (тобто складаються з витрат, що включають кілька елементів), які відрізняються за їх функціональною роллю у виробничому процесі [7].

Витрати операційної діяльності підприємства торгівлі групують за такими економічними елементами:

- матеріальні затрати – матеріали та комплектуючі вироби використані в процесі виробництва, реактиви, посуд, інше приладдя та матеріали, комплектуючі вироби, сировина та купівельні напівфабрикати, паливно-мастильні матеріали, будівельні матеріали, тара та тарні матеріали, товари, малоцінні та швидкозношувані предмети, інші матеріальні витрати;

- витрати на оплату праці – основна заробітна плата, додаткова заробітна плата та інші заохочувальні і компенсаційні виплати;
- відрахування на соціальні заходи – відрахування на обов'язкове державне пенсійне страхування відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням,
- відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття (далі – страхування на випадок безробіття), відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, відрахування на індивідуальне страхування персоналу підприємства, оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, за рахунок коштів підприємства, медичне страхування, відрахування на інші соціальні заходи;
- амортизація – сума нарахованої амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів.;
- інші операційні витрати – Вартість послуг сторонніх підприємств, пов'язаних з протипожежною та сторожовою охороною, вартість послуг сторонніх підприємств з проведення рекламних заходів, пов'язаних з діяльністю підприємств торгівлі, вартість транспортно-експедиційних послуг, не пов'язаних з придбанням товарних та інших запасів, вартість послуг страхових і посередницьких підприємств, витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів (оренда, ремонт, комунальні послуги), крім амортизації, витрати на охорону праці, витрати на придбання літератури для інформаційного забезпечення господарської діяльності підприємства, витрати з оплати за участь у семінарах, витрати на гарантійний ремонт та гарантійне обслуговування, сума податків, зборів, обов'язкових платежів (крім податків на прибуток), які нараховують згідно з чинним законодавством, втрати від операційних курсових різниць, втрати від знецінення запасів, нестачі грошових

коштів та інших цінностей, втрати від псування цінностей, витрати на розрахунково-касове обслуговування в установах банків, витрати, пов'язані з веденням касового господарства, витрати, пов'язані з забезпеченням нормальних умов праці і техніки безпеки, витрати на облаштування та утримання кімнат відпочинку, роздягалень, душу, шаф для спеціального одягу й іншого обладнання, представницькі витрати, визнані суми фінансових санкцій (штрафи, пені, неустойки), сума резерву сумнівних боргів за реалізовані товари, роботи і послуги, витрати, пов'язані з управлінням торговельною діяльністю, інші операційні витрати [11].

Отже, визначення витрат на підприємстві є важливим елементом бухгалтерського обліку та фінансового аналізу підприємства. Окрім того, витрати є важливим фактором при прийнятті рішень щодо розвитку бізнесу та планування інвестицій.

Ефективне управління витратами – це важливий аспект успішної діяльності будь-якого підприємства. Контроль та оптимізація витрат дозволяє підприємству збільшувати свій прибуток та конкурентоспроможність на ринку. Однак, для досягнення цих цілей необхідно мати систему управління витратами, яка включає в себе планування, організування, мотивування, контроль та регулювання витрат [12, 13].

1. Планування – розробка плану діяльності підприємства, включаючи розрахунок необхідних ресурсів для досягнення запланованого обсягу виробництва та продажу продукції.

2. Організація – розподіл робіт та витрат за місцями їх виникнення, включаючи створення ієрархії організаційної структури та системи управління витратами.

3. Мотивування – система стимулів для заохочення дотримання норм витрат ресурсів та зниження непродуктивних затрат.

4. Контроль – відстеження рівня, динаміки та відхилень витрат від планових показників.

5. Регулювання – порівняння фактичного рівня витрат з планованим та виявлення різниці-відхилень, з метою вжиття заходів для їх регулювання.

Ефективне управління витратами є важливим чинником успіху будь-якого підприємства, оскільки дозволяє підвищити прибуток та конкурентоспроможність на ринку. Для досягнення цих цілей необхідно мати систему управління витратами, яка включає в себе планування, організування, мотивування, контроль та регулювання витрат. Кожна з цих функцій відіграє важливу роль у ефективному управлінні витратами підприємства. Планування дозволяє розрахувати необхідні ресурси для досягнення запланованого обсягу виробництва та продажу продукції. Організування включає розподіл робіт та витрат за місцями їх виникнення, що допомагає зменшити непродуктивні витрати. Мотивування стимулює співробітників до дотримання норм витрат ресурсів та зниження непродуктивних затрат. Контроль та регулювання дозволяє відстежувати та регулювати рівень витрат відповідно до планових показників. Використання цих функцій сприяє досягненню ефективного управління витратами та забезпечує успішну діяльність підприємства.

1.2. Підходи до формування витрат операційної діяльності підприємства

Функціонування підприємства спрямовано в першу чергу на отримання максимальних прибутків при мінімальних витратах. Таким чином, задля отримання задовільного результату перед керівництвом постає проблема правильного управління витратами підприємства, основними з яких є витрати операційної діяльності.

На сам перед, слід сказати, що управління витратами, а саме витратами операційної діяльності, є одним з ключових аспектів, що впливають на фінансовий результат, та відповідно на якість та успішність підприємства.

Управління витратами становить один з основних елементів фінансового управління підприємством і має на меті забезпечення оптимального використання ресурсів з метою досягнення позитивних фінансових результатів.

Основними причинами важливості управління витратами на підприємстві є:

1. Забезпечення рентабельності – у господарській діяльності підприємств, багато показників використовується для оцінки результативності, проте рентабельність є одним з найважливіших та найінформативніших. Вона відображає рівень ефективності підприємства на ринку. Тому ми вважаємо необхідним проаналізувати сутність рентабельності підприємств та підкреслити важливість її оцінки і аналізу в сучасних умовах господарювання. Рентабельність - це відносний показник інтенсивності виробництва, що відображає рівень прибутковості (окупності) відповідних компонентів процесу виробництва або загальних витрат підприємства [14].

2. Забезпечення конкурентоспроможності – контроль над витратами дозволяє підприємству підтримувати конкурентоспроможність на ринку. Зниження витрат може призвести до зниження вартості продукції або послуг, що робить підприємство більш привабливим для споживачів порівняно з конкурентами.

3. Фінансова стабільність – ефективне управління витратами сприяє збереженню фінансової стабільності підприємства. Це дозволяє уникнути надмірних витрат, підтримувати оптимальний рівень запасів, управляти кредитними ризиками та підтримувати достатній рівень ліквідності.

4. Покращення якості продукції або послуг – ефективне управління витратами дозволяє підприємству зосередитися на покращенні якості продукції або послуг. Зниження витрат може звільнити ресурси, які можна перенаправити на дослідження та розвиток нових технологій, підвищення якості або інновації, що поліпшить задоволення потреб клієнтів.

5. Утримання від надмірнозаборгованості – неправильне управління витратами може призвести до накопичення боргів і фінансових проблем.

Ефективний контроль над витратами дозволяє уникнути надмірного запозичення і забезпечує фінансову стійкість підприємства.

Також, управління витратами повинно розглядатись як не тільки процес прийняття рішень, але і як забезпечення необхідною інформацією для цього процесу та як стиль управління, оскільки вибір правильного рішення з багатьох альтернатив не є миттєвим дією [15].

Зниження витрат є важливою складовою економічної ефективності виробництва, проте це не може бути постійним процесом, оскільки це може вплинути на якість продукції та ефективність виробництва. Головна мета управління витратами операційної діяльності полягає в тому, щоб збільшити цінність продукції відносно витрат на операції, оскільки якість, ціна та експлуатаційні характеристики продукту прямо впливають на його цінність для споживача та прибуток підприємства в цілому. Для досягнення цієї мети необхідно вирішувати різноманітні завдання управління (рис 1.1) [16].

Рис. 1.1. Завдання управління операційними витратами

В свою чергу, задля формування витрат, на вітчизняному ринку підприємства зазвичай обирають методи обліку витрат, які описані далі [17]:

Позамовний – використовується при виробництві продукції за конкретними замовленнями або партіями. Метод позамовного аналізу витрат дозволяє виявляти рентабельні замовлення та встановлювати ціни на майбутні продукти. Цей метод також дозволяє порівнювати витрати на виробництво однакових продуктів, виготовлених в різний час. Однак його застосування пов'язане з потребою в деталізації даних та складними процедурами збору та обробки інформації. Окрім цього, визначення собівартості продукції можливе тільки після закінчення виробничого циклу, коли витрати вже неможливо змінити.

Ще один метод – попередільний – використовується у масовому виробництві однорідної продукції. Загальна сума затрат ділиться на кількість виробленої продукції, щоб визначити середні затрати на одиницю продукції. Цей метод є менш трудомістким та надає більш прозору інформацію на рахунках бухгалтерського обліку. Однак, неможливість згрупувати витрати за видами продукції та відсутність інформації про причини відхилень фактичних витрат від нормативних є недоліками цього методу.

Попроцесний метод калькулювання витрат застосовується в галузях, де витрати на виробництво узагальнюються в реєстрі бухгалтерського обліку загалом по процесу. В цих галузях, таких як вугленафтодобувна, немає незавершеного виробництва. Цей метод має перевагу у тому, що він дозволяє розраховувати та розподіляти однакову кількість витрат на кожний виріб. Однак, недоліком є складність його застосування, що пов'язана з великою кількістю процесів, технологій, а також з наявністю або відсутністю незавершених виробничих процесів.

Нормативний – передбачає фіксацію затрат за встановленими стандартами, що дозволяє визначити собівартість продукції на етапі планування виробництва. Цей метод забезпечує точний облік витрат та дозволяє контролювати загальну собівартість продукції шляхом аналізу фактичних затрат

в порівнянні з нормативними. Цей Метод має перевагу оперативного обліку витрат, оскільки базується на встановлених нормативах, які враховуються ще на етапі планування виробництва. Цей метод дозволяє вести точний облік з відхиленнями фактичних витрат від нормативних, що дає можливість контролювати загальну собівартість продукції. Нормативні калькуляції охоплюють всі види виробів, але відхилення враховуються по групах однорідної продукції, що дозволяє зменшити кількість об'єктів калькулювання. Однак, метод також має деякі недоліки, зокрема значну кількість відхилень від нормативів, пов'язаних з використанням сировини і матеріалів на виробництво, які виявляються лише під час інвентаризації. Крім того, відхилення витрат на управління та обслуговування розподіляються пропорційно основній заробітній платі робітників, що може значно знизити інформаційну функцію обліку.

У зарубіжній практиці також поширені певні методи калькулювання витрат, серед яких «кост-кілінг», «LCC-аналіз» (Life Cycle Cost), «бенчмаркінг витрат», «стандарт-костинг», «ABC-метод» (Activity Based Costing), «директ-костинг».

Тому нижче розглянуті зарубіжні методи формування витрат, їх недоліки та переваги занесені у табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Аналіз методів управління витратами [18]

Метод	Загальна характеристика методу	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
Кост-кілінг	Скорочення витрат відбувається в результаті зменшення витрат на оплату праці працівників або в разі скорочення штату працівників	найбільш поширений метод в Україні; швидкий темп скорочення витрат	соціальне роздратування працівників
LCC-аналіз	Ідентифікування та оцінювання витрат за конкретним видом продукції протягом усього його життєвого циклу	групування усіх витрат	залучення додаткових витрат на отримання додаткової інформації, відсутність конкретної періодизації в плані отримання фінансового результату

Бенчмаркінг витрат	Проведення порівняльного аналізу стану управління витратами на конкретному підприємстві з підприємствами-лідерами	Покращення конкурентоспроможної позиції підприємства	високий рівень ризику, через обрання неправильного підприємства-лідера;
Стандарт-костинг	Встановлення норм витрат на кожну одиницю продукції	своєчасний контроль за відхиленнями від нормативних показників	обов'язковою умовою є складання норм за технологічною картою виробництва
АВС-метод	Всі витрати обліковуються за окремими видами діяльності	детальний облік витрат за окремими видами продукції	значні затрати на ведення обліку
Директ-костинг	Метод передбачає використання виключно змінних витрат при розрахунку собівартості	Можливість визначення залежності витрат від обсягів виробництва	неточні та складні прорахунки ціни, яка б покривала постійні та змінні витрати в процесі господарювання підприємства

Таким чином, спираючись на інформацію про вітчизняні методи калькулювання витрат та на інформацію занесену у таблицю, можна сказати, що наразі не існує універсального методу калькулювання витрат. Кожен з методів задовольняє певні потреби та визначивши переваги та недоліки, перед підприємством постає рішення про використання певної методики, тієї яка буде найбільш привабливою та зручною у використанні.

Важливо розуміти, які чинники впливають на розмір та склад витрат. Для аналізу факторів витрат підприємства розумно їх класифікувати на зовнішні (макро- і мікро-) та внутрішні чинники. Таке розподілення обумовлене потребою визначити ступінь контролю, яким підприємство володіє щодо цих факторів. При цьому, керівництво підприємства повинно приділити особливу увагу внутрішнім факторам, оскільки вони є найбільш контрольованими [19].

Слід зазначити, що фактори впливають на витрати підприємства не ізольовано, а системно, доповнюють та підсилюють один одного, тому з огляду

на це слід звернути увагу на групування факторів, що дасть можливість побачити взаємопов'язані фактори. Далі зображена більш докладна структура факторів впливу. рис. 1.2 [20].

Поглянувши на рисунок 1.2. можна зробити висновок, що існує велика кількість факторів які мають вплив на підприємство, негативний чи позитивний. Тому керівництву слід завжди враховувати усі проблеми які мають можливість виникнути при виконанні тієї чи іншої діяльності.

Також важливо враховувати характеристику складу витрат операційної діяльності, оскільки вона дозволяє розкрити структуру та розподіл витрат підприємства на різні компоненти.

Таким чином, склад витрат включає [7]:

1. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг);

– виробнича собівартість продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду включає: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати;

– нерозподілені постійні загальновиробничі витрати. Це постійні витрати, які не можуть бути безпосередньо призначені для конкретного об'єкта витрат;

– наднормативні виробничі витрати. Це витрати, які виникають понад стандартні норми виробництва і можуть бути пов'язані з перевищенням норм часу, матеріалів тощо.;

– справедлива вартість супутньої продукції, яка реалізується. Це вартість продукції, яка виникає як результат співвідношення з основною продукцією і має власну ринкову ціну;

– вартість супутньої продукції в оцінці можливого її використання, що використовується на самому підприємстві.

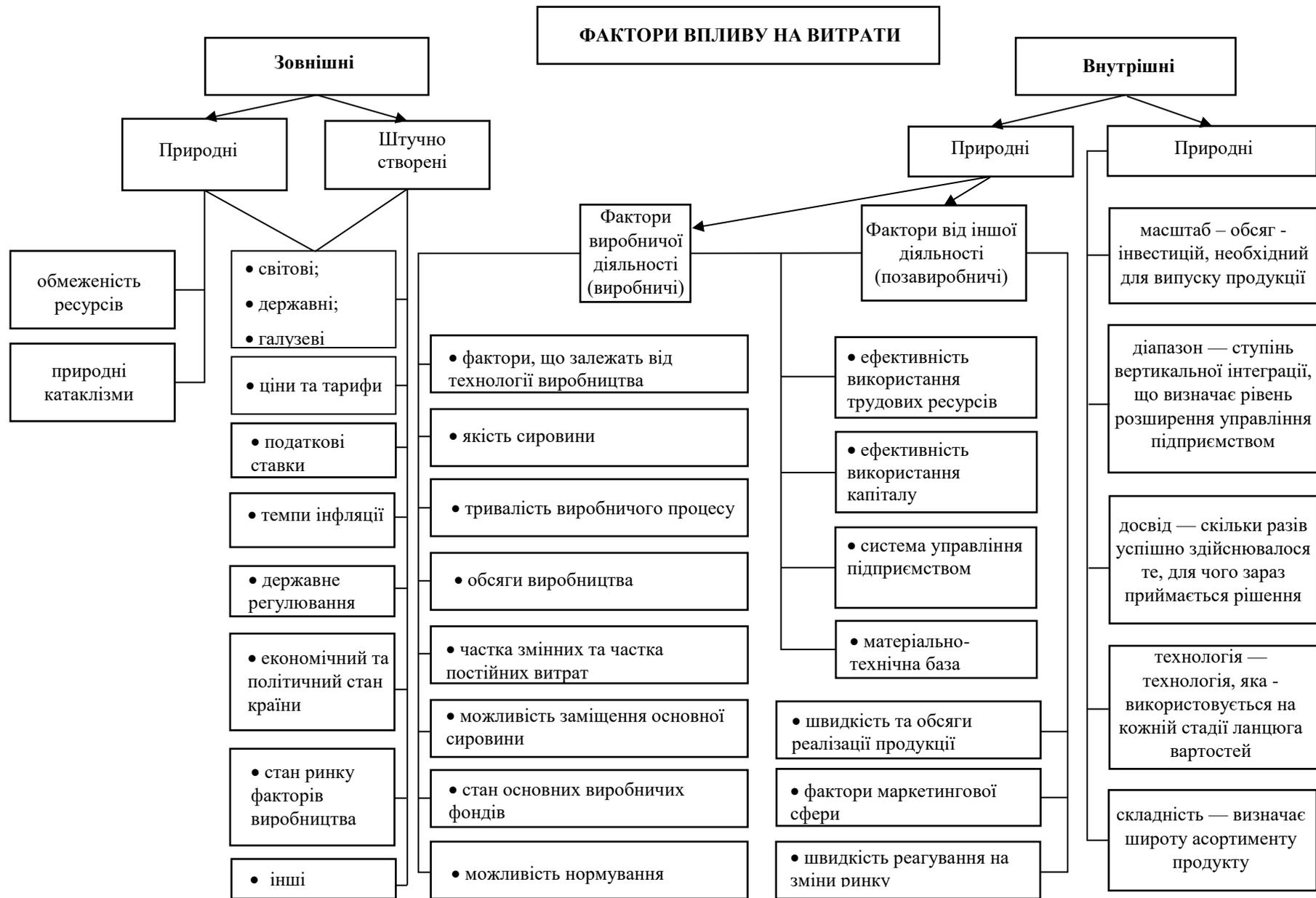

Рис. 1.2. Фактори впливу на витрати промислових підприємств

2. Адміністративні витрати:

- загальні корпоративні витрати;
- витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу;
- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання;
- винагороди за професійні послуги;
- витрати на зв'язок;
- амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;
- витрати на врегулювання спорів у судових органах;
- податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім тих, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг);
- плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків, а також витрати, пов'язані з купівлею-продажем валюти;
- інші витрати загальногосподарського призначення.

3. Витрати на збут:

- витрати на пакувальні матеріали для затарювання готової продукції на складах готової продукції;
- витрати на ремонт тари;
- оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам та працівникам підрозділів, що забезпечують збут;
- витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг);
- витрати на передпродажну підготовку товарів;
- витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом;
- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг;
- витрати на транспортування, перевалку і страхування готової продукції (товарів), транспортно-експедиційні та інші послуги, пов'язані з

транспортуванням продукції (товарів) відповідно до умов договору (базису) поставки;

- витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;
- витрати на страхування призначеної для подальшої реалізації готової продукції (товарів), що зберігається на складі підприємства;
- витрати на транспортування готової продукції (товарів) між складами підрозділів (філій, представництв) підприємства;
- інші витрати, пов'язані зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг.

4. Інші операційні витрати:

- витрати на дослідження та розробки відповідно до національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні Активи»;
- собівартість реалізованих виробничих запасів, яка складається з їх облікової вартості та витрат, пов'язаних з їх реалізацією;
- сума безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів;
- втрати від операційної курсової різниці, які виникають внаслідок зміни курсу валюти за операціями, активами і зобов'язаннями, пов'язаними з операційною діяльністю підприємства;
- втрати від знецінення запасів;
- нестачі й втрати від псування цінностей;
- визнані штрафи, пеня, неустойка;
- витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення;
- інші витрати операційної діяльності.

1.3. Характеристика взаємозв'язку витрат та фінансових результатів операційної діяльності підприємств

Як було зазначено раніше, головною метою будь-якого підприємства є отримання прибутку, тому досягнення позитивного фінансового результату є

однією зі складових успішної роботи та розвитку суб'єкту господарювання. Основними складовими фінансового результату є витрати та дохід. Робота спрямована на дослідження операційної діяльності, тому далі буде розглянуто взаємозв'язок витрат та фінансових результатів операційної діяльності підприємства.

Виручка від продажу продукції не є доходом підприємства. Після вирахування всіх витрат можна отримати чистий дохід.

Дохід від продажу є основним джерелом коштів та формування фінансових ресурсів. Величина доходу визначає не тільки покриття витрат, а й прибуток, ефективність кредитної політики та здатність розраховуватися за зобов'язаннями.

Планування доходу від продажу є важливим для ефективного бізнесу та планування грошових потоків. Контроль розрахункових операцій допомагає розвиватися підприємству, оскільки недотримання платіжної дисципліни призводить до фінансових ускладнень та порушує діяльність [21].

Існує механізм формування операційного прибутку регламентований згідно національних стандартів бухгалтерського обліку (рис. 1.3) [22].

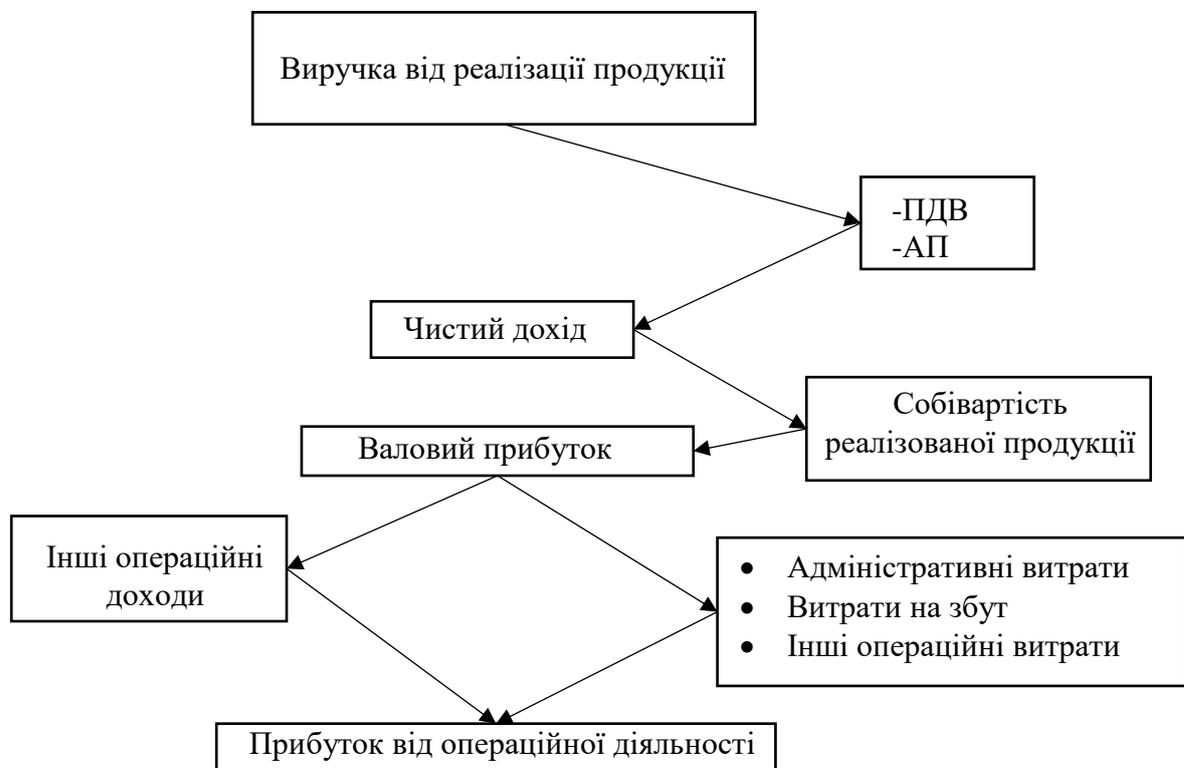

Рис. 1.3. Механізм формування операційного прибутку згідно національних стандартів бухгалтерського обліку

Згідно з інформацією на рисунку на фінансовий результат мають вплив:

- виручка від реалізації продукції – це загальна сума грошей, яку компанія отримала від продажу своїх товарів або послуг. ;
- інші операційні доходи – це доходи, які отримує компанія від інших джерел, крім основної діяльності. ;
- податок на додану вартість, акцизний податок – це податки, які сплачуються при продажу товарів або послуг. ПДВ збирається з кінцевого споживача і передається державі, а акцизний податок збирається на певних товарах, таких як алкоголь та тютюн, і також сплачується державі;
- собівартість реалізованої продукції – це загальна сума грошей, яку компанія витратила на виробництво та продаж продукту.;
- адміністративні витрати – це витрати, пов'язані з управлінням та підтримкою функціонування підприємства, які не пов'язані з виробництвом або продажем товарів і послуг;
- витрати на збут – це витрати, пов'язані з просуванням та продажем продукту(реклама, транспорт, маркетинг, доставка та ін.);
- інші операційні витрати – це витрати, які не пов'язані з основною діяльністю компанії.

Таким чином, знаючи алгоритм формування операційного прибутку, можна сказати, що дохід від операційної діяльності - це сума грошових надходжень, отриманих підприємством в результаті його основної діяльності, яка пов'язана з реалізацією продукції, робіт або послуг.

Для досягнення підприємством позитивного фінансового результату сума доходу повинна перевищувати суму витрат, аналогічно з фінансовим результатом операційної діяльності, формула якої зазначені нижче:

$$П_{од} = ВП + ИОД - АВ - ВЗ - ИОВ, \quad (1.1)$$

$$\text{ВП} = \text{ЧД} - \text{Соб} \quad (1.2)$$

Под – прибуток від операційної діяльності;

ЧД – чистий дохід;

Соб – собівартість;

ВП – валовий прибуток;

ЮД – інші операційні доходи;

АВ – адміністративні витрати;

ВЗ – витрати на збут;

ЮВ – інші операційні витрати.

Таким чином, щоб максимізувати операційний прибуток, підприємство може зосередитися на збільшенні доходів від продажу або зниженні витрат. Витрати підприємства поділяються на змінні та постійні. Аналізуючи частку постійних витрат, можна зробити крок до підвищення операційного прибутку підприємства [23]

Для аналізу зв'язку між витратами та фінансовими результатами використовують звіт про фінансовий результат (Форма №2). Цей звіт є основним джерелом інформації про фінансові результати діяльності підприємства та формується за кожен звітний рік, а також може бути розроблений для кожного кварталу на нарощувальній основі. Звіт про сукупний дохід містить три основні категорії показників, які характеризують результати діяльності підприємства [24]:

- доходи підприємства з трьох видів діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової.
- витрати підприємства в розрізі трьох видів діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової.
- фінансові результати функціонування підприємства, що включають проміжні та кінцевий результат – прибуток або збиток.

Задля прийняття вигідних рішень у підприємства є багато опцій, однією з яких є управлінський аналіз, який ще називають маржинальним аналізом.

Суть маржинального аналізу полягає в тому, щоб встановити оптимальне співвідношення між ціною, витратами і обсягом діяльності, яке забезпечить беззбитковість та можливість планування досягнення необхідного рівня прибутку. Основна мета аналізу – забезпечити достатнє покриття витрат, щоб забезпечити фінансову стійкість і успішну діяльність підприємства [25].

Однією зі складових маржинального аналізу є леверидж, найбільш важливим та близьким для теми цієї роботи є саме «операційний(виробничий) леверидж» або «операційний важіль». Таким чином, для продовження дослідження слід більш докладно розглянути категорію леверидж.

У фінансовому менеджменті термін «леверидж» використовується для вимірювання сумарних економічних результатів, що досягаються при різному співвідношенні власного та позикового капіталу в пасиві балансу підприємства. У буквальному розумінні, «леверидж» означає використання невеликої сили або важеля, щоб підняти важкі предмети з меншим зусиллям. В контексті фінансового менеджменту це означає, що зміна будь-якого фактора, такого як обсяг реалізації або постійні витрати, призводить до значних змін в результаті, таких як операційний прибуток чи дохідність вкладених коштів [26].

Існують три види левериджу:

- операційний;
- фінансовий;
- комбінований.

Фінансовий леверидж відображає потенційну здатність впливати на чистий прибуток підприємства шляхом зміни розміру і складу його зобов'язань. З іншими словами, фінансовий леверидж є об'єктивним фактором, що виникає внаслідок залучення позикових коштів до капіталу підприємства, що дозволяє отримати додатковий прибуток на його власний капітал [27].

Фінансовий леверидж виникає, коли підприємство залучає позикові кошти як джерело для отримання додаткового прибутку. Управління співвідношенням

між власним та позиковим капіталом є важливим завданням для менеджерів підприємства, оскільки вони повинні правильно керувати фінансовими ризиками. Чим більше боргів накопичується на підприємстві, тим більше фінансових витрат воно має, що може призвести до збільшення неплатоспроможності підприємства у погляді покриття платежів та інших витрат. Важливо враховувати, що підприємство, яке має велику кількість позикових коштів, може швидко стати неплатоспроможним під час економічної кризи, тоді як підприємство з низьким рівнем позикового капіталу має більші шанси зберегти свою стійкість на ринку [28].

Комбінований (змішаний) леверидж, спираючись на його назву, комбінує у собі два види левериджу фінансовий та операційний. Змішаний леверидж дає можливість комплексно оцінити фінансову структуру та операційну ефективність підприємства.

Більш цікавим для теми дослідження є операційний (виробничий) леверидж, він відображає потенційну здатність впливати на операційний та чистий прибуток підприємства. Інструментом операційного левериджу є співвідношення між постійними та змінними витратами, а також зміна обсягу реалізації за незмінних умов. Цей інструмент сприяє змінам у прибутку, якщо враховувати інші незмінні фактори [26].

Операційний леверидж дає підприємству можливість визначити динаміку прибутку підприємства за рахунок змін інших показників його діяльності у тому числі обсягу і структури витрат, що є головною темою дослідження.

Операційний леверидж є однією з найважливіших економічних категорій, яка допомагає досягти поставлених цілей та завдань як в окремих бізнес-процесах, так і в загальній підприємницькій діяльності. Теоретичний базис терміну «операційний леверидж» висвітлений у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених. В цих дослідженнях ключові ознаки включають можливість впливу, механізм управління, зв'язок між прибутком і обсягом продукції, зв'язок між структурою витрат і операційним прибутком, роль постійних витрат, оцінку цінової політики та процес ціноутворення. Вітчизняні дослідники більше

акцентуються на впливі операційного левериджу на ключові показники фінансово-господарської діяльності, тоді як зарубіжні вчені розглядають його як інструмент, що впливає на цінову політику та процес формування цін [29, 30].

Тим не менш, у сучасній економічній літературі практично немає суперечок щодо тлумачення поняття операційного важеля. Різні автори використовують різні терміни, такі як «операційний леверидж» або «поточний важіль», проте це має незначну вагу і не впливає на сутність поняття.

За допомогою використання операційного левериджу можна дізнатися, на скільки відсотків зміниться прибуток до сплати податків та відсотків за умов зміни обсягів продажів на 1 %. Коефіцієнт операційного левериджу розраховується за формулою [31].

$$\text{ОЛ} = \text{Постійні витрати} / \text{змінні витрати}, \quad (1.3)$$

Постійні витрати є витратами, які залишаються сталими незалежно від обсягу виробництва або рівня діяльності підприємства. Вони включають заробітну плату адміністративного персоналу, витрати на оренду приміщень, страхові внески, рекламні витрати та інші загальновиробничі витрати.

Змінні витрати, натомість, залежать від обсягу виробництва продукції або рівня діяльності підприємства. Вони змінюються пропорційно до зміни обсягу виробництва. Прикладами змінних витрат є витрати на сировину, матеріали для основного виробництва, заробітна плата основних працівників та витрати на збут продукції [32].

Існують також інша формула за якою можна визначити ефект (силу) операційного левериджу.

$$E_{\text{ол}} = (B - 3B) / (B - CB), \quad (1.4)$$

де $E_{\text{ол}}$ – ефект (рівень, сила) операційного левериджу;

B – виручка від реалізації;

ЗВ – змінні витрати;

СВ - сукупні витрати.

З представленої формули видно, що чим більше частка постійних витрат, тим більше сила операційного левериджу, а, відповідно, більше й ризик. З цієї причини керівництва підприємств намагаються знизити рівень операційного левериджу, оскільки це зменшує вразливість до спаду обсягів виробництва і збитків. Підприємства стежать за тим, щоб постійні витрати склали меншу частку у загальних витратах, що допомагає знизити ризик. У таких умовах, менший рівень левериджу вважається більш бажаним, оскільки сприяє зменшенню потенційного ризику і підвищує фінансову стійкість підприємства. Тому багато підприємців в Україні вважають, що мінімізація ризику є пріоритетом в умовах кризової ситуації

Проте, багато вітчизняних підприємств не використовують можливості левериджу, не зважаючи на його переваги. Це пояснюється тим, що використання левериджу вимагає виконання ряду вимог, які базуються на маржинальному аналізі, проте ці вимоги рідко виконуються в реальній практиці. Крім того, особливості сфери діяльності кожного підприємства впливають на можливість виконання цих вимог. Тому в кожному конкретному випадку необхідно знайти індивідуальні підходи до використання маржинального аналізу, включаючи леверидж [33].

Спираючись на зарубіжний досвід, то є причини, беручи до уваги які, слід використовувати операційний леверидж приймаючи рішення. Відношення між фіксованими та змінними витратами значно впливає на масштабованість та прибутковість компанії. При отриманні доходу компанією, операційний леверидж є одним з найвпливовіших факторів, які визначають, яка частка додаткового доходу потрапляє до операційного прибутку.

Другим показником, який вказує на потенційну перспективу підприємства і повинен бути врахований у стратегічному плані розвитку, є ступінь операційного левериджу (Degree of Operating Leverage, DOL). Цей показник визначається як відношення зростання обсягу продажів до зростання прибутку.

Важливо розуміти, що чим вище значення операційного важеля, тим більший операційний ризик, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, вищий ризик може вести до вищого потенційного прибутку. З іншого боку, він також може призвести до більшого можливого збитку. Формула розрахунку DOL(OB) [34]:

$$OB = VM/OP, \quad (1.5)$$

де OB – операційний важіль,

VM – валова маржа підприємства,

OP – операційний прибуток підприємства.

Цей показник вказує, наскільки чутливим є операційний прибуток компанії до зміни обсягу продажів. Високий OB вказує на велику залежність прибутку від обсягу продажів і вказує на високий операційний ризик. З іншого боку, низький OB означає меншу залежність прибутку від обсягу продажів і вказує на нижчий операційний ризик (табл.1.6).

Таблиця 1.6

Рівень операційного важеля в залежності від специфіки напрямку роботи підприємств

Високий рівень OB	Низький рівень OB
– Телекомунікації (Апаратне забезпечення)	– Професійні послуги (Консалтинг, Юридичні тощо)
– Авіакомпанії та розваги	– Роздрібні торговці
– Енергетика / Нафта і газ	– Електронна комерція
– Фармацевтика	– Ресторани та харчові послуги

Основна перешкода, пов'язана з високим OB, полягає в тому, що для того, щоб компанія отримала переваги, її доходи повинні бути стабільними і нециклічними.

Нециклічність: Якщо фінансові показники компанії нециклічні, то її продажі залишаються стабільними незалежно від економічних циклів (і зазвичай менш залежні від зовнішніх факторів, наприклад, цін на сировину). Циклічність:

Для компаній з циклічним характером діяльності їх продажі суттєво залежать від поточних економічних умов і піддаються впливу зовнішніх, часто непередбачуваних факторів.

Якщо обсяги продажів та попиту клієнтів виявляються нижчими, ніж очікувалося, компанія з високим ОВ може опинитися в фінансовій кризі в довгостроковій перспективі. Тому компаніям з високим ОВ, які діють у циклічних галузях, необхідно мати достатню кількість грошей на рахунку, щоб покрити можливий дефіцит ліквідності.

З цієї причини багато приватних інвестиційних фірм намагаються придбати компанії з високим ОВ для отримання переваги масштабованості, проте через використання значного кредитного ресурсу (тобто фінансування за допомогою позик) для придбання, приватні інвестиційні фірми зазвичай уникають циклічних компаній.

Компанія з високим ОВ, яка має значну кількість боргу в своїй капіталовкладеній структурі та продає товари циклічним чином, може призвести до катастрофічних наслідків, якщо економіка потрапить у рецесійне середовище [35].

Отже, операційний леверидж є важливим інструментом управління для підприємств, оскільки він дозволяє аналізувати вплив витрат на фінансові результати. Він вказує на чутливість прибутку до зміни витрат, структури витрат та обсягу продукції.

Ступінь операційного левериджу, який вимірюється через відношення зростання обсягу продажів до зростання прибутку, також є важливим показником. Високий ступінь операційного левериджу може супроводжуватися більшими можливостями отримання вищого прибутку, але при цьому збільшується й операційний ризик. Це означає, що навіть незначна зміна витрат або обсягу продажів може мати значний вплив на фінансові результати підприємства, як позитивний, так і негативний.

Урахування операційного левериджу та ступеня операційного левериджу в стратегічному плануванні розвитку підприємства дозволяє керівництву

зрозуміти, які фактори впливають на фінансову результативність та ризики операційної діяльності. Це може допомогти у прийнятті рішень щодо цінової політики, управління витратами та ресурсами, а також розробки стратегій для максимізації прибутку та зниження ризиків.

Таким чином, використовуючи та аналізуючи операційного левериджу та ступеня операційного левериджу є важливими інструментами для керівництва підприємствами, оскільки вони дозволяють розуміти вплив витрат та обсягу продажів на фінансові результати, а також оцінювати ризики та можливості підприємства.

Отже, підбиваючи підсумки першого розділу, було проведено дослідження теоретичних засад формування фінансових результатів операційної діяльності підприємства.

Було досліджено сутність поняття витрат і його тлумачення протягом часу вітчизняними та зарубіжними науковцями. Було приділено увагу тлумаченню цієї категорії згідно з П(С)БО. За допомогою усієї наявної інформації було складено визначення поняття витрат, що включало всі можливі аспекти. Поруч з цим було вивчено класифікацію витрат та їх розподіл на групи. Найбільша увага була приділена витратам, пов'язаним з виробничим процесом, обсягами виробництва, способами віднесення на собівартість окремих видів виробництва та видами витрат.

Далі були розглянуті підходи та методи формування витрат операційної діяльності. Оскільки управління витратами, зокрема витратами операційної діяльності, є одним з ключових аспектів, що впливають на фінансовий результат, ця тема була досить важлива у даному дослідженні. Були описані методи обліку витрат, що використовуються на вітчизняному та зарубіжному ринках. У наступній частині цього підпункту були розглянуті різні фактори, що впливають на витрати, їх різновиди, а також детально розглянута структура витрат згідно з положеннями (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

Останньою частиною теоретичного дослідження була характеристика взаємозв'язку між витратами та фінансовими результатами операційної

діяльності підприємств. Було розглянуто сутність поняття операційного прибутку та механізм його формування згідно з національними стандартами. Суттєва частина підпункту була присвячена вивченню поняття левериджу. З усіма трьома видами левериджу, найбільш важливим для цього дослідження був операційний (виробничий) леверидж. Також було згадано важливий показник, який відображає ступінь впливу операційного левериджу, відомий як DOL (Degree of Operating Leverage) або ОВ (Операційний Важіль) в зарубіжній економіці.

Таким чином, з урахуванням наявних теоретичних знань та розуміння засад формування фінансових результатів операційної діяльності підприємства, можна перейти до фінансового аналізу підприємства.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ І ОЦІНКА ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ БМФ «УКРГАЗПРОМБУД»

2.1 Характеристика господарської діяльності БМФ «Укргазпромбуд»

Будівельно-монтажна фірма «Укргазпромбуд» є філією Акціонерного товариства «Укртрансгаз». АТ «Укртрансгаз» було створене відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України «Про реорганізацію дочірніх компаній Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» від 13.06.2012 №360-р, наказу Міністерства енергетики та вугільної промисловості України «Про реорганізацію Дочірньої компанії «Укртрансгаз» Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» від 18.07.2012 №530 внаслідок реорганізації шляхом перетворення у публічне акціонерне товариство Дочірньої компанії «Укртрансгаз». Товариство утворене і діє на підставі чинного законодавства України, Статуту і внутрішніх документів Товариства. АТ «Укртрансгаз» є юридичною особою за законодавством України.

Будівельно-монтажна фірма «Укргазпромбуд» була створена як ремонтно-будівельний трест «Укргазпромбуд» Всесоюзним промисловим об'єднанням по видобутку газу «Укргазпром» 4 квітня 1975 р. Пройшовши ряд реорганізацій, нині БМФ «Укргазпромбуд» входить до складу Компанії АТ «Укртрансгаз» НАК «Нафтогаз України».

БМФ «Укргазпромбуд» не є юридичною особою та здійснює частину функцій Товариства, що відповідає статутним цілям та завданням Товариства, відповідно Положення про філію «Будівельно-монтажна фірма «Укргазпромбуд» Акціонерного товариства «Укртрансгаз», затвердженого рішенням акціонера АТ «Укртрансгаз» від 05.06.2018 р. № 188. Місце знаходження Фірми: вул. Кагамлика, 33-А, м. Полтава, 36002, Україна. Фірма має круглу печатку зі своїм повним найменуванням та ідентифікаційним кодом, штампи, фірмові бланки.

Філія має окремий баланс, який є складовою частиною балансу Товариства, рахунки в установах банків, здійснює облік і веде звітність за установленою формою.

Директором БМФ «Укргазпромбуд» є Троцак Віктор Володимирович. Кількість працівників станом на 2021 рік 1614 од. В тому числі ІТР – 364 од.; робітники – 1250 од.(табл. 2.2)

Таблиця 2.1

Штат за функціональними напрямками

Функціонал	Кількість (шт.од.)
Керівники, ІТП, бухгалтерія, фінанси	211
Керівники, ІТП, лінійники	153
Водії автотранспортних засобів	292
Машиністи, трактористи	251
Електрозварник р/зв, Електрогазозварник, Газозварник	120
Робітники загальнобудівельних професій	167
Ізолювальник	116
Дефектоскопіст	19
Електромонтери, Електромонтажники	46
Монтажники трубопроводів	152
Водолази	11
Робітники допоміжних професій, фахівці	76
Всього	1614

Основним завданням Фірми є своєчасне і якісне виконання завдань з будівництва, введення в дію потужностей і об'єктів будівництва нафтогазового комплексу України.

Основні види робіт Фірми є:

- Будівництво, реконструкція, ремонт лінійної частини магістральних газопроводів та газопроводів-відводів, шлейфів свердловин ПСГ;
- виконання аварійно-відновлювальних робіт на газопровідних об'єктах;
- ремонт ізоляційного покриття та вибіркова переізоляція діючих магістральних газопроводів та газопроводів-відводів, вхідних та вихідних шлейфів КС (без зупинки транспортування газу);

- ремонт антикорозійного покриття конструкцій, технологічних трубопроводів, обладнання на ГРС, КС та повітряних переходів на лінійній частині МГ;
- ремонт систем електрохімічного захисту газопроводів, компресорних та газорозподільчих станцій;
- роботи з технічного діагностування та відновлення проектної глибини залягання підводних переходів магістральних газопроводів;
- будівництво, реконструкція та ремонт будівель і споруд виробничого, допоміжного призначення та об'єктів житла і соціальної сфери. Послуги автомобільної та будівельної техніки (пневмовипробування);
- послуги по виготовленню гнутих відводів із труб;
- технічне обслуговування та ремонт імпортої будівельно-дорожньої техніки;
- рихтувально-малярні роботи легкових автомобілів;
- виготовлення широкого спектру рукавів високого тиску (РВТ);
- послуги електротехнічної лабораторії.

До автопарку підприємства входять 564 од. автомобілів, спецтехніки механізмів та машин (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Види, кількість технічних засобів.

Вид технічного засобу	Кількість (од.)
1	2
Автомобіль легковий	77
Автобус, мікроавтобус, вантажопас., вахт. авто.	71
Автомобіль спеціальний	75
Сідельні тягачі	28
Самоскиди	21
Екскатор	60
Трубовіз	10
Трубоукладач	60
Кран	38

1	2
Бульдозер	46
Дорожньо-будівельна техніка	3
Навантажувач	17
Трактор, трактор спец. (зварювальний агр.)	13
Спец. причіп, причіп/напівпричіп	45
Всього	564

Важливо буде зазначити, що АТ «Укртрансгаз» переживав процедуру анбандлінгу – це процес, з якого компанія позбавляється частини своїх активів відповідно до законодавства. До 1 січня 2020 товариство здійснював діяльність у трьох напрямках:

1. Транспортування природного газу магістральними газопроводами як всередині України, так і транзит з Росії до країн Європи;
2. Зберігання природного газу;
3. Обслуговування та модернізація об'єктів газотранспортної галузі.

Однак з 1 січня 2020 року діяльність з транспортування природного газу була відокремлена. Експлуатацію магістральних газопроводів здійснює незалежний Оператор ГТС України [36]. Таким чином, так як аналізоване підприємство є філією акціонерного товариства «Укртрансгаз» то анбандлінг вплинув на фінансові результати підприємства, через:

- зменшення обсягів роботи протягом процедури відокремлення;
- збільшення конкуренції на ринку;
- зменшення спектру робіт, які може виконувати підприємство.

Отже, маючи уявлення про специфіку роботи та ситуацію на підприємстві, слід зробити характеристику господарської діяльності фірми.

Майновий стан – одна з найбільш важливих характеристик основної діяльності підприємства. Дана сторона економічної діяльності підприємства зазнає впливу з боку багатьох факторів, у числі яких знаходиться і такий, що визначається співвідношенням між необоротними і оборотними активами підприємства. У економічній літературі немає однозначного визначення, яким

повинно бути це співвідношення, оскільки воно формується залежно від галузі, в якій функціонує підприємство, від стану ринку в країні загалом і конкретного ринку продукції, яку виготовляє підприємство, та деяких інших факторів.

У сучасній економічній науці існують способи оцінки фінансового стану підприємств, регламентовані законодавством України:

метод фінансових коефіцієнтів, оцінка фінансового стану з використанням абсолютних показників, рейтингова оцінка, бальна оцінка (спектр бальна оцінка), матрична оцінка, інтегральна оцінка, дискримінантні моделі.

Кожен з цих способів відрізняється один від одного та має свої переваги та недоліки табл. 2.3 [37, 38].

Таблиця 2.3

Характеристика методів оцінювання фінансово-майнового стану

Методи	Характеристика
Метод фінансових коефіцієнтів	Розрахунок показників, що відображають фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність, рентабельність та ділову активність підприємства. Залежить від обраної методики.
Оцінка фінансового стану з використанням абсолютних показників	Використовується для оцінки окремих аспектів фінансового стану, наприклад, прибутковості підприємства на основі маржинального аналізу та визначення типів фінансової стійкості.
Рейтингова оцінка	Класифікація підприємств за певними ознаками, використовуючи фактичні рівні показників фінансового стану та рейтинг кожного показника. Дозволяє ранжувати підприємства.
Бальна оцінка (спектр бальна оцінка)	Порівняння отриманих значень фінансових коефіцієнтів з нормативами та отримання узагальненого показника у балах. Використовує «рознесення» значень за зонами віддаленості від оптимального.
Матрична оцінка	Побудова матриці фінансових показників, що перетворюється на матрицю стандартизованих коефіцієнтів. Дозволяє проводити порівняльну рейтингову оцінку за певними показниками та використовується для складання матричних балансів та балансів грошових надходжень та витрат.
Інтегральна оцінка	Визначення інтегрального показника фінансового стану підприємства на основі різних методичних підходів. Може характеризувати окремі складові або в цілому фінансовий стан.
Дискримінантні моделі	Визначення вірогідності настання банкрутства за допомогою інтегральних моделей аналізу фінансового стану підприємства. Включають однофакторні та багатфакторні моделі.

Незважаючи на численні способи оцінки майнового стану значна кількість підприємств в Україні має незадовільну структуру капіталу та відчуває нестачу

оборотних коштів. За своєчасної розробки то впровадження заходів, спрямованих на поліпшення фінансового стану в довгостроковому періоді, такі підприємства можуть збільшити свій майновий потенціал, відновити платоспроможність та прибутковість. Попередження розвитку негативних кризових явищ на підприємстві є можливим тільки за систематичного забезпечення управлінського персоналу інформацією про поточний рівень фінансової стійкості та здатність підприємства до подальшого розвитку. Така фінансово-аналітична інформація повинна отримуватися за результатами оцінювання фінансового стану підприємства.

Метою діагностики майна є оцінка забезпеченості підприємства активами для здійснення ефективної власної господарської діяльності. Задачами аналізу є:

- оцінювання наявності, складу та структури майна підприємства, а також виявлення тих видів активів, які займають найбільшу частку у майні підприємства та потребують поглибленого вивчення;
- визначення тенденцій динаміки майна, визначення причин і наслідків зміни наявності майнових активів;
- оцінювання забезпеченості підприємства майновими активами для провадження власної господарської діяльності;
- обґрунтування напрямів і заходів з поліпшення майнового стану підприємства.

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Перш за все на фінансовому стані підприємства позитивно визначаються безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції.

У ході проведення оцінки фінансового стану, як правило, складається агрегований аналітичний баланс, який можна одержати шляхом об'єднання (групування) однорідних статей. При агрегуванні статей балансу використовують різні види групувань залежно від мети аналізу та його напрямів.

Необхідність агрегування балансу пояснюється тим, що проведення діагностики безпосередньо за формами фінансових звітів являє собою досить

трудомістку процедуру, крім того, використання великої кількості показників найчастіше не дозволяє виявити основні тенденції в динаміці фінансового стану підприємства.

Проведення аналізу динаміки структури майна, шляхом складання агрегованого балансу, визначення ефективності використання необоротних та оборотних активів, оцінка власного та позикового капіталу здійснюється на основі даних звітності підприємства. Агрегований баланс підприємства наведено у табл. 2.4.

У результаті складання агрегованого балансу було виявлено наступні зміни структури й динаміки балансу протягом досліджуваного періоду.

Валюта балансу у період з 2019 до 2020 року зросла на 211286151,54 грн., а у період з 2020 по 2021 знизилась на -12208053,32 грн.. У свою чергу темп зростання у період 2019-2020 років був 136,53 відсотків, у 2020-2021 роки був 98,45 відсотків.

Необоротні активи мають тенденцію до зростання за рахунок росту суми основних засобів та нематеріальних активів. Потрібно відмітити, що темп зростання у період 2019-2020 роки був досить високим, а саме 148,03 відсотків. Тим часом як інші необоротні активи і довгострокова дебіторська заборгованість підвищила темп росту та суму.

Зменшення оборотних активів відбулося в значній мірі за рахунок зменшення суми грошових коштів та їх еквівалентів, що є хворою статтею у балансі. В той час як збільшення відбулось за рахунок зростання суми дебіторської заборгованості у 2021 році. Також у 2019 році питома вага запасів зросла до 24,54 відсотків.

Агрегований баланс БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 роки

Актив	2019 рік		2020 рік		2021 рік		Відхилення (+,-) 2020/2019		Темп зростання 2020/ 2019, %	Відхилення (+,-) 2021/2020		Темп зростання 2021/ 2020, %
	Сума, грн.	Пито ма вага, %	Сума, грн.	Пито ма вага, %	Сума, грн.	Питома вага, %	в сумі, грн.	в питомій вазі, %		в сумі, грн.	в питомій вазі, %	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
1. Необоротні активи (1095)	346785066,24	59,96	450758074,60	57,08	418957453,08	53,89	103973008,36	-2,88	129,98	-31800622	-3,19	92,95
1.1. Основні засоби і нематеріальні активи (1000+...+1020)	679794523,79	117,54	1006311786,76	127,44	954411609,06	122,76	326517262,97	9,90	148,03	-51900178	-4,67	94,84
1.2. Довгострокові фінансові інвестиції (1030+1035)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Відстрочені податкові активи (1045)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.4 Інші необоротні активи і довгострокова дебіторська заборгованість (1040+1090)	1200759,02	0,21	1080209,63	0,14	33109706,88	4,26	-120549,39	-0,07	89,96	32029497	4,12	3065,12
2. Оборотні активи (1195)	231572390,90	40,04	338885534,08	42,92	358478102,28	46,11	107313143,18	2,88	146,34	19592568	3,19	105,78
2.1. Запаси (1100+1110)	174226790,65	30,12	232302099,25	29,42	256818011,31	33,03	58075308,60	-0,71	133,33	24515912	3,62	110,55
2.2. Дебіторська заборгованість (1120+1125+1155)	2737573,83	0,47	95408858,61	12,08	95246691,66	12,25	92671284,78	11,61	3485,16	-162167	0,17	99,83
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти (1160+1165)	6624429,00	1,15	10037427,31	1,27	154234,52	0,02	3412998,31	0,13	151,52	-9883193	-1,25	1,54
2.4. Витрати майбутніх періодів (1170)	66490,63	0,01	36545,62	0,00	69264,09	0,01	-29945,01	-0,01	54,96	32718	0,00	189,53
2.5. Інші оборотні активи (1180+1190)	47674629,81	8,24	153518,72	0,02	5845714,14	0,75	-47521111,09	-8,22	0,32	5692195	0,73	3807,82
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття (1200)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього майна (1300)	578357457,14	100,00	789643608,68	100	777435555,36	100	211286151,54	100	136,53	-12208053	100	98,45

Продовження табл. 1.1

Пасив	2019 рік		2020 рік		2021 рік		Відхилення (+,-) 2020/2019		Темп зростан ня 2020/ 2019, %	Відхилення (+,-) 2021/2020		Темп зростання 2021/ 2020, %
	Сума, грн.	Пито ма вага, %	Сума, грн.	Пито ма вага, %	Сума, грн.	Пито ма вага, %	в сумі, грн.	в питомій вазі, %		в сумі, грн.	в пито мій вазі, %	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
1. Власний капітал (1495)	321731021,38	55,63	405364327,71	51,34	402464879,95	51,77	83633306,33	-4,29	125,99	-2899447,76	0,43	99,28
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення (1595)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Поточні зобов'язання і забезпечення (1695)	256626435,76	44,37	384279280,97	48,66	374970675,41	48,23	127652845,2	4,29	149,74	-9308605,56	-0,43	97,58
3.1. Короткострокові кредити банків (1600)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.2. Кредиторська заборгованість (1605+...+1650)	166496330,77	28,79	57095059,59	7,23	50466896,09	6,49	-109401271,2	-21,56	34,29	-6628163,5	-0,74	88,39
3.3. Інші поточні зобов'язання (1660+...+1690)	90130104,99	15,58	327184221,38	41,43	324503779,32	41,74	237054116,4	25,85	363,01	-2680442,06	0,31	99,18
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття (1700)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду (1800)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього капіталу (1900)	578357457,14	100	789643608,68	100	777435555,36	100	211286151,5	0	136,53	-12208053,32	0	98,45

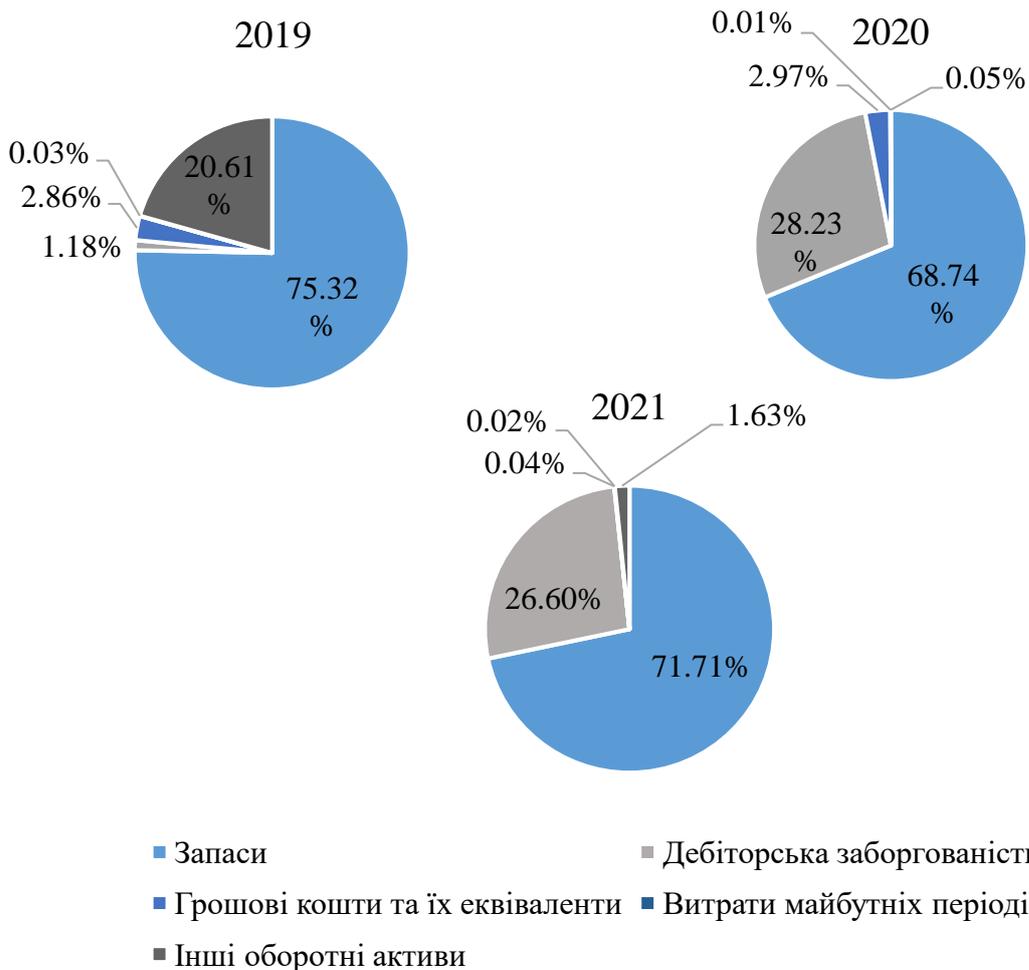

Рис. 2.1. Структура оборотних активів БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр.

Щодо структури активів, то протягом періоду спостерігається стрімке підвищення питомої ваги оборотних активів балансу за рахунок підвищення запасів на підприємстві. У 2020 році сума необоротних активів зазнала зростання. У 2021 році відбулося падіння суми необоротних активів в той час як оборотні зростали, питома вага яких в структурі активу збільшилась.

Отже, аналіз балансу підприємства показав, що валюта балансу має неоднозначну тенденцію, після стрімкого зростання валюти балансу у 2020 році, відбулося падіння за рахунок зниження необоротних активів підприємства. Валюта балансу зросла у 2019 році, але знизилась у 2020-2021 роках, при цьому темп зростання в 2019 році був вищим, ніж у 2020-2021 роках. Таким чином можна дійти до таких висновків щодо активу

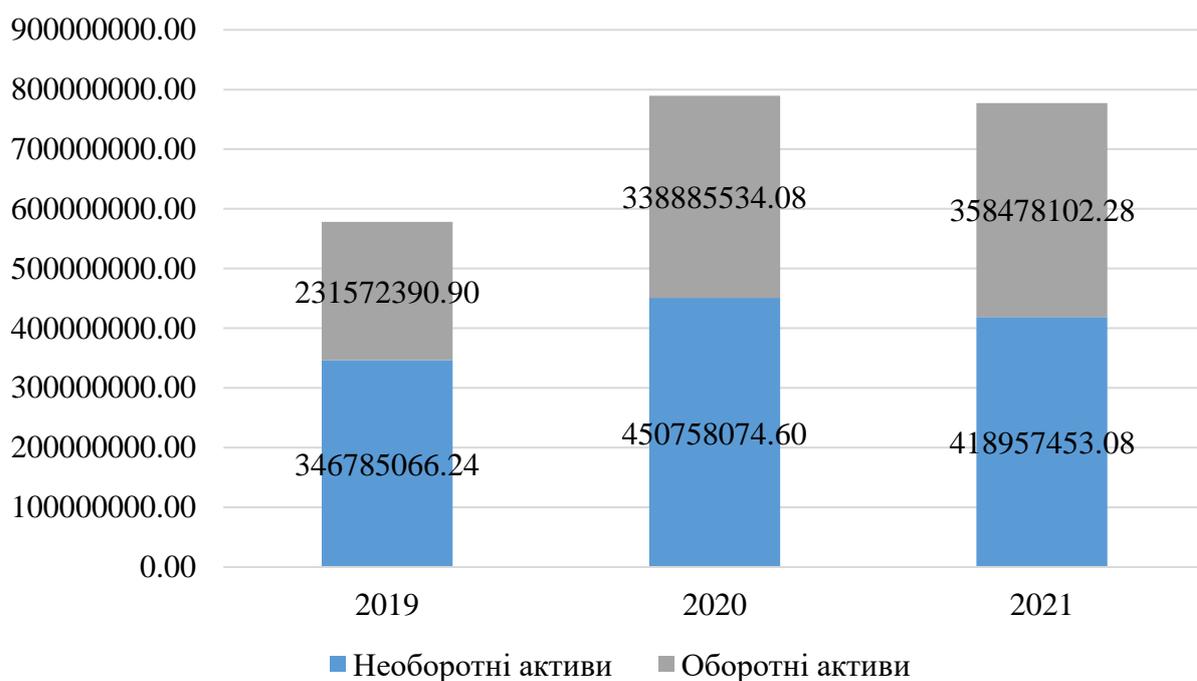

Рис. 2.2. Структурна динаміка активів БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр., грн.

1. Необоротні активи зросли за рахунок основних засобів та нематеріальних активів, а довгострокова дебіторська заборгованість також підвищилась. Однак, оборотні активи зменшились, зокрема, грошові кошти та їх еквіваленти.

2. Питома вага запасів зросла в 2019 році, але зменшилась у 2021 році. Також питома вага дебіторської заборгованості зросла в 2021 році, а питома вага грошових коштів та їх еквівалентів зменшилась.

3. Структура активів змінилась через підвищення питомої ваги оборотних активів за рахунок зростання запасів на підприємстві.

4. Темп зростання необоротних активів у 2019 році був високим, а темп зростання оборотних активів у той же період був ще вищим. Однак, в 2020 році темп зростання необоротних активів перевищив темп зростання оборотних активів.

Щодо пасиву балансу можна сказати що власний капітал тривалий час має неоднозначну тенденцію. Найбільшу питому вагу має капітал у дооцінках, після

різкого збільшення у 2020 році сума капіталу у дооцінка знизилась у 2021 році. Тим не менш протягом 2019-2021 років власний капітал зріс на 25,09 відсотків.

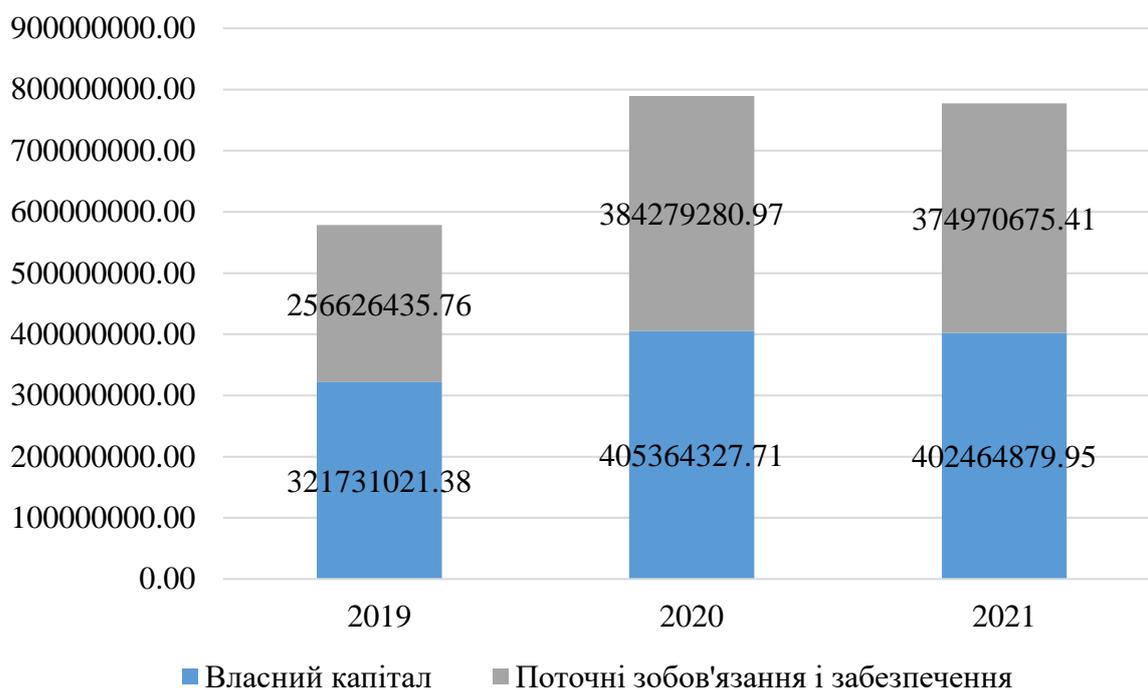

Рис. 2.3. Структурна динаміка пасивів БМФ «УкрГазпромбуд» за 2019-2021 рр., грн.

Поточні зобов'язання підприємства також мають неоднозначну тенденцію. Після збільшення у 2020 році відбулося незначне зниження у 2021 році. Не дивлячись на це кредиторська заборгованість у період з 2019 по 2020 роки зазнала зменшення та в наступному році у 2021 знову знизилась, що зважаючи на збільшення власного капіталу та загального збільшення валюти балансу протягом періоду є позитивною рисою.

Таким чином, на підставі поданої інформації можна зробити декілька висновків:

1. Власний капітал компанії зріс на 25,09% протягом трьох років, що свідчить про певний рівень фінансової стійкості підприємства.
2. Кредиторська заборгованість підприємства зменшується з 2019 року, що свідчить про те, що компанія зменшує свою залежність від кредиторів.

3. У 2021 році поточні зобов'язання зменшилися не значно, що може бути ознакою труднощів у залученні фінансових ресурсів.

4. Зменшення капіталу у дооцінках у 2021 році є ознакою знецінення активів компанії, що може мати негативний вплив на фінансовий стан підприємства у майбутньому.

5. Загальне збільшення валюти балансу є ознакою розвитку підприємства та збільшення його активів, що є позитивним відображенням діяльності компанії.

Вагому частку майна підприємства складають необоротні активи – сукупність матеріально-фінансових ресурсів, що використовуються в його господарській діяльності у своїй натуральній формі тривалий час (більше року) і мають значну вартість окремого об'єкта, а також довгострокове відчуження майна в підприємницьку діяльність інших суб'єктів господарювання.

Основні фонди – важлива складова необоротних активів. Ця частина засобів виробництва діє у процесі виробництва протягом тривалого періоду часу, зберігаючи при цьому впродовж усього періоду натурально-речовинну форму і переносить свою вартість на продукцію по частинах у міру зносу у вигляді амортизаційних відрахувань. Для забезпечення відтворення основних виробничих фондів важливе значення має вивчення їхнього стану та використання. Результати такого дослідження вкажуть на шляхи підвищення ефективної діяльності підприємства. Тому оцінка стану та ефективності використання основних засобів є важливим етапом аналізу.

Значення основних показників оцінки основних фондів підприємства наведені у таблиці 2.5.

Спираючись на інформацію отриману в таблиці можна дійти до певних висновків.

В 2020 році відбулося різке зниження фондомісткості, що свідчить про зменшення витрат на придбання основних виробничих фондів для випуску продукції чи надання послуг. Це позитивно для підприємства, оскільки знижує витрати.

Показники оцінки основних фондів БМФ «Укргазпромбуд»

Показники	2019	2020	2021	Темп зростання,%	
				5	6
1	2	3	4	5	6
1. Показники оцінки забезпеченості підприємства основними фондами					
1.1. Фондомісткість, грн/грн	91,75	0,54	0,71	0,59	131,47
1.2. Фондоозброєність, грн/ос.	174907,12	235423,27	256293,17	134,60	108,86
1.3. Коефіцієнт вартості основних фондів в активах підприємства, грн/грн	0,60	0,49	0,53	82,30	107,64
2. Показники оцінки стану основних фондів					
2.1. Коефіцієнт зносу, грн/грн	0,10	0,20	0,33	201,67	167,07
2.2. Коефіцієнт придатності, грн/грн	0,90	0,80	0,67	88,97	83,50
2.3. Коефіцієнт оновлення, грн/грн	0,90	0,80	0,67	88,97	83,50
2.4. Коефіцієнт вибуття, грн/грн	-0,10	-0,33	-0,42	326,78	127,72
3. Показники оцінки ефективності використання основних фондів					
3.1. Фондовіддача, грн/грн	0,01	1,84	1,40	16870,67	76,06
3.2. Рентабельність, %	-29,07	19,54	10,06	-67,22	51,50
3.3. Інтегральний показник економічної ефективності, грн/грн	-	0,06	0,04	-	62,59

Фондоозброєність підприємства виявляє тенденцію до зростання, зі значним збільшенням у 2020 році. У 2021 році показник також зріс, але не настільки значно, що свідчить про ефективне використання основних фондів підприємства. Коефіцієнт вартості основних фондів в активах підприємства має неоднозначну тенденцію. Нормативне значення для показника становить 0,5, тож підприємство має достатній рівень цього показника.

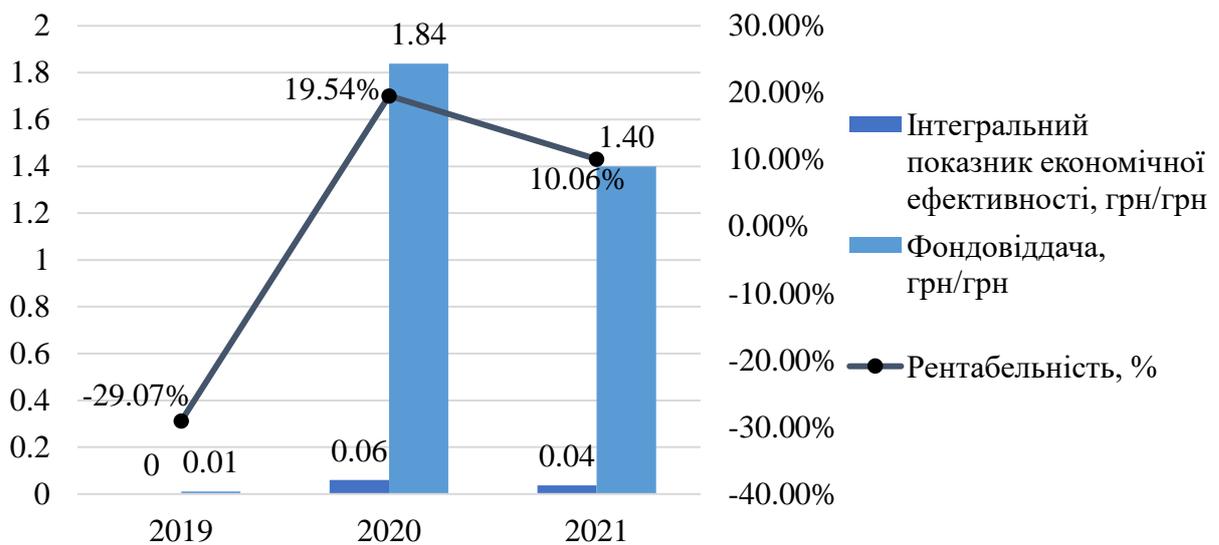

Рис. 2.4. Показники оцінки ефективності використання основних фондів БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр.

Загалом, підприємство виявило позитивну динаміку в зниженні фондомісткості, збільшенні фондоозброєності та має достатній рівень вартості основних фондів в активах. Ці показники свідчать про ефективне використання ресурсів та правильне планування інвестицій з метою забезпечення виробничих потреб підприємства.

Щодо показників стану основних фондів, то коефіцієнт зносу збільшується, що є негативним фактором, так як відображає ступінь зносу або старіння об'єкта. Таким чином, підприємству слід покращити умови експлуатації технічних засобів, проводити інструктажі та діагностику обладнань щоб досягти нижчих показників. Відповідно, коефіцієнт придатності знижується протягом 2019-2021 рр., що є негативним фактором.

Коефіцієнт оновлення також знижується. Цей показник відображає швидкість оновлення обладнання, беручи до уваги збільшення зносу, керівництву слід приділити більше уваги цьому аспекту.

Таким чином, роблячи висновок з інформації про коефіцієнти стану основних фондів, можна сказати, що підприємство зараз знаходиться у стабільній ситуації, але динаміка є негативною. Підприємству слід приділити

більше уваги стану основних фондів, так як у подальшому це може сказатися на якості послуг які надає підприємство, та на якості роботи в цілому.

Щодо показників оцінки ефективності використання основних фондів, усе не однозначно. Фондовіддача протягом досліджуваного періоду зростає, у 2020 році показник досяг піку так як у 2019 показник мав майже нульове значення через відсутність роботи на підприємстві, то темп зростання у цей період був дуже великий, у наступний період у 2021 році показник знизився та дорівнює, 1,40 одиниць.

Відсоток рентабельності зазнав значного збільшення у 2020 році, так як у 2019 році підприємство мало від'ємну рентабельність показник знизився у половину, що є негативним для підприємства. Через зменшення кількості роботи у порівнянні з 2020 роком рівень рентабельності у 2021 році знизився майже у половину, підприємству слід збільшити свою ділову активність задля підвищення рівня рентабельності, так як присутня пряма залежність між рівнем рентабельності та прибутком.

Інтегральний показник економічної ефективності у 2019 році не можна порахувати через від'ємне значення рентабельності у цей період, також показник знизився і у період 2020-2021 років, що свідчить про погіршення якості використання ресурсів, та про зменшення виручки за витрати.

Крім необоротних активів, у складі майна підприємства є також і оборотні активи, які забезпечують безперервність виробництва.

Оборотні активи як натурально-речовинна категорія – це сукупність матеріально-речовинних цінностей і грошових коштів, які беруть участь у створенні продукту, цілком споживаються у виробничому процесі і повністю переносять свою вартість на виробничий продукт упродовж операційного циклу або 12 місяців з дати балансу (сировина, матеріали, готова продукція, грошові кошти тощо).

Слід розрахувати та проаналізувати показники ефективності використання оборотних активів підприємства. Результати занесені у таблицю 2.6.

Аналіз ефективності використання оборотних активів підприємства БМФ
«Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр.

№ з/п	Показники	2019	2020	2021	Темп зростання, %	
					2020/2019	2021/2020
1	Коефіцієнт оборотності оборотних активів (поточних активів), грн/грн	0,02	2,52	1,66	15630,81%	65,94%
2	Коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань, грн/грн	0,01	2,24	1,52	18498,10%	68,05%
3	Коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів по виручці від реалізації, грн/грн	0,02	3,53	2,37	17438,16%	67,00%
4	Темп оборотності товарно-матеріальних запасів, днів	18025,21	103,37	154,28	0,57%	149,26%
5	Коефіцієнт оборотності грошових засобів	0,87	86,16	113,54	9949,38%	131,78%
6	Коефіцієнт відволікання оборотного капіталу в дебіторську заборгованість, грн/грн	0,01	0,01	0,27	107,97%	3056,65%
7	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, об./рік	1,56	14,45	6,03	928,64%	41,72%
8	Темп оборотності дебіторської заборгованості, днів	234,55	25,26	60,55	10,77%	239,71%
9	Період погашення (інкасації) дебіторської заборгованості, днів	231,34	24,91	59,72	10,77%	239,71%
10	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, об./рік	0,02	6,42	10,76	25784,12%	167,57%
11	Темп оборотності кредиторської заборгованості запасів, днів	14658,70	56,85	33,93	0,39%	59,68%
12	Рентабельність оборотних активів, %	-42,94%	26,74%	11,94%	-62,28%	44,64%
13	Інтегральний показник ефективності оборотних активів, грн/грн	-	0,082	0,045	-	54,26%

Ефективність використання оборотних активів на підприємстві має важливе значення, оскільки справляє значний вплив на загальну ефективність всієї сукупності засобів, залучених підприємством. Ефективність використання оборотних коштів не можна виміряти за допомогою одного показника. Для цього потрібна система показників, які наведені в таблиці 2.6.

За аналізований період (2019-2021) підприємство значно покращило свою ефективність в управлінні поточними активами, оскільки коефіцієнт оборотності оборотних активів збільшився. Крім того, підприємство змогло зменшити свої зобов'язання, оскільки коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань збільшився.

Також можна зазначити, що ефективність управління товарно-матеріальними запасами збільшилася, оскільки коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів зріс.

З іншого боку, ефективність управління грошовими засобами погіршилася, оскільки коефіцієнт оборотності грошових засобів суттєво збільшився. Це може свідчити про збільшення кількості грошових засобів, що не використовуються в операційній діяльності підприємства.

Коефіцієнт відволікання оборотного капіталу в дебіторську заборгованість не зазнав змін протягом 2019-2020 років, але значно збільшився в 2021 році, що може свідчити про збільшення простроченої дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зросли майже в 10 разів у 2020 році порівняно з 2019 роком і знизилися більш ніж в 2 рази в 2021 році порівняно з 2020 роком. Це може свідчити про покращення збору заборгованості у 2020 році і його погіршення у 2021 році.

Період погашення дебіторської заборгованості зменшився більш ніж у 9 разів у 2020 році порівняно з 2019 роком, але збільшився більше ніж у 2 рази в 2021 році порівняно з 2020 роком. Це може означати, що підприємство змогло скоротити період погашення заборгованості у 2020 році, але у 2021 році цей процес відбувався повільніше.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості зросли більш ніж у 300 разів у 2020 році порівняно з 2019 роком і майже в 2 рази у 2021 році порівняно з 2020 роком. Це може означати, що підприємство змогло зменшити період виплат кредиторської заборгованості у 2020 році і у 2021 році цей процес продовжився.

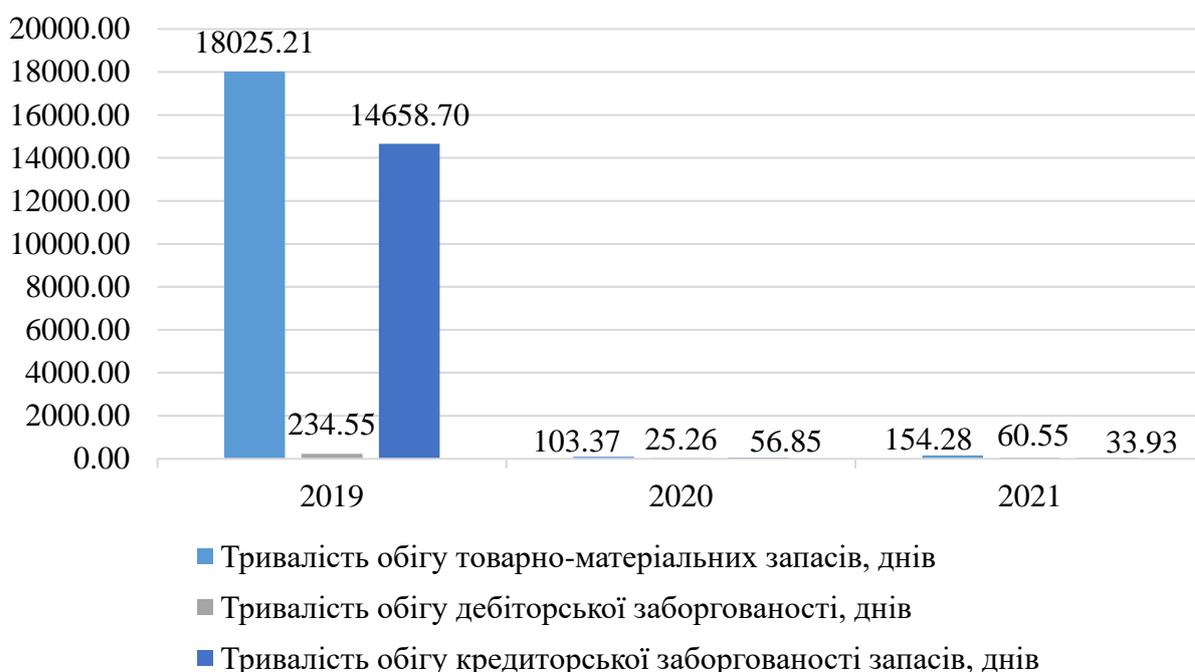

Рис. 2.5. Динаміка тривалості обігу дебіторської та кредиторської заборгованості БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр., днів.

Значення рентабельності оборотних активів показує, що у 2019 році підприємство втратило 42,94% від своїх оборотних активів, що свідчить про фінансові труднощі. Однак, у наступних роках підприємство змогло збільшити свою рентабельність оборотних активів і навіть отримати прибуток у 2020 та 2021 роках.

Інтегральний показник ефективності оборотних активів також показує покращення у фінансовому стані підприємства. Значення цього показника збільшилося у 2020 та 2021 роках порівняно з 2019 роком, що свідчить про збільшення прибутковості оборотних активів.

Підприємство змогло покращити ефективність управління поточними активами, зменшити свої зобов'язання та покращити ефективність управління

товарно-матеріальними запасами. Однак, ефективність управління грошовими засобами погіршилася, що може свідчити про збільшення кількості грошових засобів, що не використовуються в операційній діяльності підприємства. Також було помічено погіршення у зборі заборгованості у 2021 році порівняно з 2020 роком, але підприємство змогло скоротити період погашення заборгованості у 2020 році та зменшити період виплат кредиторської заборгованості у 2020 та 2021 роках. У цілому, підприємство має певний потенціал для подальшого покращення своєї ефективності в управлінні фінансовими ресурсами та заборгованістю.

2.2 Оцінка фінансової стійкості БМФ «Укргазпромбуд»

Фінансова стійкість є однією з найважливіших характеристик оцінки фінансового стану підприємства, і вона визначає ефективне фінансове управління підприємством. В економічній літературі зустрічаються різні тлумачення цього поняття [39, 40].

Фінансова стійкість підприємства є об'єктом фінансового управління його господарською діяльністю і вона характеризує стан фінансових ресурсів, їх формування, розподіл та використання. Головна мета фінансової стійкості полягає в забезпеченні пропорційного і збалансованого розвитку підприємства, збереженні його платоспроможності та кредитоспроможності при припустимому рівні ризику. У вузькому розумінні, фінансова стійкість підприємства є результатом ефективного управління його капіталовкладеннями, активами та грошовими потоками.

Загальною метою фінансової стійкості є забезпечення сталого функціонування підприємства, його здатності виконувати свої фінансові зобов'язання, а також розвиток і збільшення вартості компанії на довгостроковій основі. Отже, фінансова стійкість є важливим аспектом успішної діяльності підприємства та його конкурентоспроможності на ринку [41].

У сучасній економічній літературі нема однозначного трактування сутності поняття «фінансова стійкість». Це поняття охоплює широкий спектр фінансових відносин, які виникають у сучасних умовах і впливають на формування та використання фінансових ресурсів підприємств. Ці відносини включають:

1. Взаємодію з інвесторами, постачальниками, покупцями та іншими підприємствами з приводу розрахунків, забезпечення виконання зобов'язань та залучення вільних грошових коштів.

2. Фінансові відносини з державою, включаючи сплату податків, зборів, платежів у бюджетну систему та відрахувань у позабюджетні фонди.

3. Групи фінансових відносин, пов'язаних з неспроможністю підприємств (банкрутством), а також при злитті, поглинанні та розподілі підприємств.

Спираючись на думки різних науковців можна сказати що, фінансова стійкість підприємства визначається як результат взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин. Вона передбачає відповідність параметрів діяльності підприємства і розміщення його фінансових ресурсів критеріям позитивного «фінансового стану», забезпечуючи розвиток підприємства, збільшення прибутку і капіталу, збереження платоспроможності та кредитоспроможності при припустимому рівні ризику. Фінансова стійкість також означає стабільну фінансову діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, ефективне управління фінансовими ресурсами та безперервний процес виробництва та реалізації продукції.

Аналіз фінансової стійкості можна розподілити на два етапи:

- I. Оцінювання фінансової стійкості – розрахунок абсолютних і відносних;
- II. Оцінювання запасу фінансової стійкості – аналіз критичного обсягу реалізації, операційного та фінансового левериджу.

Розрахунок абсолютних і відносних показників.

Основними показниками фінансової стійкості підприємства є: наявність власних коштів підприємства в обороті, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансового

ризик, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт покриття запасів, коефіцієнт загальної заборгованості, коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу тощо.

У таблиці 2.7 відображені показники фінансової стійкості з 2019-2021 рр.

Таблиця 2.7

Показники фінансової стійкості БМФ «Укргазпромбуд»
за 2019-2020 рр.

Назва коефіцієнта	2019	2020	2021	Темп зростання,	
				2020/2019	2021/2020
Наявність власних коштів підприємства в обороті, грн.	321731021,38	405364327,71	402464879,95	125,99%	99,28%
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,56	0,51	0,52	92,28%	100,84%
Коефіцієнт автономії	0,56	0,51	0,52	92,28%	100,84%
Коефіцієнт фінансової залежності	1,80	1,95	1,93	108,36%	99,16%
Коефіцієнт фінансового ризику	0,80	0,95	0,93	118,85%	98,28%
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,08	-0,11	-0,04	143,80%	36,59%
Коефіцієнт покриття запасів	-0,14	-0,20	-0,06	135,89%	32,86%
Коефіцієнт загальної заборгованості	0,44	0,49	0,48	109,68%	99,11%
Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	1,25	1,05	1,07	84,14%	101,75%

Наявність власних коштів підприємства в обороті зросла у 2020 році порівняно з 2019 роком, але трохи зменшилась у 2021 році порівняно з попереднім роком.

Коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт автономії підприємства зменшилися у 2020 році порівняно з 2019 роком, але зросли у 2021 році. Це може свідчити про погіршення фінансового стану підприємства у 2020 році та його поліпшення у 2021 році.

Коефіцієнт фінансової залежності підприємства зростав протягом усього періоду, що може свідчити про збільшення залежності підприємства від

зовнішніх джерел фінансування. Коефіцієнт фінансового ризику має неоднозначну тенденцію, але показник зріс у 2021 році у порівнянні з 2019 роком, що може свідчити про збільшення ризику фінансової незабезпеченості підприємства.

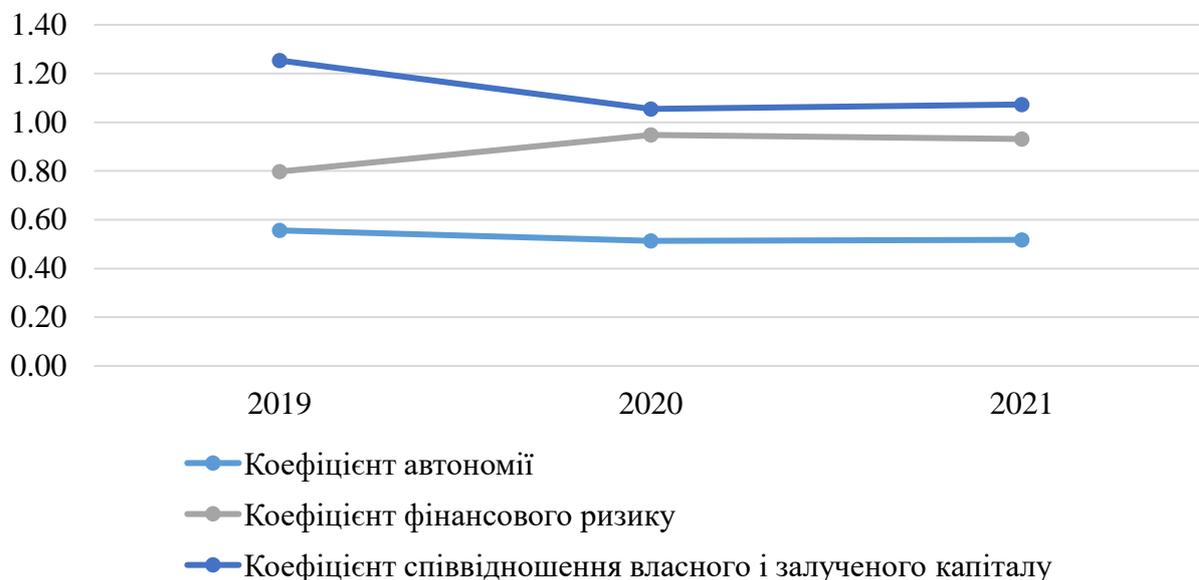

Рис. 2.6 Показники фінансової стійкості БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр., грн/грн.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу зменшувався з 2019 по 2020 рік, але зріс у 2021 році, що може свідчити про певне покращення фінансового стану підприємства.

Коефіцієнт покриття запасів має від'ємне значення через відсутність у підприємства власного оборотного капіталу, показник зростає протягом трьох років, що може свідчити про збільшення запасів на складі та можливі проблеми зі збутом продукції. Але, так як специфіка підприємства вимагає значної кількості запасів, це не є негативним фактором, якщо дотримуються усі норми збереження сировини, та запаси не псуються. Також дефіцит власного оборотного капіталу зменшується, що може позитивно відобразитися у майбутньому.

Коефіцієнт загальної заборгованості зріс з 2019, але зменшився в 2021 році не дуже суттєво. Це свідчить про певну стабільність фінансового стану підприємства.

Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу зріс з 2019 по 2021 рік, що може свідчити про збільшення вкладу власника в підприємство та зменшення залученого капіталу, що є позитивним, так як підприємство стає менш залежним від кредиторів.

Аналіз показників показує, що фінансовий стан підприємства погіршувався у 2020 році, але покращився у 2021 році. Збільшення коефіцієнта фінансової залежності свідчить про збільшення ризику фінансової незабезпеченості, тоді як збільшення коефіцієнта співвідношення власного та залученого капіталу свідчить про більш активну участь власника в управлінні підприємством.

Зменшення коефіцієнта маневреності власного капіталу та коефіцієнта покриття запасів є негативним фактором, та свідчить про проблеми зі збутом продукції та неефективне управління запасами. Однак, зменшення коефіцієнта загальної заборгованості свідчить про певну стабільність фінансового стану підприємства та підтверджує здатність підприємства виконувати свої зобов'язання.

У загальному, спираючись на зміни у показниках, підприємство має проблеми з ефективністю управління фінансами та ризиками, але також є ознаки покращення стану справ у 2021 році. Варто вжити заходів для покращення фінансової стійкості та зменшення ризиків. Наприклад:

1. Зменшити залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Це можна зробити шляхом залучення додаткового власного капіталу або відстрочення платежів кредиторам.

2. Зменшити ризик фінансової незабезпеченості підприємства шляхом розширення продажів на нові ринки або впровадження нових продуктів та послуг.

3. Зменшити запаси на складі, щоб покращити коефіцієнт покриття запасів. Це можна зробити, перевібивши процес управління запасами та оптимізувавши виробничі процеси

Класифікація типу фінансового стану БМФ «Укргазпромбуд»
за 2019-2021 рр., грн.

Показник	1-й рік	2-й рік	3-й рік	Відхилення 2/1 (+,-)		Відхилення 3/2 (+,-)	
				у сумі, грн	темп зростання, %	у сумі, грн	темп зростання, %
Загальна величина запасів	174226790,65	232302099,25	256818011,31	58075309	133,33	24515912	110,55
Наявність власних коштів	-25054044,86	-45393746,89	-16492573,13	-20339702	181,18	28901174	36,33
Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал)	-25054044,86	-45393746,89	-16492573,13	-20339702	181,18	28901174	36,33
Наявність загальних коштів	90158630,48	66478793,63	43986777,67	-23679837	73,74	-22492016	66,17
$\Phi^в = В - Зп$	-199280835,51	-277695846,14	-273310584,44	-78415011	139,35	4385262	98,42
$\Phi^{вд} = ВД - Зп$	-199280835,51	-277695846,14	-273310584,44	-78415011	139,35	4385262	98,42
$\Phi^{зк} = ЗК - Зп$	-84068160,17	-165823305,62	-212831233,64	-81755145	197,25	-47007928	128,35
Трикомпонентний показник фінансової стійкості $S(\Phi) = \{81(\pm\PhiВ), 52(\pm\PhiВД), 83(\pm\PhiЗК)\}$	{0.0.0}	{0.0.0}	{0.0.0}				

4. Вести активну політику зменшення заборгованості перед кредиторами та контролювати вчасність сплати зобов'язань.

5. Постійно відстежувати показники фінансової діяльності та проводити аналіз з метою своєчасного виявлення проблем та прийняття рішень щодо їх вирішення та ін.

Проаналізуємо показник, що характеризує вид джерел фінансування матеріальних оборотних коштів (табл. 2.8).

Протягом розрахунку класифікації типу фінансового стану було визначено, що підприємство має кризовий фінансовий стан.

Згідно з опису 4-го (кризового) стану підприємства, можна дійти до висновку, що підприємство перебуває на межі банкрутства, оскільки грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають щонайменше кредиторської заборгованості та прострочених позик.

Для вирішення ситуації підприємству варто переглянути наступні кроки та способи покращення контролю над ситуацією:

1. Переглянути витрати та зменшити їх, де це можливо, щоб зберегти кошти та збалансувати фінансову стабільність підприємства.

2. Можливо знайти надійного інвестора або партнера, який може надати необхідні кошти для покриття запасів та подальшого розвитку підприємства.

3. Встановити більш ефективну систему управління запасами та збутом, щоб зменшити ризики невикористання запасів та збільшити продаж продукції.

4. Розглянути можливість зменшення обсягів виробництва, якщо запаси надто великі та підприємство не може їх використати відповідно до плану та ін.

Для оцінки поточної платоспроможності розраховуються наступні показники (таблиця 2.9).

Після розрахунку показників платоспроможності аналізованого підприємства можна дійти до наступних висновків.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами зменшився в 2020 році, але збільшився в 2021 році. Це може свідчити

про те, що у підприємства знизилась здатність покрити свої поточні зобов'язання за рахунок власних коштів, але відбулося зростання у 2021 році.

Таблиця 2.9

Основні показники платоспроможності БМФ «Укргазпромбуд»
за 2019-2021 рр.

Назва коефіцієнту	2019	2020	2021	Темп зростання, %	
				2020/2019	2021/2020
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	-0,11	-0,13	-0,05	123,81%	34,35%
Коефіцієнт загальної платоспроможності підприємства	2,25	2,05	2,07	91,18%	100,90%
Коефіцієнт фінансового лівериджу	0,00	0,00	0,00	-	-
Коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності	1,26	0,98	1,04	77,69%	106,50%
Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі й дебіторської заборгованості	0,51	0,11	0,10	22,19%	89,04%
Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами	-0,08	-0,11	-0,04	143,80%	36,59%

Коефіцієнт загальної платоспроможності підприємства знизився у 2021 році у порівнянні з 2019, але у 2020 році показник мав значення нижче ніж у 2021 р., тому загальна тенденція є неоднозначною, що може свідчити про те, що підприємство не зовсім ефективно використовує свої ресурси.

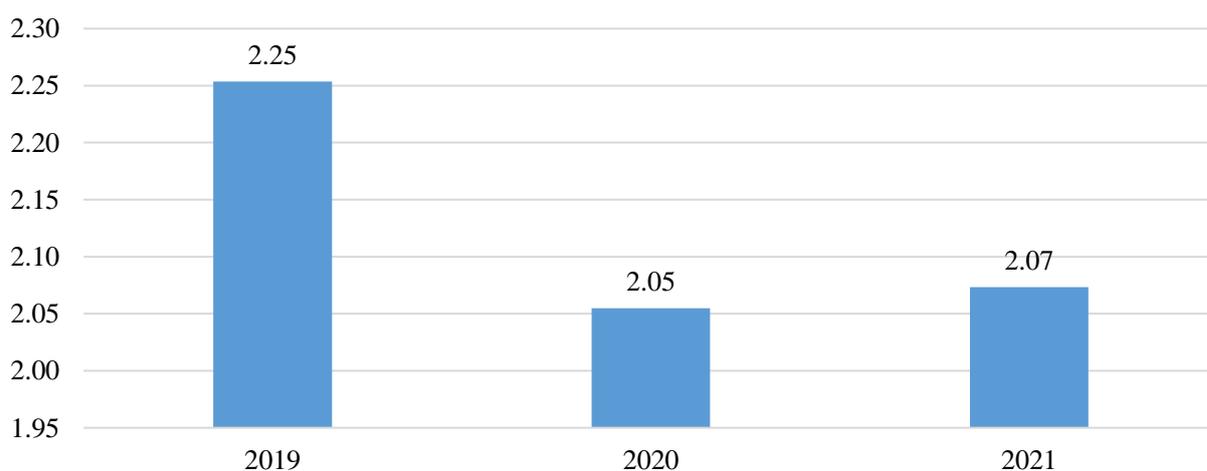

Рис. 2.7. Коефіцієнт загальної платоспроможності БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр., грн/грн.

Коефіцієнт фінансового левєриджу має нульове значення через відсутність довгострокових зобов'язань.

Коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності відображає здатність підприємства відновлювати свою платоспроможність у разі виникнення фінансових труднощів. Таким чином, хоча варто звернути увагу на незначне зниження у 2020 році, загальна тенденція є позитивною, що може свідчити про зростання фінансової стійкості підприємства та його здатності відновлювати платоспроможність у разі потреби.

Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі й дебіторської заборгованості є показником, який відображає відношення між заборгованістю підприємства перед кредиторами та дебіторами та його власним капіталом, цей показник суттєво зменшився. Це може свідчити про те, що підприємство відчуло нестачу фінансових ресурсів та змушене було зменшити свої зобов'язання перед кредиторами та дебіторами.

Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами від'ємний, що свідчить про те, що чисті оборотні активи підприємства менше за його чисті активи, тобто підприємство вкладає більше коштів у необоротні активи, ніж у оборотні. Це може свідчити про недостатню ліквідність підприємства, оскільки менші оборотні активи означають меншу можливість підприємства швидко реагувати на зміни у ринкових умовах та виконувати свої фінансові зобов'язання вчасно.

2.3 Аналіз і оцінка витрат та фінансових результатів діяльності «Укргазпромбуд»

Витрати мають великий вплив на всі аспекти діяльності підприємства, включаючи формування цін, обсяги виробництва, рівень прибутку, фінансовий стан, конкурентоспроможність як продукції, так і самого підприємства в цілому. Витрати відіграють ключову роль у формуванні фінансових результатів

підприємства, оскільки вони можуть збільшувати або зменшувати можливості отримання економічної вигоди в майбутньому [42].

Тому аналіз витрат та фінансових результатів є одним з ключових аспектів знаходження проблем та їх вирішення. Він допомагає виявити можливі джерела зайвих витрат, виявити ефективні шляхи їх зменшення або оптимізації. Також аналіз витрат є основою для прогнозування їх у майбутньому.

Аналіз фінансових результатів, у свою чергу, допомагає оцінити ефективність витрат та досягнення фінансових цілей підприємства. Це включає оцінку рівня прибутку, рентабельності, ліквідності, платоспроможності та інших показників фінансового стану підприємства. Аналіз фінансових результатів дозволяє виявити причини недосягнення поставлених цілей, визначити проблемні сфери та розробити стратегії для їх подолання.

Основними завданнями аналізу фінансового стану підприємства є такі:

- дослідження рентабельності й фінансової стійкості підприємства,
- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними обіговими коштами,
- об'єктивне оцінювання динаміки та стану ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості підприємства,
- оцінювання становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку й кількісне оцінювання його конкурентоспроможності,
- аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів,
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Таким чином, отримавши результати аналізу формування та розподілу прибутку БМФ «Укргазпромбуд» (табл. 2.10) можна зробити наступні висновки.

У 2019 році підприємство припиняло діяльність тому доходу у цей період майже не було. Чистий дохід від реалізації продукції збільшився з 2019 по 2021 рік. У 2019 році чистий дохід від реалізації продукції був значно меншим, ніж у наступні роки, спричинене також припиненням роботи підприємства у цей період. У 2020 роках чистий дохід від реалізації продукції значно зріс, однак, у

2021 році показник впав причиною цього була пандемія COVID-19 але не так суттєво дивлячись на динаміку, тим не менш збереження чистого доходу від реалізації продукції на високому рівні свідчить про стабільність діяльності компанії навіть у важких умовах.

Собівартість реалізованої продукції також зростала протягом усього проаналізованого періоду, але не таким швидким темпом, як чистий дохід від реалізації. З 2020 по 2021 роки собівартість зменшилася на 83153921,49 грн., це свідчить про зменшення обсягів реалізації, через погіршення умов на ринку у зв'язку з пандемією, таким чином прибуток підприємства у цей період зменшився на 34163940,58 грн., таким чином, причиною зменшення прибутку є зменшення обсягів діяльності на підприємстві, що є негативним явищем для фірми.

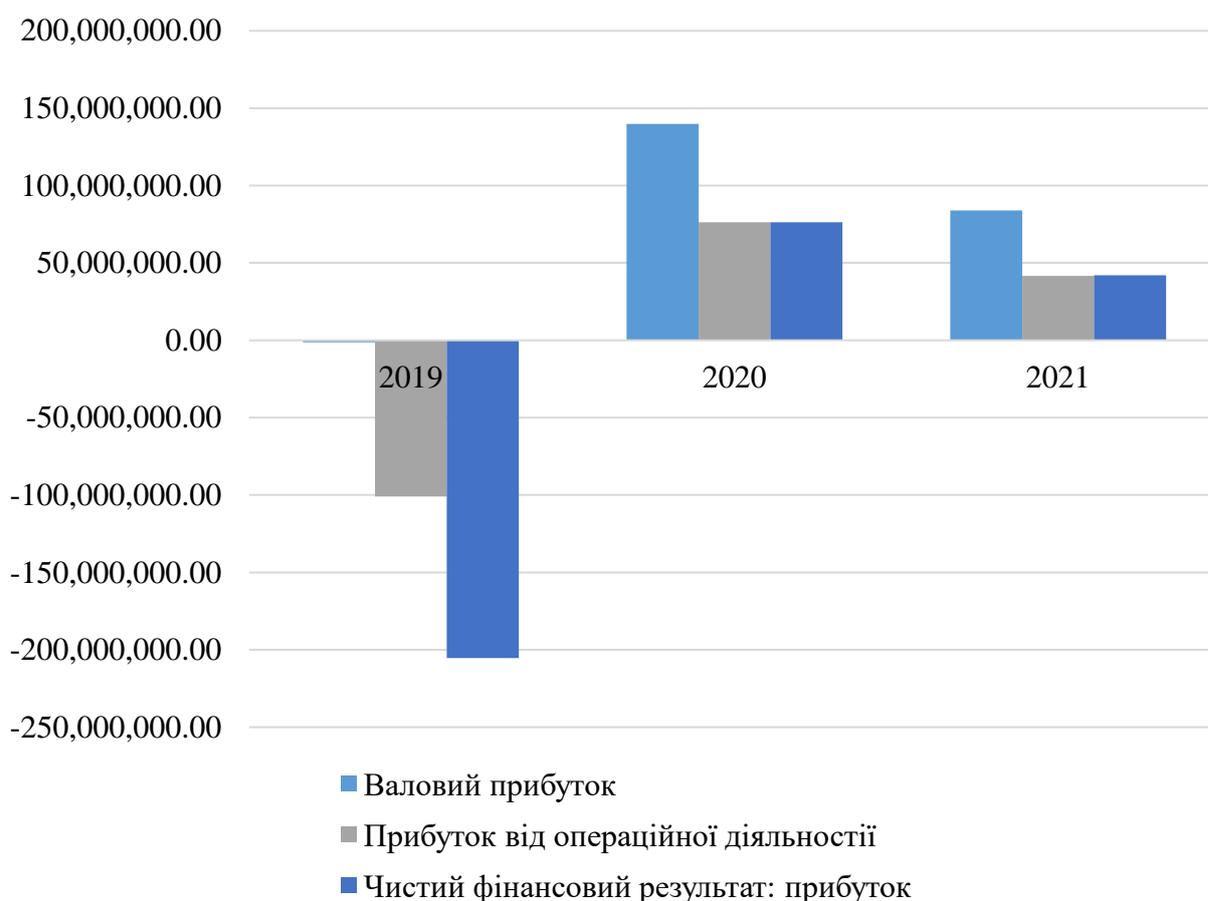

Рис. 2.8 Фінансові результати БМФ «УкрГазпромбуд» за 2019-2021 рр., грн.

Таблиця 2.10

Аналіз формування та розподілу прибутку БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр., грн.

№	Показник	Рядок Ф№2	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення (6 - 5)	Абсолютне відхилення (7 - 6)
1	2	3	5	6	7	8	9
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3786127,91	717752567,3	578578190,2	713966439,4	-139174377,1
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	5093904,27	577824499,6	494670578,1	572730595,3	-83153921,49
3	Валовий прибуток	2090	-1307776,36	139928067,8	83907612,15	141235844,2	-56020455,64
4	Інші операційні доходи	2120	4075904,13	17461210,83	40852232,88	13385306,7	23391022,05
5	Сумарні операційні доходи	(2000+2120)	7862032,04	735213778,1	619430423,1	727351746,1	-115783355
6	Адміністративні витрати	2130	72056975,12	0	0	-72056975,12	0
7	Витрати на збут	2150	1825603,3	746681,28	0	-1078922,02	-746681,28
8	Інші операційні витрати	2180	29868749,91	80365536,43	83131396,66	50496786,52	2765860,23
9	Сумарні операційні витрати	(2050+2130+2150+2180)	108845232,6	658936717,3	577801974,8	550091484,7	-81134742,54
10	Прибуток від операційної діяльності	2190	-100983200,6	76277060,91	41628448,37	177260261,5	-34648612,54
11	Дохід від інвестиційної та фінансової діяльності	(2200+2220+2240)	81250769,38	506,74	485178,7	-81250262,64	484671,96
12	Витрати від інвестиційної і фінансової діяльності	(2250+2255+2270)	185583595,3	0	0	-185583595,3	0
13	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	2290	-205316026,5	76277567,65	42113627,07	281593594,1	-34163940,58
14	Витрати з податку на прибуток	2300	-	-	-	-	-
15	Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	-205316026,5	76277567,65	42113627,07	281593594,1	-34163940,58
16	Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-	-	-	-
17	Сукупний дохід	2465	-205316026,5	76277567,65	42113627,07	281593594,1	-34163940,58

За 3 роки інші операційні доходи значно зросли, зокрема майже в 10 разів збільшилися у 2019 році порівняно з попереднім роком. Однак, це не змогло забезпечити збільшення валового прибутку у достатньому обсязі.

Сумарні операційні доходи також знизилися на 20% за 3 роки. Це спричинене анбандлінгом, складними економічними умовами та несприятливими тенденціями на ринку.

Адміністративні витрати у 2019 році склали понад 72 млн грн, що є значною сумою, але у наступні роки компанія змогла знизити ці витрати до нуля, що свідчить про ефективність управління витратами на філії.

Витрати на збут також зменшилися з часом, а в 2021 році не були виявлені взагалі, що свідчить про оптимізацію та раціоналізацію процесів продажу.

Інші операційні витрати зменшилися протягом трьох років, проте є значною сумою навіть у 2021 році. Підприємство мало не погашені зобов'язання за судовими рішеннями та зобов'язання по поверненню природного газу, який залишився на тимчасово окупованій території. Це є негативним фактором, який сповільнює та ускладнює розвиток та роботу підприємства, зменшуючи фінансові результати.

Сумарні операційні витрати значно зменшилися, зокрема, вони скоротилися з -108845232,60 у 2019 році до -577801974,75 у 2021 році. Це є результатом ефективного управління витратами, оптимізації бізнес-процесів та інших заходів, спрямованих на зниження витрат. Підприємство значно змогло стабілізуватися після припинення роботи на фоні анбандлінгу, що є позитивним показником, та свідчить про перспективи у майбутньому.

Прибуток від операційної діяльності зріс у 2020 та 2021 роках порівняно з 2019 роком, що свідчить про покращення ефективності виробництва та управління.

За даними про дохід від інвестиційної та фінансової діяльності, можна побачити значні коливання між роками. Наприклад, у 2019 році дохід становив 81250769,38, а у 2020 році він був майже нульовим. Це може бути пов'язано зі

змінами в стратегії інвестування компанії, змінами на фінансових ринках та іншими факторами.

Витрати від інвестиційної і фінансової діяльності зменшилися до нуля в 2020 та 2021 роках порівняно з витратами в розмірі 185583595,28 у 2019 році. Це може бути пов'язано зі зменшенням обсягів інвестицій та розширенням ринків, що дозволило зменшити витрати на їхню підтримку.

Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування суттєво змінився протягом років. У 2019 році він склав -205316026,46, що пов'язано зі збитками компанії, поганим менеджментом, зниженням попиту на продукцію, та анбандлінгом та припиненням роботи у цей період. У 2020 році компанія змогла отримати прибуток на рівні 76277567,65, що свідчить про покращення її фінансової стабільності та ефективності управління. У 2021 році прибуток знизився, але залишився позитивним на рівні 42113627,07.

Чистий фінансовий результат (прибуток після відрахування витрат) у 2019 році склав -205316026,46, у 2020 році становив 76277567,65, а в 2021 році зменшився до 42113627,07.

За результатами аналізу формування та розподілу прибутку БМФ «Укргазпромбуд» можна зробити наступні висновки:

Підприємство показало позитивну динаміку зростання чистого доходу від реалізації продукції з 2019 по 2021 рік. Це свідчить про стабільність діяльності компанії, навіть у важких умовах, таких як пандемія COVID-19. Собівартість реалізованої продукції також зросла протягом аналізованого періоду, але не на такий швидкий темп, як чистий дохід від реалізації. Проте, зменшення обсягів реалізації у 2021 році призвело до зменшення прибутку підприємства. Інші операційні доходи значно зросли протягом трьох років, але не змогли забезпечити збільшення валового прибутку у достатньому обсязі. Сумарні операційні витрати знизилися протягом аналізованого періоду завдяки ефективному управлінню витратами, оптимізації бізнес-процесів та інших заходів. Це свідчить про стабілізацію підприємства після припинення роботи та анбандлінгу. Прибуток від операційної діяльності зріс протягом років, що

свідчить про покращення ефективності виробництва та управління. Дохід від інвестиційної та фінансової діяльності підприємства має значні коливання між роками, що може бути пов'язано зі змінами в стратегії інвестування та змінами на фінансових ринках. Негативним фактором, що впливає на прибуток підприємства, є зростання фінансових витрат, зокрема витрат на погашення кредитів або обслуговування заборгованості. Це може обмежити здатність підприємства генерувати чистий прибуток. Загальна фінансова стабільність підприємства може бути оцінена за динамікою рівня заборгованості та залежністю від зовнішнього фінансування. Якщо підприємство залежить від постійного залучення зовнішніх коштів, це може створювати ризики для його фінансової стійкості у майбутньому. У 2021 році підприємство зазнало зниження прибутку через пандемію COVID-19, яка спричинила зменшення попиту на його продукцію. Проте, з розвитком ситуації і покращенням епідеміологічної ситуації, можливо відновлення попиту та зростання прибутку у майбутньому.

Можливими заходами для підвищення ефективності виробництва можуть бути:

- пошук нових ринків збуту,
- раціоналізація витрат,
- покращення ефективності виробництва,
- покращення управління запасами,
- поліпшення маркетингу,
- покращення управління витратами.

Далі проаналізовано склад структура та динаміка доходів та витрат БМФ «Укргазпромбуд» та занесено у таблицю 2.11

Таблиця 2.11

Аналіз складу, структури та динаміки доходів і витрат БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр., грн

Показник	Рядок Ф№2	2019 рік		2020 рік		2021 рік		Відхилення 2020/2019 в:			Відхилення 2021/2020 в:		
		Сума, грн	Питома вага, %	Сума, грн	Питома вага, %	Сума, грн	Питома вага, %	сумі, грн	питомій вазі, %	темп зростання, %	сумі, грн	питомій вазі, %	темп зростання, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
ДОХОДИ		89112801,42	100,00	735214284,9	100,00	619915601,8	100,00	646101483,5	-	825,04	-115298683,1	-	84,32
Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг)	2000	3786127,91	4,25	717752567,3	97,62	578578190,2	93,33	713966439,4	93,38	18957,43	-139174377,1	-4,29	80,61
Інші операційні доходи	2120	4075904,13	4,57	17461210,83	2,37	40852232,88	6,59	13385306,7	-2,20	428,40	23391022,05	4,21	233,96
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші фінансові доходи	2220	0	0,00	506,74	0,00	485178,7	0,08	506,74	0,00	-	484671,96	0,08	95745,1
Інші доходи	2240	81250769,38	91,18	0	0,00	0	0,00	-81250769,38	-91,18	0,00	-	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ВИТРАТИ		294428827,88	100,00	658936717,29	100,00	577801974,75	100,00	364507889,4	-	223,80	-81134742,54	-	87,69
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	5093904,27	1,73	577824499,6	87,69	494670578,1	85,61	572730595,3	85,96	11343,45	-83153921,49	-2,08	85,61
Адміністративні витрати	2130	72056975,12	24,47	0	0,00	0	0,00	-72056975,12	-24,47	-	-	-	-
Витрати на збут	2150	1825603,3	0,62	746 681,28	0,11	0	0,00	-1 078 922,02	-0,51	40,90	-746681,28	-0,11	0,00
Інші операційні витрати	2180	29868749,91	10,14	80365536,43	12,20	83131396,66	14,39	50496786,52	2,05	269,06	2765860,23	2,19	103,44
Фінансові витрати	2250	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Витрати від участі в капіталі	2255	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші витрати	2270	185583595,3	63,03	0	0,00	0	0,00	-185583595,3	-63,03	0,00	-	-	-
Витрати з податку на прибуток	2300	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

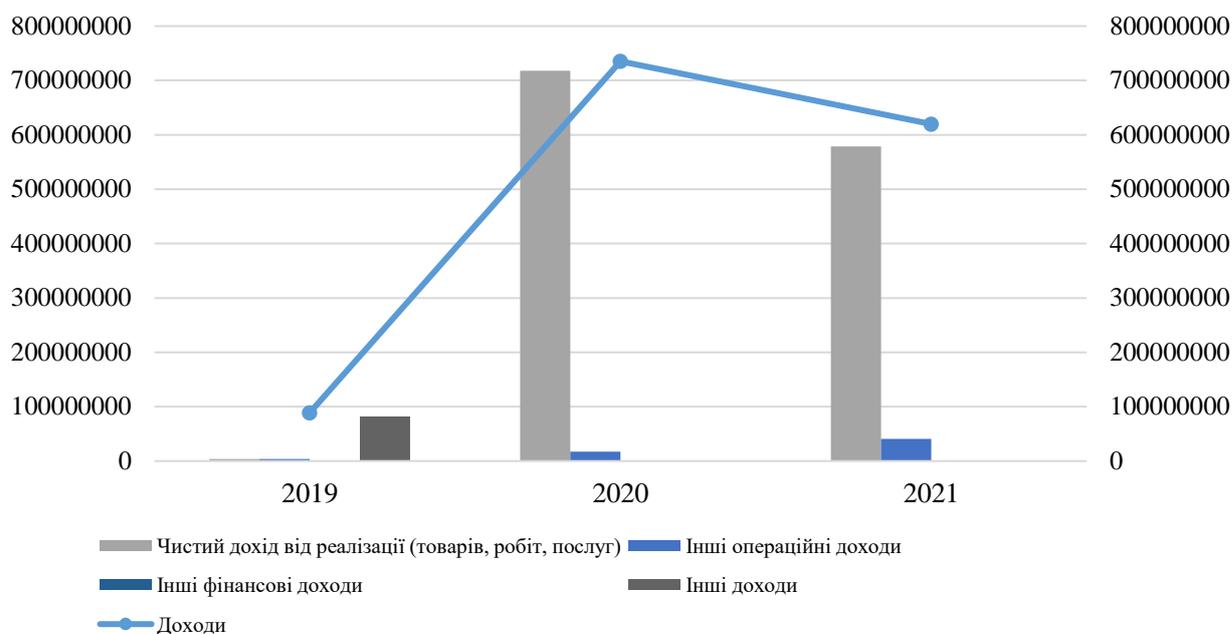

Рис. 2.9. Динаміка доходів БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр.

Щодо витрати, підприємство у 2020 році після поновлення діяльності збільшило свої витрати на 223,80%, що є нормальним, так як загалом підприємство у цей період отримало прибуток, тим не менш у наступний рік 2021, витрати аналогічно з доходами зменшились. Найбільшу частку у витратах 2019 році займають інші витрати. У той час, як у 2020 та 2021 рр. найбільшу питому вагу має собівартість реалізованої продукції.

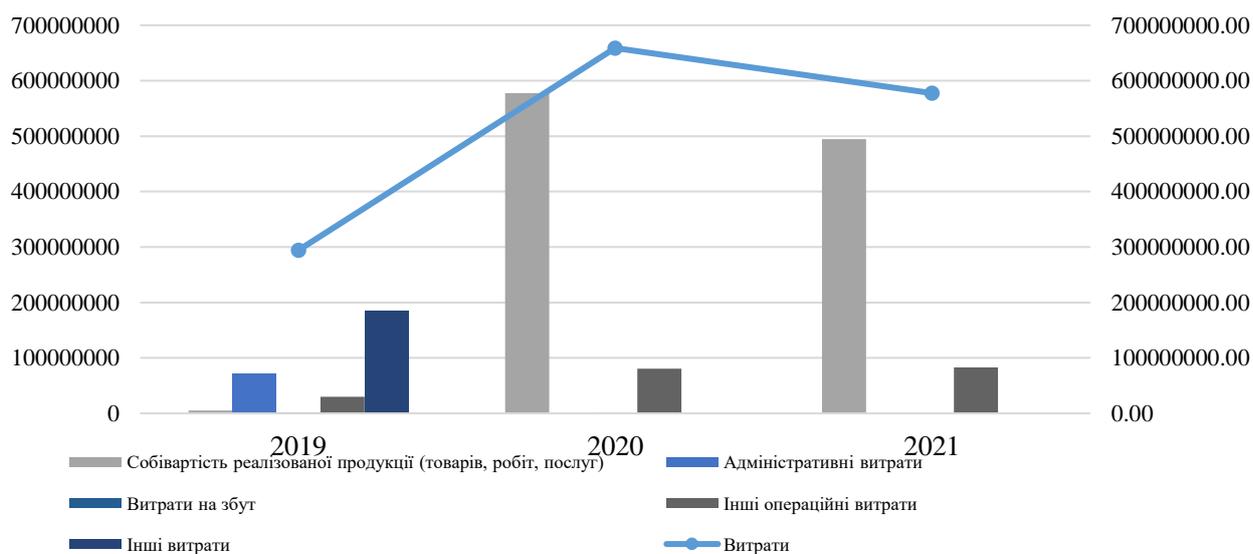

Рис. 2.10. Динаміка витрат БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр.

Отже, підприємство успішно відновило свою діяльність після періоду припинення діяльності до 2019 року та змогло збільшити дохід від операційної діяльності у 2020 році. Незважаючи на те, що в 2021 році дохід зменшився, загальна тенденція є позитивною, оскільки підприємство має прибуток. Важливо також зазначити, що у 2020 році підприємство збільшило свої витрати, що є нормальним у зв'язку зі зростанням доходів. У 2021 році витрати зменшились, що може бути позитивним для підприємства у майбутньому. Також варто звернути увагу на те, що найбільшу частку у витратах займає собівартість реалізованої продукції, що може бути ключовим фактором для оптимізації витрат у майбутньому.

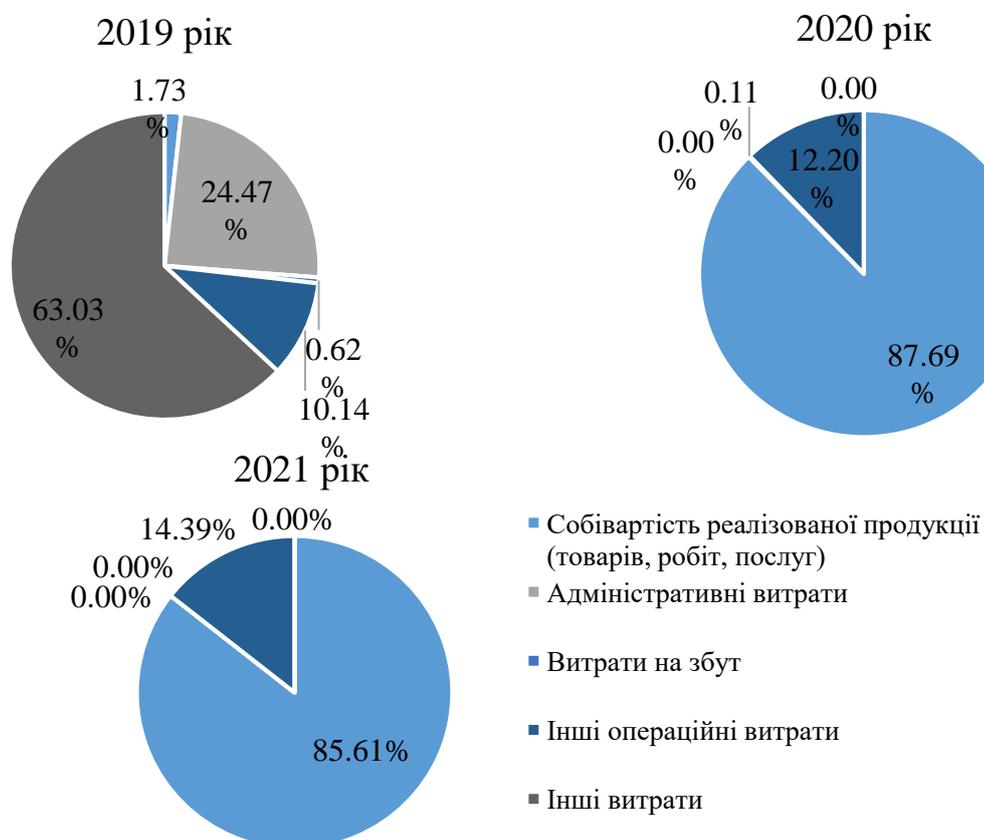

Рис. 2.11. Структура оборотних активів БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр.

Таблиця 2.12

Аналіз динаміки показників ефективності доходів і витрат БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр.

Показник	2019 рік, грн	2020 рік, грн	2021 рік, грн	Відхилення 2020/2019		Відхилення 2021/2020	
				.+, - грн	темп росту, %	.+, - грн	темп росту, %
1. Доходи	89112801,42	735214284,9	619915601,8	646101483,5	825,04%	-115298683,1	84,32%
2. Витрати	294428827,88	658936717,29	577801974,75	364507889,4	223,80%	-81134742,54	87,69%
3. Прибуток (збиток) від звичайної діяльності	-205316026,5	76277567,59	42113627,07	281593594,1	-37,15%	-34163940,52	55,21%
4. Середньорічна вартість активів	235177451,6	285228962,5	348681818,2	50051510,94	121,28%	63452855,69	122,25%
5. Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг)	3786127,91	717752567,31	578578190,24	713966439,4	18957,43%	-139174377,1	80,61%
6. Власний капітал	321731021,38	405364327,71	402464879,95	83633306,33	125,99%	-2899447,76	99,28%
7. Собівартість реалізованої продукції	5093904,27	577824499,58	494670578,09	572730595,3	11343,45%	-83153921,49	85,61%
8. Рентабельність активів, %	-87,30%	26,74%	12,08%	114,05%	-30,63%	-14,66%	45,16%
9. Рентабельність продаж, %	-5422,85%	10,63%	7,28%	5433,48%	-0,20%	-3,35%	68,49%
10. Рентабельність витрат, %	-69,73%	11,58%	7,29%	81,31%	-16,60%	-4,29%	62,96%
11. Рентабельність власного капіталу, %	-63,82%	18,82%	10,46%	82,63%	-29,49%	-8,35%	55,61%
12. Рентабельність продукції, %	-4030,62%	13,20%	8,51%	4043,82%	-0,33%	-4,69%	64,49%
13. Виручка від реалізації в 1 грн. доходів	0,04	0,98	0,93	0,93	2297,77%	-0,04	95,60%
14. Доходи на 1 грн. активів	0,38	2,58	1,78	2,20	680,26%	-0,80	68,97%
15. Доходи на 1 грн. витрат	0,30	1,12	1,07	0,81	368,65%	-0,04	96,16%

Дослідивши динаміку показників дослідження доходів і витрат підприємства (таблиця 2.12), були зроблені наступні висновки.

Рентабельність активів підприємства має неоднозначну тенденцію, протягом збиткового року та відсутності діяльності у 2019 році, підприємство мало від'ємне значення цього показника. У 2020 році, підприємство налагодило діяльність та рентабельність активів підвищилась до 26,74% та досягла норми (>14%), що є позитивною динамікою, потім у 2021 році ситуація знову погіршилась, та показник знизився більше ніж у 2 рази, та становить 12,08%, це свідчить про погіршення ефективності ведення бізнесу, але загальна динаміка є позитивною, з урахуванням припинення роботи у 2019 році, та пандемії COVID-19, підприємство має прибуток та перспективу на стабілізацію роботи.

Рентабельність витрат у 2019 становило -69,73%. У 2020 р. відбулось збільшення цього показника, та досягання додатного значення через прибутковість на підприємстві, у 2021 ситуація погіршилась та значення показника зменшилось на 37%, тому слід покращити прибутковість підприємства, та рентабельність операційних витрат.

Рентабельність продаж протягом усього періоду мав ненормативне значення. У 2019 році значення показника було від'ємним, через збитковість (нормативне значення > 0,3). У наступних роках, після налагодження діяльності, підприємство вирівняло показник до додатного значення, але 10,63% та 7,28% у 2020 та 2021 рр. далекі значення від нормативних.

Загальний висновок щодо показників доходів і витрат підприємства полягає в тому, що вони є ключовими показниками ефективності діяльності підприємства. Рентабельність активів показує, наскільки успішно підприємство використовує свій капітал, рентабельність витрат демонструє, наскільки ефективно підприємство витрачає свої ресурси, а рентабельність продаж вказує на ефективність збуту продукції та послуг.

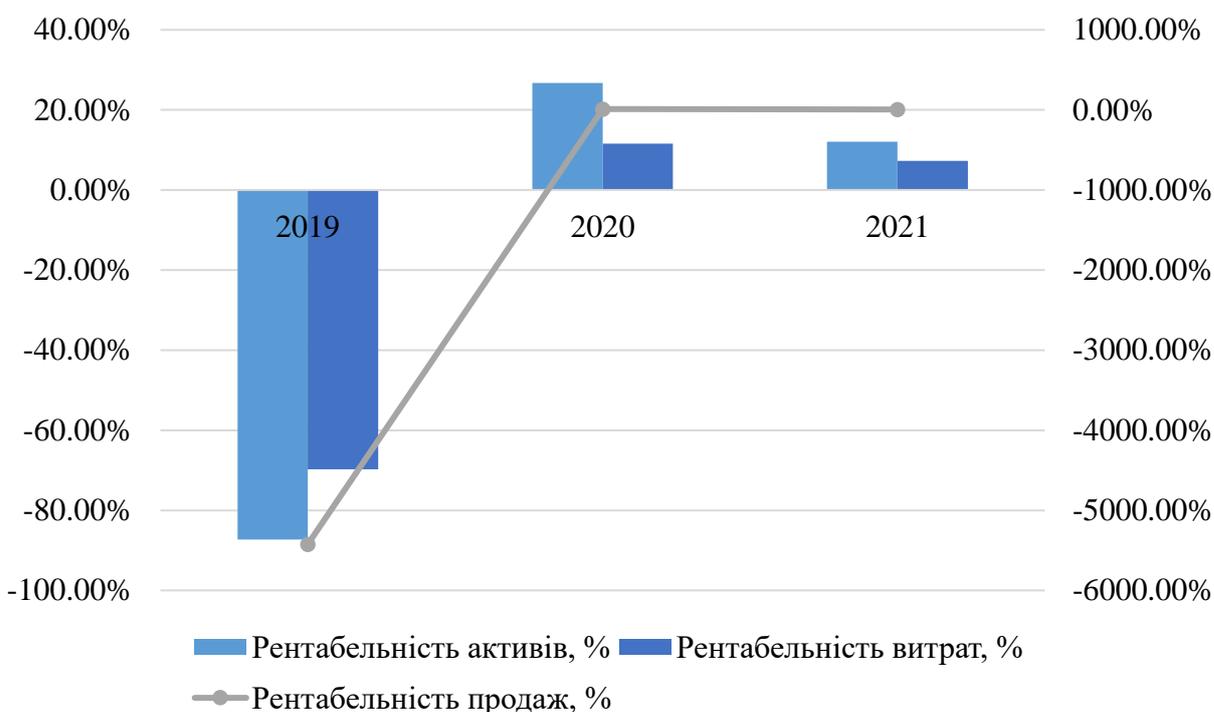

Рис. 2.12. Показники рентабельності БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр., %

У випадку розглянутого підприємства, динаміка показників рентабельності активів та витрат є неоднозначною, проте загальна тенденція є позитивною, оскільки підприємство здатне досягати прибутку та підвищувати ефективність своєї діяльності.

Однак, показник рентабельності продаж залишається далеким від нормативного значення, що свідчить про неефективний збут продукції та послуг. Для покращення ефективності підприємства, потрібно провести дослідження впливу факторів, що впливають на зміну валового прибутку, та прийняти відповідні господарсько-управлінські рішення.

Отже, підприємство БМФ «Укргазпромбуд» успішно відновило свою діяльність після припинення в 2019 році і змогло збільшити дохід від операційної діяльності у 2020 році, хоча в 2021 році дохід зменшився. Незважаючи на це, загальна тенденція є позитивною, оскільки підприємство має прибуток. Зростання доходів у 2020 році також призвело до збільшення витрат.

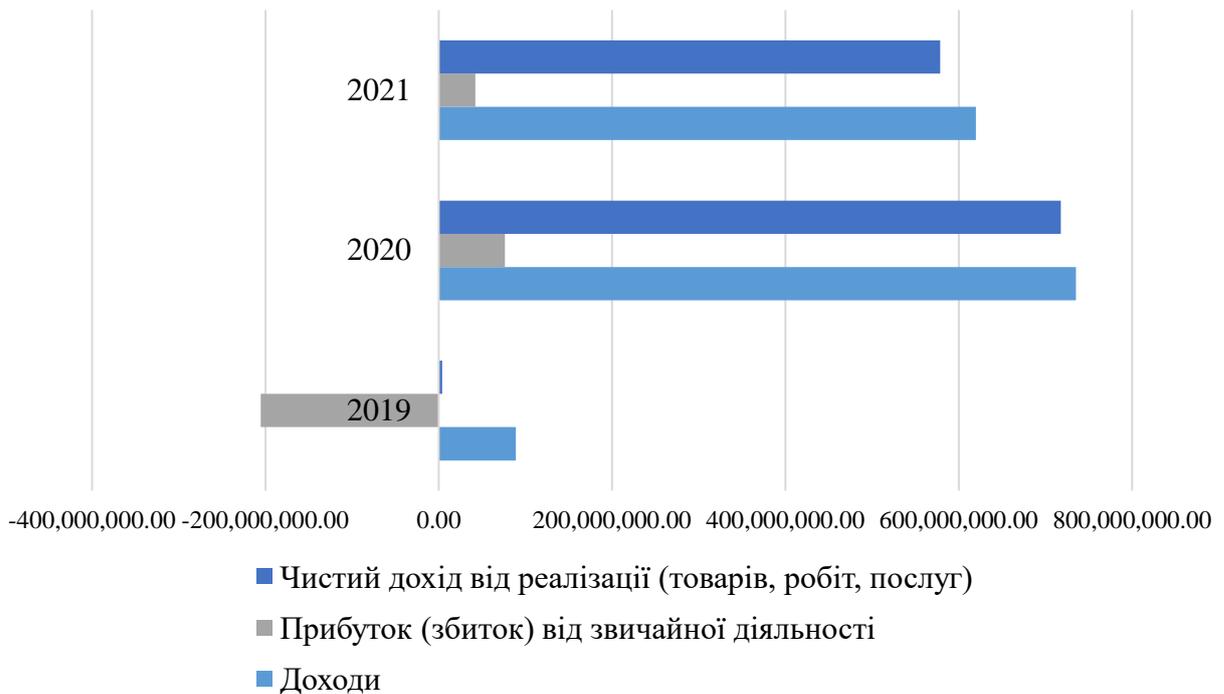

Рис. 2.13. Доходи та прибуток БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр., грн.

У цілому, підприємство БМФ «Укргазпромбуд» здатне досягати прибутку та підвищувати ефективність своєї діяльності, але потребує додаткових зусиль для оптимізації витрат та покращення рентабельності продаж.

Прийняття організаційно-технічних і господарсько-управлінських рішень потребує визначення факторів, що впливають на обсяг отриманого підприємством прибутку та їх кількісну оцінку. Для цього слід дослідити вплив на зміну валового прибутку у звітному порівняно з базовим таких факторів, як зміна цін на продукцію, обсягу виробництва, структури підприємства, рівня та структури витрат.

Вихідні дані для факторного аналізу валового прибутку відображені у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Вихідні дані для факторного аналізу валового прибутку БМФ «Укргазпромбуд»
за 2019-2021 рр., грн.

Показник	Рядо к Ф№2	Базовий рік (0)	Базовий рік, перерахований на реалізацію звітного року (1,0)	Звітний рік (1)
A	Б	1	2	3
2019 рік				
Чистий дохід від (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ЧД)	2000	763537,34	3155106,592	3786127,91
Собівартість реалізованої продукції (С)	2050	-3910038,89	-16157152,81	-5093904,27
Валовий прибуток (ВП)	2090	-89053075,60	19312259,4	-100983200,56
2020 рік				
Чистий дохід від (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ЧД)	2000	3786127,91	638002282,1	717752567,3
Собівартість реалізованої продукції (С)	2050	-5093904,27	-858376321,7	-577824499,6
Валовий прибуток (ВП)	2090	-100983200,56	1496378604	139928067,8
2021 рік				
Чистий дохід від (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ЧД)	2000	717752567,3	546210179,6	578578190,2
Собівартість реалізованої продукції (С)	2050	-577824499,6	-439724827,3	-494670578,1
Валовий прибуток (ВП)	2090	139928067,8	985935006,9	83907612,15

Результати факторного аналізу відображені у таблиці 2.14.

Таблиця 2.14

Результати факторного аналізу валового прибутку
БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр., грн.

Назва фактора	Сума впливу		
	2019	2020	2021
Відхилення валового прибутку, всього у т. ч. за рахунок:	-11930124,96	240911268,35	-56020455,64
1. Зміни цін на продукцію	-120295459,96	-1356450535,95	-902027394,73
2. Зміни обсягу виробництва і реалізації	-278934095,58	-16915745747,28	-33442715,43
3. Зміни структури продукції	0,00	0,00	0,00

Продовження таблиці 2.14

1	2	3	4
4. Зміни рівня витрат	-11063248,54	-280551822,11	54945750,81
5. Зміни структури витрат	-16157156,94	-858376490,20	-439724828,04
Резерв зростання валового прибутку (1+2+3+4)	-410292804,07	-18552748105,34	-880524359,35

Провівши факторний аналіз валового прибутку можна дійти до наступних висновків.

У 2020 році підприємство набуло відхилення у розмірі 240911268,35 грн. у порівнянні з 2019 роком, це є позитивним аспектом для підприємства, так як характеризує підвищення ефективності та прибутковості підприємства у цей період. У 2021 ситуація погіршилась, та відхилення склало -56020455,64 грн.

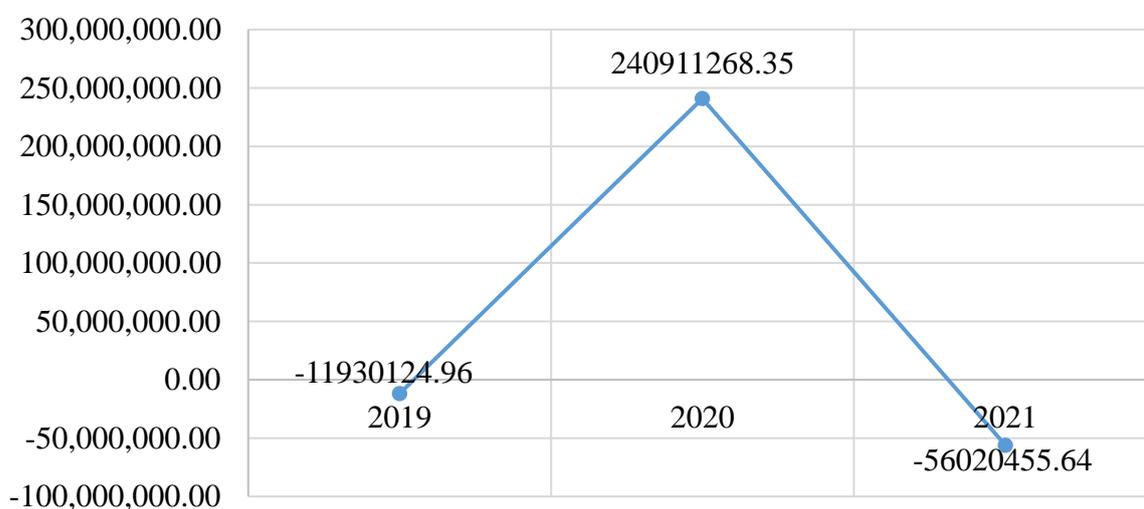

Рис. 2.14. Відхилення валового прибутку БМФ «Укргазпромбуд» у 2019-2021 рр., грн.

Зниження валового прибутку у 2020 році спричинене усіма факторами: зміною цін на продукцію, зміною обсягу виробництва і реалізації, зміною рівня витрат, зміною структури витрат та зміною обсягу виробництва та реалізації найбільше вплинула зміна обсягу виробництва та реалізації, а саме - 16915745747,28 грн. Тим не менш у 2021 році негативний вплив факторів знизився, вплив зміни обсягу виробництва значно знизився. Також, зміна досягла додатного значення на суму 54945750,81 грн., що є позитивним фактором. Інші

фактори, все ще впливають негативно, але існує позитивна динаміка, що говорить про те, що в майбутньому підприємство покращить ситуацію.

Отже, підприємство мало неоднозначну тенденцію протягом усього періоду, у 2020 році негативний вплив факторів підсилювався, що є закономірним, беручи до уваги відсутність роботи та відновлення після анбандлінгу, та також збільшення проблем через пандемію. Тим не менш, підприємству слід надалі підвищувати обсяги виробництва та реалізації, так як за період 2020 – 2021 рр. відбулось значне покращення ситуації, що дає змогу зробити висновок, що в майбутньому підприємство налагодить вплив цього. Зміна структури витрат також налагодилась, та негативний вплив зменшився у 2 рази. Підприємству слід надалі підвищувати свою ділову активність, збалансувати рівень цін та зменшити, за можливості зменшити рівень витрат. На момент аналізу існують позитивні зрушення у напрямку налагодження процесів на підприємстві, але слід надалі проводити постійний моніторинг, щоб ситуація залишалась стабільною, та контрольованою, зважаючи на ситуацію в Україні та війну яка триває.

При здійсненні факторного аналізу прибутку підприємства необхідним є виділення й вартісна оцінка факторів першого та другого рівнів. Його можна здійснити за допомогою таблиці 2.15.

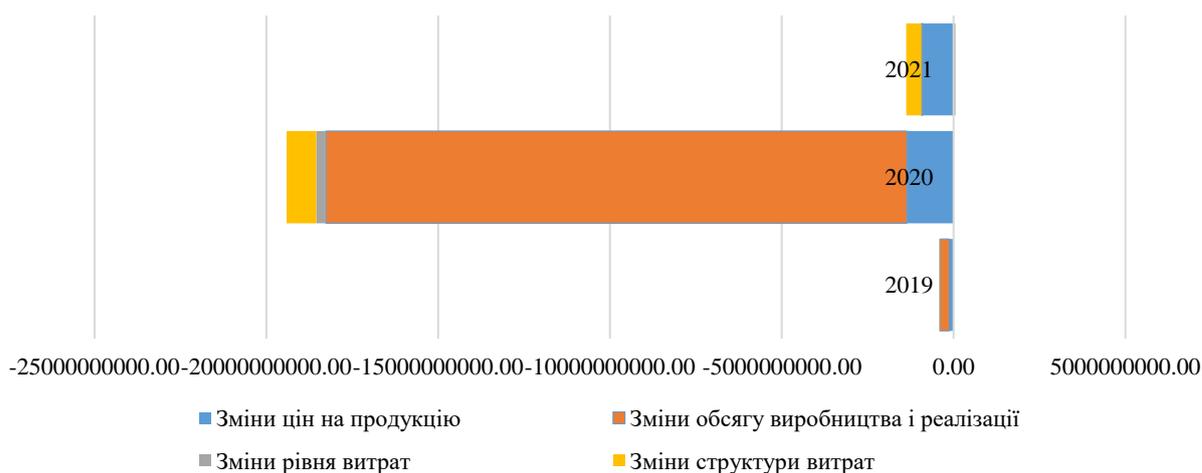

Рис. 2.15. Вплив факторів на валовий прибуток БМФ «Укргазпромбуд» у 2019-2021 рр., грн.

При здійсненні факторного аналізу прибутку підприємства необхідним є виділення й вартісна оцінка факторів першого та другого рівнів. Його можна здійснити за допомогою таблиці 2.13.

Таблиця 2.15

Факторний аналіз прибутку від звичайної діяльності до оподаткування за факторами першого і другого рівнів

Назва фактора	Рядок Ф№2	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Величина впливу фактора	
					(абсолютне відхилення)	
					(2-1)	(3-2)
А	Б	1	2	3	4	5
1. Фінансовий результат від операційної діяльності	р.2190 (2195)	-100983200,6	76277060,9	41628448,4	177260261,5	-34648612,54
- Прибуток валовий	2090	-1307776,36	139928068	83907612,2	141235844,2	-56020455,64
- Інші операційні доходи	2105+...+21 20	4075904,13	17461210,8	40852232,9	13385306,7	23391022,05
- Витрати адміністративні	2130	-72056975,12	0	0	72056975,12	0
- Витрати на збут	2150	-1825603,3	-746681,28	0	1078922,02	746681,28
- Інші операційні витрати	2180	-29868749,91	-80365536,4	-83131396,7	-50496786,52	-2765860,23
2. Фінансовий результат від фінансової діяльності	р.2220+р.2200-р.2250- р.2255	0	506,74	485178,7	506,74	484671,96
- Доходи інші фінансові	2220	0	506,74	485178,7	506,74	484671,96
- Витрати фінансові	2250	0	0	0	0	0
- Дохід від участі в капіталі	2200	0	0	0	0	0
- Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0	0	0
3. Фінансовий результат від іншої звичайної діяльності	р.2240- р.2270	-104332825,9	0	0	-81250769,38	0
- Доходи інші	2240	81250769,38	0	0	-81250769,38	0
- Витрати інші	2270	-185583595,3	0	0	185583595,3	0

Продовження таблиці 2.15

4. Фінансовий результат до оподаткування	п.1+п.2+п.3 = р.2290	-19732431,18	76277567,7	42113627,1	96009998,83	-34163940,58
- Прибуток операційний	п. 1	-100983200,6	76277060,9	41628448,4	177260261,5	-34648612,54
- Прибуток фінансовий	п. 2	0	506,74	485178,7	506,74	484671,96
- Прибуток інший звичайний	п. 3	81250769,38	0	0	-81250769,38	0
5. Чистий фінансовий результат	п.4- р.2300+р.2305=р.2350 (2355)	-19732431,18	76277567,7	42113627,1	96009998,83	-34163940,58
- Прибуток до оподаткування	п. 4	-19732431,18	76277567,7	42113627,1	96009998,83	-34163940,58
- Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	0	0	0	0	0
- Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0.00	0	0	0
6. Сукупний дохід	р.2350+р.2460=р.2465	-205316026,5	76277567,7	42113627,1	281593594,1	-34163940,58
- Чистий прибуток	2350	-205316026,5	76277567,7	42113627,1	281593594,1	-34163940,58
- Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0	0	0	0

Таким чином, під час дослідження прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, було виявлено, що взаємозалежні чинники, так як і основні, сильно впливають на величину прибутку. Тому, розділивши підсистему взаємозалежних чинників на окремі елементи – показники, можна виявити ступінь впливу кожного з них на прибуток на основі застосування методів і прийомів економіко-математичного аналізу.

Факторами першого рівня, які безпосередньо впливають на формування прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, вважаються прибуток від операційної діяльності, прибуток від фінансової діяльності, прибуток від іншої звичайної діяльності. Досліджуючи прибутки за цими видами діяльності на БМФ «Укргазпромбуд», можна зазначити, що найбільшого впливу на формування

прибутку (збитку) протягом усього періоду (2019-2021 рр.) був фінансовий результат від операційної діяльності. У 2019 році фінансовий результат від операційної діяльності склав -100983200,6 грн., у 2020 році склав 76277060,91 грн. відбулось така зміна у сумі відбулась через відсутність роботи на фоні анбандлінгу у 2019 році, та відновлення роботи у 2020, через це у 2019 році валовий прибуток складав -1307776,36 грн., також вагому частку збитку мають адміністративні витрати, вони у 2019 році склали більшу частину збитку, тим не менш у 2020 році сума зросла, та досягла прибутку, а саме 139928068 грн, у 2021 році сума знизилась, та склала 83907612,2 грн., що відобразилось у фінансовому результаті від операційної діяльності, сума знизилась на 45,42%. За відсутності адміністративних витрат підприємство змогло досягти доходу у сумі 76277567,65 грн. у 2020 році, та 42113627,07 грн. у 2021 році відповідно..

Досить низьким є фінансовий результат від фінансової діяльності, у 2019 та у 2020 роках фінансового результату майже не було, тоді як у 2021 році результат склав 485178,7 грн.

У 2019 році підприємство мало велику суму збитку у фінансовому результаті від іншої звичайної діяльності, а саме -104332825,9 грн., у наступні 2020-2021 роки прибутку(збитку) не було.

Отже, задля покращення ситуації підприємству слід покращити ситуації з фінансовою діяльністю, можна досягти значно більшого прибутку використовуючи наявні ресурси. Також більшість доходів підприємства складає прибуток від операційної діяльності, але тенденція є неоднозначною, підприємству слід більш сфокусуватися на вирішенні проблем пов'язаних саме з операційною діяльністю. Потрібно збільшувати ділову активність підприємства, через зменшення роботи у 2021 році підприємство знизило свій дохід. Підприємство може:

1. Покращити маркетинг – ефективний маркетинг допоможе залучати нових клієнтів та підтримувати існуючі відносини. Збільшення інвестицій у маркетинг дозволить збільшити видимість вашого бренду, привернути увагу цільової аудиторії та збільшити продажі.

2. Покращити якість продукції та послуг. Коли продукція або послуги мають високу якість, це приваблює більше клієнтів і допомагає зберегти існуючих. Розробка процесів контролю якості, слідкування за відгуками клієнтів і постійне покращення продукту допоможуть у підвищенні прибутковості підприємства.

3. Передивитися цінову політику – це допоможе забезпечити відповідність потребам ринку і конкурентним умовам. Виробництво здешевленого або привабливого ціною пропозицією товару може збільшити споживчий попит і, відповідно, збільшити продажі.

4. Розглянути можливість розширення асортименту продукції та послуг. Введення нових продуктів або послуг дозволить залучити нові сегменти клієнтів і розширити вашу ринкову присутність. Ретельне вивчення потреб ринку і розробка стратегії розширення асортименту допоможуть ідентифікувати перспективні можливості.

5. Покращити фінансове управління. Ефективне фінансове управління допоможе збільшити рентабельність підприємства та оптимізувати використання ресурсів. Контроль над витратами, раціоналізація фінансових процесів і прогнозування доходів допоможуть покращити фінансову стійкість та забезпечити додаткові ресурси для розвитку.

РОЗДІЛ 3.
НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ В СИСТЕМІ ЗАВДАНЬ
ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ БМФ
«УКРГАЗПРОМБУД»

3.1 Методи управління витратами підприємства

Управління витратами є важливим аспектом діяльності будь-якого підприємства. Для забезпечення ефективного контролю та оптимізації витрат у різних галузях застосовуються різні методи. У цьому підпункті розглянемо три з них:

1. «Витрати-обсяг-прибуток» – є системним аналітичним підходом, який вивчає взаємозв'язок між витратами, обсягом виробництва, виручкою (доходом від реалізації) та прибутком. Використовуючи цей метод, можна створити модель фінансової діяльності підприємства, що дозволяє здійснювати короткострокове планування та оцінювати ефективність альтернативних рішень. Основна ідея полягає в тому, що зміни витрат і обсягу виробництва мають прямий вплив на доходи та прибуток підприємства. Такий аналіз дозволяє виявити можливості для оптимізації витрат та максимізації прибутку [43].

2. «Директ костинг» – це метод розподілу виробничої собівартості на постійні та змінні затрати відповідно до зміни обсягу виробництва. За допомогою цього методу, тільки основні затрати та змінні накладні витрати використовуються для оцінки запасів і реалізованої продукції. Останні витрати (тобто фіксовані накладні витрати) відносяться безпосередньо на прибутки або збитки. Застосування «директ костингу» дозволяє підприємствам отримати більш точну картину витрат, пов'язаних з виробництвом конкретної одиниці продукції, і зосередитися на управлінні змінними витратами, які залежать від обсягу виробництва [44].

3. «Стандарт кост» – це система оперативного управління та контролю над виробничим процесом і витратами на виробництво. Вона також включає

систему аналізу причин, що призводять до відхилень між стандартною і фактичною собівартістю продукції та виручкою від її реалізації [45].

Розглянемо більш детально кожен з методів.

Маржинальний аналіз є важливим фактором в обґрунтуванні управлінських рішень підприємств. Цей аналіз базується на вивченні взаємозв'язку між основними економічними показниками (витрати, обсяг виробництва/реалізації, прибуток) та передбачає прогнозування критичних і оптимальних значень кожного з них.

Метод «витрати-обсяг-прибуток» зосереджується на розрахункових показниках, що включають оцінку впливу розміру та структури витрат, обсягу продажу на прибуток, аналіз залежності прибутку від рівня цін і структури виробництва, оптимізацію співвідношення ціни та обсягу реалізації, оптимізацію співвідношення змінних і постійних витрат, мінімізацію підприємницького ризику, виявлення резервів та фінансової стійкості, а також обґрунтування стратегії розвитку підприємства [46].

Основними елементами аналізу співвідношення «витрати-обсяг-прибуток» є:

- операційний прибуток;
- запас фінансової стійкості;
- валова маржа;
- питома вага валової маржі в сумарних операційних доходах;
- поріг рентабельності
- точка беззбитковості (поріг рентабельності);
- запас міцності;
- операційний важіль [47].

Точка беззбитковості визначає обсяг реалізації продукції, при якому прибуток підприємства дорівнює нулю. Іншими словами, це той обсяг продажу, при якому виручка з продажу покриває валові витрати на виробництво та реалізацію продукції. Точку беззбитковості також називають «пороговим» прибутком або точкою рівноваги. У даному методі передбачається, що зі

збільшенням обсягів реалізації величина умовно постійних витрат на одиницю продукції зменшується [48].

Операційний важіль був згаданий у підпункті 1.3. Цей показник визначається як відношення зростання обсягу продажів до зростання прибутку. Важливо розуміти, що чим вище значення операційного важеля, тим більший операційний ризик, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, вищий ризик може вести до вищого потенційного прибутку. З іншого боку, він також може призвести до більшого можливого збитку. Формула розрахунку ОВ [49]:

$$ОВ = VM/ОП, \quad (3.1)$$

де ОВ – операційний важіль,

VM – валова маржа підприємства,

ОП – операційний прибуток підприємства.

Визначальними поняттями методу «витрати-обсяг-прибуток» є поріг рентабельності, валова маржа, запас фінансової стійкості, операційний важіль. Дані показники можна розглядати як основні важелі впливу на формування операційного прибутку, що дозволяють отримати необхідні результати. Тому, наступним кроком у роботі буде обчислення даних показників за досліджувані періоди.

Поріг рентабельності (точка беззбитковості) – це такі обсяги виробництва і реалізації продукції, за яких підприємство вже не має збитків, але ще не має і прибутку. Це обсяг реалізації (діяльності), при якому доходи підприємства дорівнюють його витратам, а прибуток відповідно дорівнює нулю.

Поріг рентабельності визначається як у натуральних, так і у грошових одиницях.

У грошових одиницях поріг рентабельності визначається за формулою:

$$Q_b = \frac{F}{ПВ_{вм}}, \quad (3.2)$$

де: Q_p – поріг рентабельності;

F – сума постійних витрат;

$ПВ_{вм}$ – питома вага валової маржі в сумарних операційних доходах.

Питома вага валової маржі в сумарних операційних доходах розраховується наступним чином:

$$ПВ_{вм} = \frac{ВМ}{СОД}, \quad (3.3)$$

де: $ВМ$ – валова маржа;

$СОД$ – сумарні операційні доходи;

У натуральних одиницях поріг рентабельності визначається за формулою:

$$Q_p^n = \frac{F}{p - ЗВ_о}, \quad (3.4)$$

де: p – ціна одиниці продукції;

$ЗВ_о$ – змінні витрати на одиницю продукції.

Валова маржа – це різниця між сумарними операційними доходами та змінними витратами. За своєю структурою валова маржа – це сума постійних витрат і операційного прибутку.

$$ВМ = СОД - ЗВ \quad \text{або} \quad ВМ = F + ОП, \quad (3.5)$$

де: $ЗВ$ – сума змінних витрат;

$ОП$ – операційний прибуток підприємства.

Головною метою підприємства є максимізація валової маржі, оскільки саме вона є межею покриття постійних витрат і формування прибутку.

Запас фінансової стійкості – це зона виробничо-комерційної діяльності, в межах якої формується операційний прибуток підприємства. Розраховується за формулою:

$$ЗФС = СОД - Qp, \quad (3.6)$$

де: ЗФС - запас фінансової стійкості.

Запас фінансової стійкості у відсотках обчислюється таким чином:

$$ЗФС\% = \frac{ЗФС}{СОД} * 100\% \quad (3.7)$$

Про запас фінансової стійкості слід також сказати наступне:

- запас фінансової стійкості в межах до 15% характеризує непевний ризиковий стан господарської діяльності підприємства;
- запас фінансової стійкості в межах від 15% до 35% характеризує середній рівень стабільності господарської діяльності підприємства;
- запас фінансової стійкості в межах від 35% і вище характеризує достатній стабільний фінансовий стан підприємства.

Відповідно операційний прибуток, що формується в зоні запасу фінансової стійкості, визначається наступним чином:

$$ОП = ЗФС * ПВ_{\text{вм}}, \quad (3.8)$$

де: ОП – операційний прибуток підприємства.

Операційний важіль – показник, що характеризує внутрішню структуру валової маржі, тобто співвідношення її складових – операційного прибутку і фіксованих витрат:

$$OB = \frac{BM}{OP}, \quad (3.9)$$

де: OB – операційний важіль.

В залежності від розміру операційного важеля підприємство класифікують одним з рівнів підприємницького ризику. Можна побачити в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Градація рівнів підприємницького ризику діяльності підприємства
залежно від величини операційного важеля

Величина операційного важеля	Рівень підприємницького ризику
до 3	Малоризиковий, консервативний тип виробничо-комерційної діяльності
від 3 до 5	Середньоризиковий, поміркований тип виробничо-комерційної діяльності
більше 5	Агресивний, високоризиковий тип виробничо-комерційної діяльності

Система «директ-костинг», відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та методичних рекомендацій для українських підприємств, використовується для поліпшення обліку та аналізу витрат. Ця система, яка широко застосовується у країнах з ринковою економікою, базується на методі зрізаної (неповної) собівартості.

У системі директ-костинг виробничі витрати поділяються на змінні та постійні. При цьому постійні витрати вважаються витратами поточного періоду і не включаються до собівартості або не розподіляються між виробами або об'єктами калькулювання. Вони прямо відносяться на результати господарської діяльності, такі як збитки.

Облік витрат та визначення собівартості готової продукції в системі директ-костинг ведуться лише за змінними витратами. Змінні витрати використовуються для оцінки незавершеного виробництва та залишків готової продукції.

Ця система дає можливість підприємствам більш точно відобразити вартість виробництва конкретних продуктів та послуг, а також встановлювати

зв'язок між обсягами виробництва та витратами. Вона сприяє ефективному управлінню витратами, плануванню та прийняттю управлінських рішень, оскільки фокусується на прямих витратах, які безпосередньо пов'язані з продукцією [50].

Стандарт-кост (англ. Standard costing) – це методологія обліку витрат, яка використовує стандартизовані норми витрат для визначення собівартості продукції або послуги. Цей метод заснований на встановленні стандартних витрат на одиницю виробу або послуги і порівнянні їх з фактичними витратами.

Використання стандартів дозволяє встановити очікувані витрати на матеріали, працю та інші ресурси для кожної одиниці виробу або послуги. Це дає можливість порівнювати фактичні витрати зі стандартними і виявляти відхилення.

Стандарт-кост допомагає визначити собівартість продукції або послуги, шляхом врахування стандартних витрат на різні складові, такі як сировина, матеріали, праця, операційні витрати тощо.

Порівняння фактичних витрат зі стандартними дозволяє виявляти відхилення. Якщо фактичні витрати перевищують стандартні, це може свідчити про неефективне використання ресурсів або інші проблеми, які потребують уваги та корекції.

Стандарт-кост надає можливість аналізувати вплив витрат на фінансові результати підприємства. За допомогою порівняння фактичних витрат із стандартними можна визначити, наскільки ефективно використовуються ресурси, і здійснювати відповідні корективи.

Стандарт-кост застосовується в різних галузях бізнесу, де важливо виміряти та контролювати витрати, таких як виробництво, дистрибуція, роздрібна торгівля тощо. Він дозволяє підприємствам ефективно планувати та управляти витратами, здійснювати аналіз результативності та приймати обґрунтовані управлінські рішення [51].

3.2 Аналіз впливу витрат на фінансові результати діяльності БМФ «Укргазпромбуд»

Отже, маючи уявлення про різні методи управління витратами підприємства проведемо дослідження процесів взаємозалежності витрат і прибутку БМФ «Укргазпромбуд» за 2019, 2020 та 2021 роки за методом витрати-обсяг-прибуток».

Оскільки метод «витрати-обсяг-прибуток» передбачає групування витрат на постійні та змінні, то саме з розподілу витрат і розпочнемо аналіз. Спочатку обчислимо суму витрат на виробництво продукції БМФ «Укргазпромбуд» і розподілимо її за елементами (табл. 3.2). Це нам потрібно для того, щоб пізніше на основі структури витрат на виробництво продукції знайти суму сумарних операційних витрат у розрізі елементів.

Таблиця 3.2

Розподіл витрат на транспортування природного газу БМФ «Укргазпромбуд» за елементами за 2019-2021 рр., грн.

№ п/п	Стаття витрат	Витрати на транспортування природного газу (всього), грн.			Структура витрат на виробництво продукції, %		
		2019 р.	2020 р.	2021 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Матеріальні витрати	1362603,70	211998080,05	171221735,61	30,01	36,69	34,61
2	Витрати на оплату праці	266583,14	238427067,07	205059616,33	5,87	41,26	41,45
3	Відрахування на соціальні заходи	58648,36	33026035,99	33026513,91	1,29	5,72	6,68
4	Амортизація	109435,21	33828894,85	33299216,88	2,41	5,85	6,73
5	Інші витрати	2743295,11	60544421,62	52063495,36	60,42	10,48	10,52
6	Разом	4540565,52	577824499,58	494670578,09	100	100	100
7	Питома вага, %	100	100	100	-	-	-

Аналізуючи таблицю 3.1, та структуру витрат на транспортування природного газу за елементами, то, бачимо, що інші витрати мають найбільшу питому вагу у 2019 році, потім у 2020 та 2021 роках найбільшу частку займають витрати на оплату праці. Після витрат на оплату праці найбільшу частку

стабільно протягом усього періоду мають Матеріальні витрати, частка їх коливається, у 2020 році відбулося зростання та у наступному сума процент трохи знизився з 36,69% до 34,61%. Найменшу питому вагу у загальній структурі витрат на транспортування природного газу у 2019, 2020, та 2021 роках мають відрахування на соціальні заходи, частка становить 1,29%, але підвищується на кінець періоду (2021 р.) до 6,68%, але все ще має найнижчу питому вагу.

Тепер більш детально розглянемо розподіл витрат на транспортування природного газу БМФ «Укргазпромбуд» за елементами у 2021 році:

Таблиця 3.3

Розподіл витрат на виробництво продукції на транспортування природного газу БМФ «Укргазпромбуд» за елементами у 2021 році, грн.

№п/п	Стаття витрат	Витрати на виробництво продукції (всього), грн.	Структура витрат на виробництво продукції, %
1	2	3	4
1	Матеріальні витрати	171221735,61	34,61
	в тому числі		
1.1	Витрати сировини та матеріалів	120601322,46	24,38
1.2	Витрати палива й енергії	45027797,20	9,10
1.3	Витрати будівельних матеріалів	25657,70	0,01
1.4	Витрати запчастин	3947771,82	0,80
1.5	Інші матеріальні витрати	1619186,43	0,33
2	Витрати на оплату праці	205059616,33	41,45
2.1	Основна заробітна плата	105533463,31	21,33
2.2	Додаткова заробітна плата	17185584,86	3,47
2.3	Інші заохочувальні та компенсаційні виплати	19906212,10	4,02
2.4	Оплата відпусток	14450403,23	2,92
2.5	Інші витрати на оплату праці, що не входять до ФОП(виплачені особам, які перебувають у трудових відносинах з підприємством)	47983952,83	9,70
3	Відрахування на соціальні заходи	33026513,91	6,68
4	Амортизація	33299216,88	6,73
4.1	Амортизація основних засобів	33238980,21	6,72
4.2	Знос інших необоротних матеріальних активів	50771,27	0,01
4.3	Амортизація нематеріальних активів	9465,40	0,00

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4
5	Інші витрати	52063495,36	10,52
5.1	Операційні витрати по оренді	2567,08	0,00
5.2	Витрати на транспортне обслуговування	3698437,51	0,75
5.3	Витрати на послуги зв'язку	114595,49	0,02
5.4	Витрати на охорону об'єктів	4414113,49	0,89
5.5	Податки та збори	1774352,20	0,36
5.6	Витрати на ремонт	5269404,53	1,07
5.7	Витрати на охорону праці	42401,94	0,01
5.8	Витрати на службові відрядження	22692463,63	4,59
5.9	Виконані роботи за господарськими договорами	13743622,87	2,78
5.10	Витрати на страхування	124772,67	0,03
5.11	Витрати, пов'язані з професійною підготовкою або перепідготовкою фізичних осіб підприємства	141993,00	0,03
5.12	Витрати, пов'язані з оплатою послуг комерційних банків та інших кредитно-фінансових установ	30216,84	0,01
5.13	Кур'єрські послуги та поштові витрати	10576,48	0,00
5.14	Витрати на періодичні видання	3977,63	0,00
6	Разом	494670578,09	100,00
7	Питома вага, %	100,00	-

Структуру витрат на транспортування природного газу БМФ «Укргазпромбуд» у 2021 році ми розглянули у попередній таблиці, але використовуючи дані таблиці 3.3 можна доповнити, що:

– у структурі матеріальних витрат найбільша питома вага припадає на Витрати сировини та матеріалів – 24,38%, далі ідуть витрати палива й енергії – 9,10% потім йдуть інші витрати такі як – витрати будівельних матеріалів, витрати запчастин та інші матеріальні витрати, питома вага кожного з яких нижче 1 відсотку, натомість витрати запчастин складають 0,80% що є найбільшим;

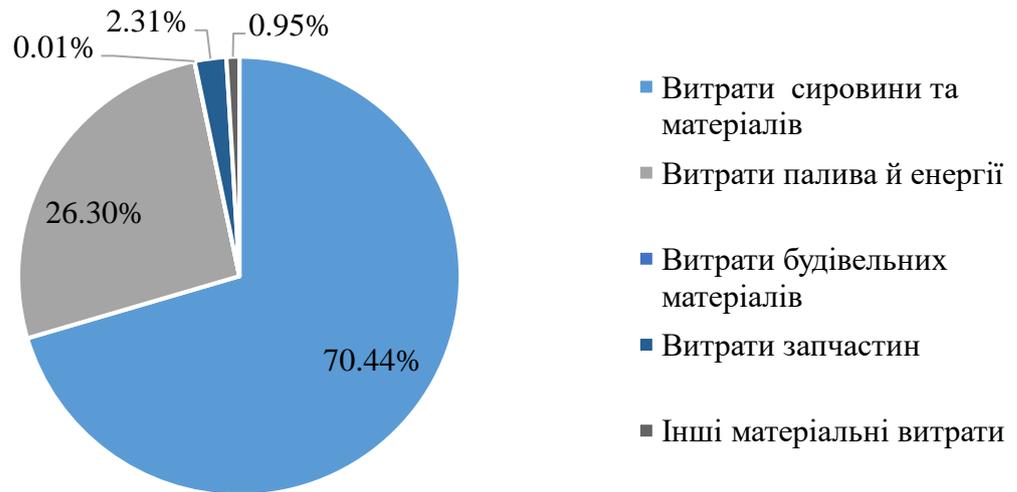

Рис. 3.1. Структура матеріальних витрат БМФ «Укргазпромбуд» за 2021 р., %

– у структурі витрат на оплату праці найбільшу питому вагу мають витрати на основну заробітну плату – 21,33%, далі інші витрати на оплату праці, що не входять до ФОП(виплачені особам, які перебувають у трудових відносинах з підприємством) – 9,70%. Також до складу входять інші заохочувальні компенсації – 4,02%, додаткова заробітна плата – 3,47%, та оплата відпусток 2,92%;

– у структурі витрат на амортизацію найбільшу частину складає амортизація основних засобів – 6,72%. Знос інших необоротних матеріальних активів та амортизація нематеріальних активів майже не мають частки, складають не більше 0,01%;

– у структурі інших витрат найбільшу частину займають витрати на службові відрядження – 4,59%, виконані роботи за господарськими договорами – 2,78% та витрати на ремонт – 1,07%. Інші численні статті мають частку меншу за 1 відсоток, тому перерахування їх не є доречним.

Для аналізу процесів взаємозалежності витрат і прибутку від операційної діяльності за допомогою методу «витрати-обсяг-прибуток» нам необхідно розрахувати суму витрат операційної діяльності БМФ «Укргазпромбуд», яка відрізняється від суми витрат на транспортування природного газу, тому що

включає в себе собівартість продукції, адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати:

$$COB = C_v + AB + B_3 + IOB, \quad (3.10)$$

де: COB – сумарні операційні витрати підприємства;

C_v – собівартість реалізованої продукції;

AB – адміністративні витрати;

B₃ – витрати на збут;

IOB – інші операційні витрати.

Також, нам потрібно розрахувати сумарні операційні доходи, які обчислюються наступним чином:

$$COD = CD + IOB, \quad (3.11)$$

де: COD – сумарні операційні доходи;

CD – чистий дохід від реалізації продукції;

IOB – інші операційні доходи.

Таблиця 3.4

Розрахунок сумарних операційних доходів та сумарних операційних витрат БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр., грн.

№ п/п	Показники	Значення		
		2019 рік	2020 рік	2021 рік
1	2	3	4	5
1	Сумарні операційні доходи	7862032,04	735213778,1	619430423,1
2	Сумарні операційні витрати	108845232,6	658936717,3	577801974,8
3	Операційний прибуток	-100983200,6	76277060,85	41628448,37

Визначивши розмір сумарних операційних витрат, розподілимо їх за економічними елементами на основі раніше визначеної структури витрат на транспортування природного газу БМФ «Укргазпромбуд» у розрізі цих елементів:

Розподіл витрат операційної діяльності БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 роки за елементами

№ п/п	Стаття витрат	Витрати операційної діяльності, грн.			Структура витрат, %		
		2019 рік	2020 рік	2021 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Матеріальні витрати	29115764,41	241757348,54	199996242,63	26,75	36,69	34,61
2	Витрати на оплату праці	5696279,78	271896309,35	239520716,42	5,23	41,26	41,45
3	Відрахування на соціальні заходи	1253183,03	37662071,71	38576753,50	1,15	5,72	6,68
4	Амортизація	2338383,34	38577632,03	38895285,31	2,15	5,85	6,73
5	Інші витрати	70441622,04	69043355,66	60812976,89	64,72	10,48	10,52
6	Разом	108845232,6	658936717,3	577801974,8	100	100	100

Графічна інтерпретація динаміки сумарних операційних витрат та доходів БМФ «Укргазпромбуд» представлена на рис. 3.2, а на рис. 3.3. – структура витрат на транспортування природного газу у розрізі економічних елементів.

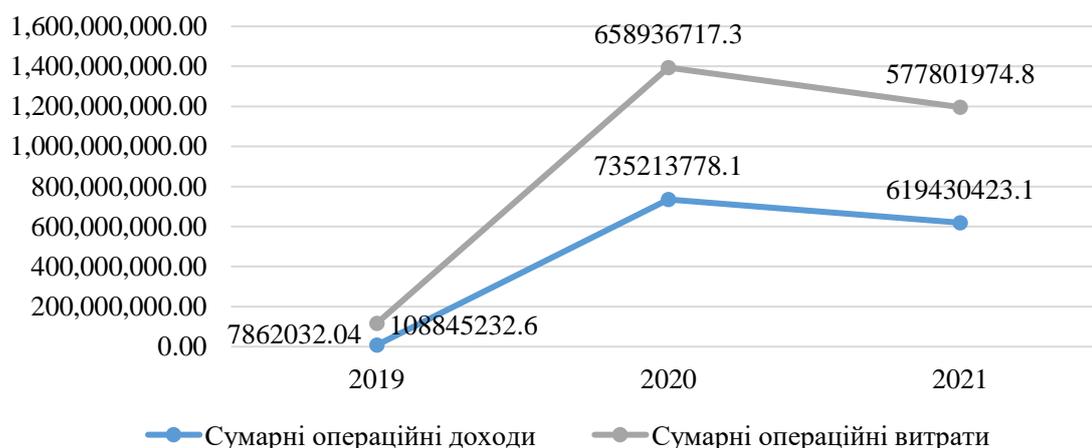

Рис. 3.2. Динаміка сумарних операційних витрат та сумарних операційних доходів БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр., грн.

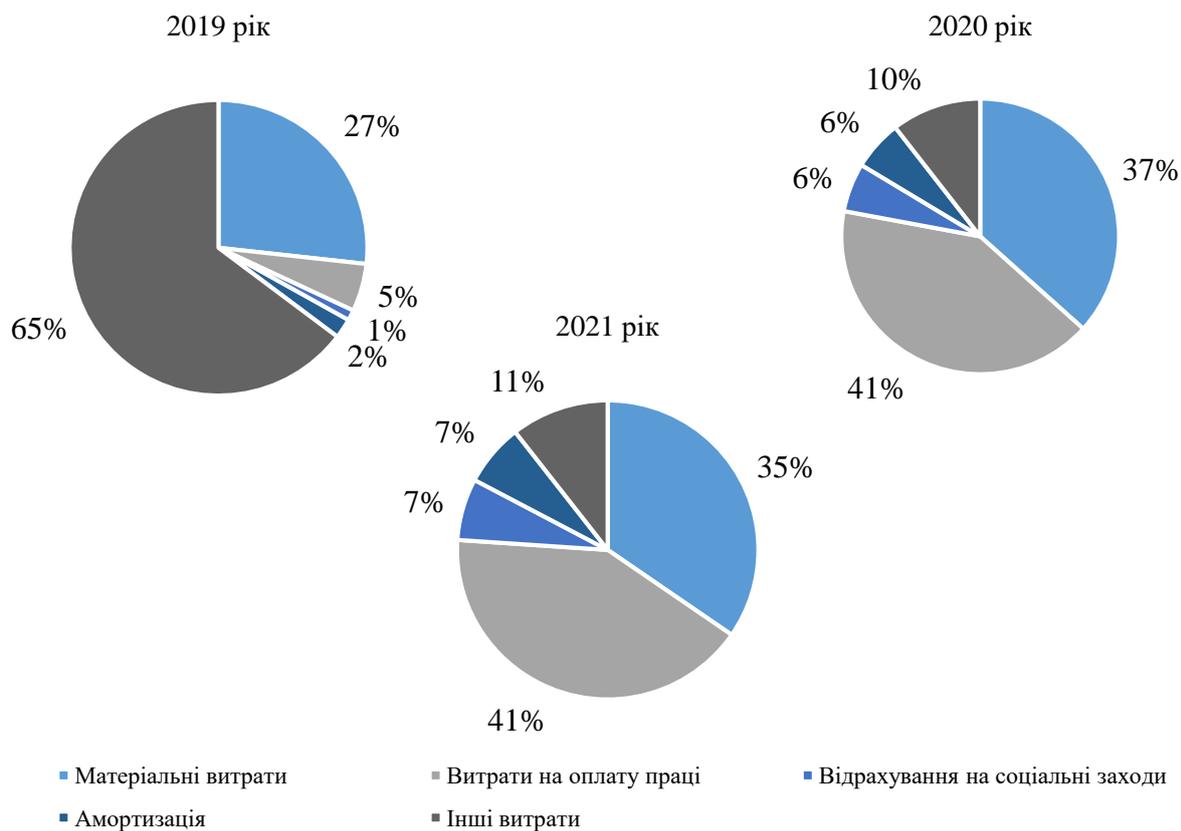

Рис. 3.3. Структура операційних витрат БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 рр. у розрізі економічних елементів, %

Метод управління «витрати-обсяг-прибуток» передбачає групування витрат на постійні та змінні. Постійні витрати - це витрати, загальна величина яких залишається незмінною при зміні обсягу діяльності (рентні платежі, амортизаційні відрахування, витрати на утримання і експлуатацію будівель і споруд, управління та ін.). Змінні витрати - витрати, загальний розмір яких зростає або зменшується прямо пропорційно до зміни обсягу виробництва (витрати на закупівлю сировини, матеріалів, спожиту електроенергію, зарплату виробничого персоналу та ін.).

Отже, визначимо обсяги та склад постійних і змінних витрат на транспортування природного газу. Результати обчислень оформимо у вигляді таблиць 3.7 та 3.8. Для розрахунку суми фіксованих та змінних витрат нам необхідна також інформація про середньооблікову чисельність працівників:

Таблиця 3.6

Середньооблікова чисельність працівників БМФ «Укргазпромбуд» за
2019-2021 роки

№ п/п	Показники	2019 рік		2020 рік		2021 рік	
		Число осіб	%	Число осіб	%	Число осіб	%
1	Чисельність працівників всього	1986	100	1658	100	1614	100
	в тому числі:						
1.1	управлінський персонал	425	21,40	398	24,00	364	22,55
1.2	виробничий персонал	1561	78,60	1260	76,00	1250	77,45

Таблиця 3.7

Обсяги та структура постійних та змінних витрат на транспортування
природного газу БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 роки

Постійні витрати	Значення, грн.		
	2019 рік	2020 рік	2021 рік
1	2	3	4
Амортизація	109435,21	33828894,85	33299216,88
Зарплата управлінського персоналу	1218992,40	65268233,49	54018302,84
1	2	3	4
Відрахування на соціальні заходи управлінського персоналу	268178,64	9040714,44	8700085,67
Інші постійні витрати (90%)	35220811,02	62139020,09	54731679,20
Разом постійні витрати	36817417,27	170276862,87	150749284,59
Питома вага	34,53%	26,03%	26,35%
Змінні витрати			
Матеріальні витрати	29115764,41	241757348,54	199996242,63
Зарплата виробничого персоналу	4477287,38	206628075,86	185502413,58
Відрахування на соціальні заходи виробничого персоналу	985004,39	28621357,27	29876667,83
Інші змінні витрати (10%)	35220811,02	6904335,57	6081297,69
Разом змінні витрати	69798867,20	483911117,24	421456621,73
Питома вага	65,47%	73,97%	73,65%

Як бачимо, у загальній структурі витрат БМФ «Укргазпромбуд» найбільша частка припадає на постійні витрати у 2019 році (60,96%) та на змінні витрати протягом 2020 – 2021 рр. 73,97% та 73,65% відповідно. В свою чергу у 2019 році питома вага змінних витрат дорівнює 39,04% а у 2020 та 2021 роках питома вага постійних витрат дорівнює 26,03% та 26,35% відповідно. Зміна у 2020 році групи витрат за найбільшою питомою вагою відбулася у більшій мірі за рахунок збільшення матеріальних витрат.

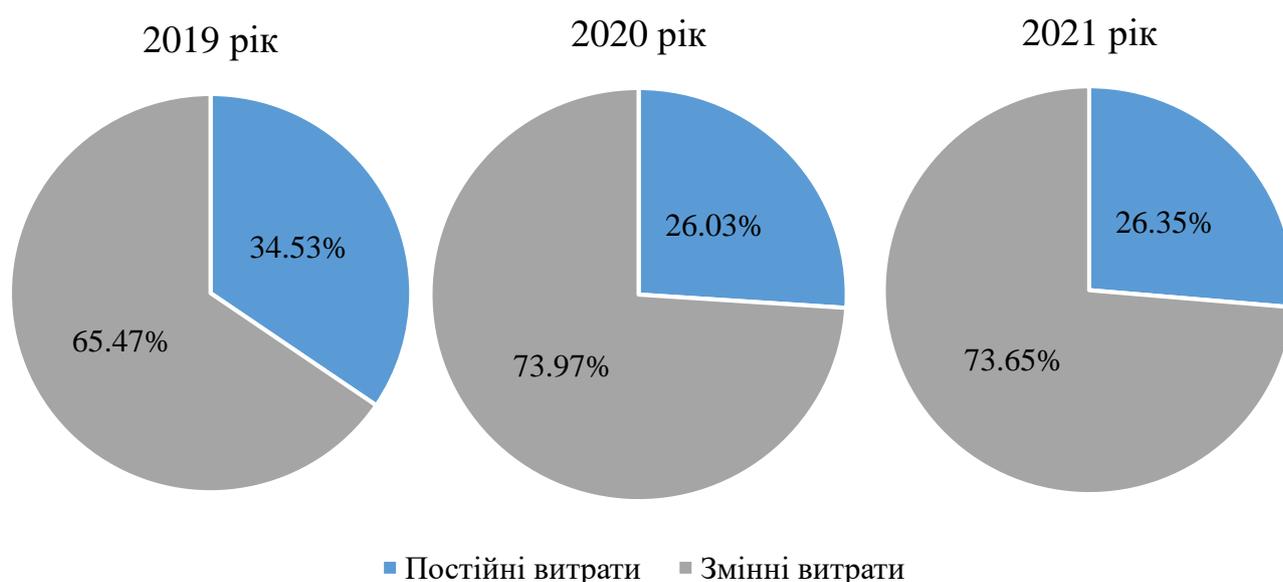

Рис. 3.4. Структура витрат БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 роки, %

Після групування сумарних операційних витрат на фіксовані і змінні формуємо базову таблицю показників операційної діяльності підприємства(табл. 3.8).

Аналізуючи таблицю 3.8, насамперед потрібно сказати, що усі показники підприємства стрімко зросли у 2020 році, на фоні анбандлінгу. Потім у 2021 році відбулося зниження кожного з показників, найбільш суттєво знизився операційний прибуток на 41,72%, що є негативним явищем для підприємства. Також важливо зазначити, що у цей період змінні витрати зазнали зниження на 12,91% та трохи менше, а саме на 11,47% постійні, що спираючись на більш стрімке зменшення прибутку є негативним явищем, для підприємства.

Базовий рівень показників операційної діяльності БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 роки

№ з/п	Найменування показників	Значення, грн.			Відхилення, грн.		Темп зростання, %	
		2019 рік	2020 рік	2021 рік	2020 р. від 2019 р.	2021 р. від 2020 р.	2020 р. від 2019 р.	2021 р. від 2020 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Сумарні операційні доходи	7862032,04	735213778,1	619430423,1	727351746,10	-115783355,02	9351,45	84,25
2	Змінні витрати	41622218,38	483911117,2	421456621,7	442288898,86	-62454495,51	1162,63	87,09
3	Валова маржа	-33760186,34	251302660,9	197973801,4	285062847,24	-53328859,51	-744,38	78,78
4	Постійні витрати	64994066,09	170276862,9	150749284,6	105282796,78	-19527578,28	261,99	88,53
5	Операційний прибуток	-98754252,43	81025798,03	47224516,8	179780050,46	-33801281,23	-82,05	58,28

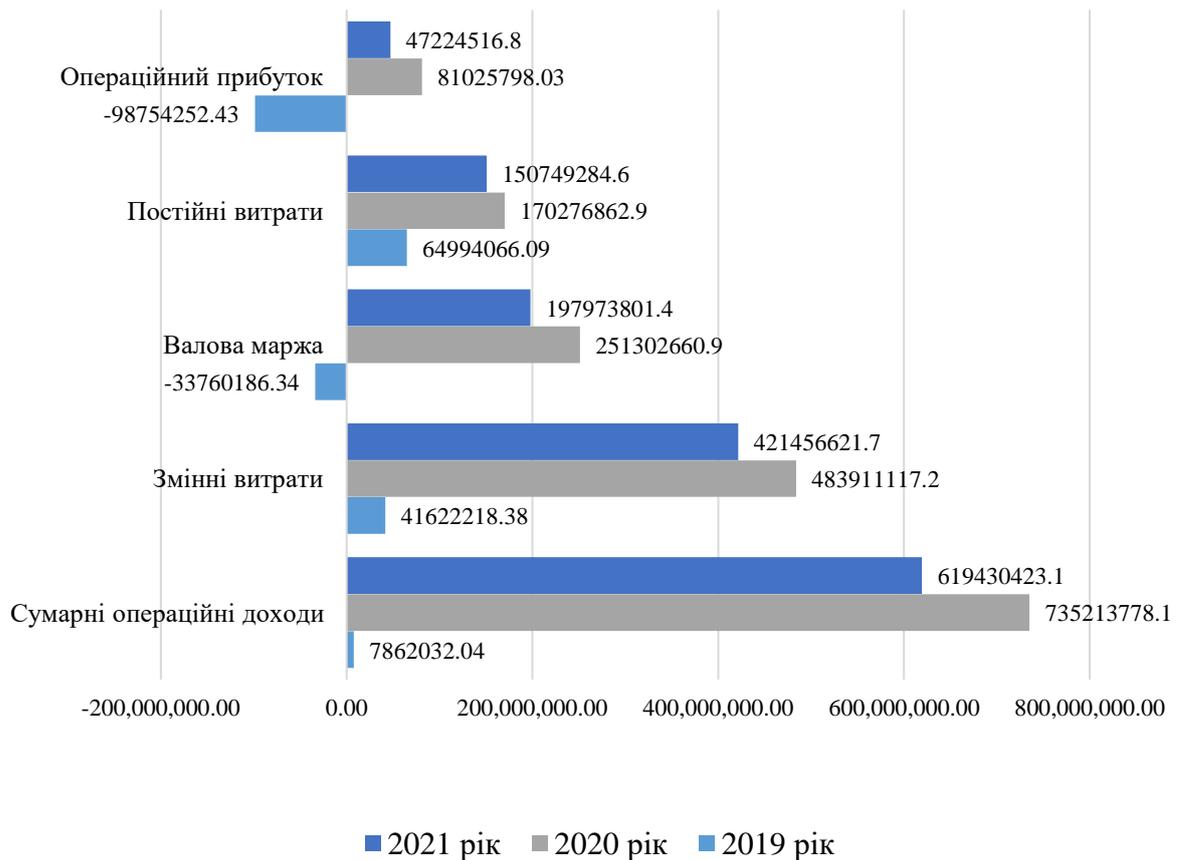

Рис. 3.5. Динаміка показників операційної діяльності БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021 роки, грн

Виконаємо розрахунки порогу рентабельності, запасу фінансової стійкості, операційного важеля за 2019, 2020 та 2021 роки. Результати обчислень оформимо у вигляді таблиці 3.9.

Перш ніж аналізувати таблицю, потрібно зазначити, що чим вищою є межа рентабельності, тим складніше її перевищити. З низькою межею рентабельності легше переносити зменшення попиту, і відмовитись від завищеної ціни реалізації. Зниження межі рентабельності можна досягти за рахунок збільшення валової маржі або скорочення постійних витрат. Ідеальні умови для бізнесу поєднання низьких постійних витрат з високою валовою маржою. Необхідно знаходити вдалий компроміс між постійними та змінними витратами.

Визначення порогу рентабельності й зони беззбиткової діяльності
БМФ «Укргазпромбуд» за 2019-2021рр.

№ з/п	Найменування показників	Значення		
		2019 рік	2020 рік	2021 рік
1	2	3	4	5
1	Питома вага валової маржі	-4,29	0,34	0,32
2	Поріг рентабельності, грн.	15135740,81	498163828,6	471671971,2
3	Запас фінансової стійкості, грн.	-22997772,85	237049949,6	147758452
4	Запас фінансової стійкості, %	-292,52	32,24	23,85
5	Операційний важіль	-	3,10	4,19

Аналізуючи дані таблиці 3.9, бачимо, що поріг рентабельності у 2019 році мав від'ємне значення через відсутність прибутку у цей період, тому у 2020 році, після відновлення роботи, поріг рентабельності набув додатного значення, тим не менш у 2021 році значення трохи знизилось, що є позитивним, так як підприємству зі зниженням порогу рентабельності легше перевищити і досягти такого обсягу виробництва і реалізації продукції або послуг, коли підприємство розпочне отримувати прибуток. Запас фінансової стійкості підприємства зі значенням 23,85% на кінець періоду у 2021 році знизився у порівнянні з 2020 роком (32,24%), що є негативним явищем. Таке значення характеризує середній рівень стабільності господарської діяльності підприємства. Проаналізувавши значення операційного важеля у 2021 році – 4,19, можна дійти до висновку, спираючись на дані з таблиці 3.1, що підприємство має середньоризиковий, поміркований тип виробничо-комерційної діяльності.

Побудуємо графік, який дає більш краще уявлення про динаміку сумарних операційних доходів, операційного прибутку, порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості БМФ «Укргазпромбуд»:

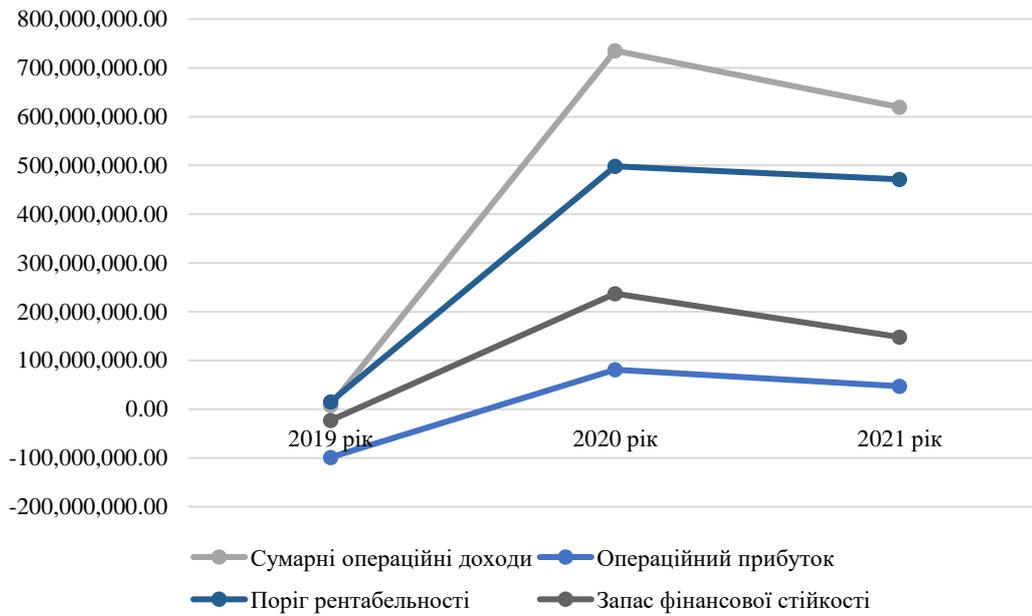

Рис. 3.6. Динаміка показників операційної діяльності БМФ «Укргазпромбуд»

Отже, визначивши аналітично поріг рентабельності та запас фінансової стійкості, проведемо їх графічну інтерпретацію.

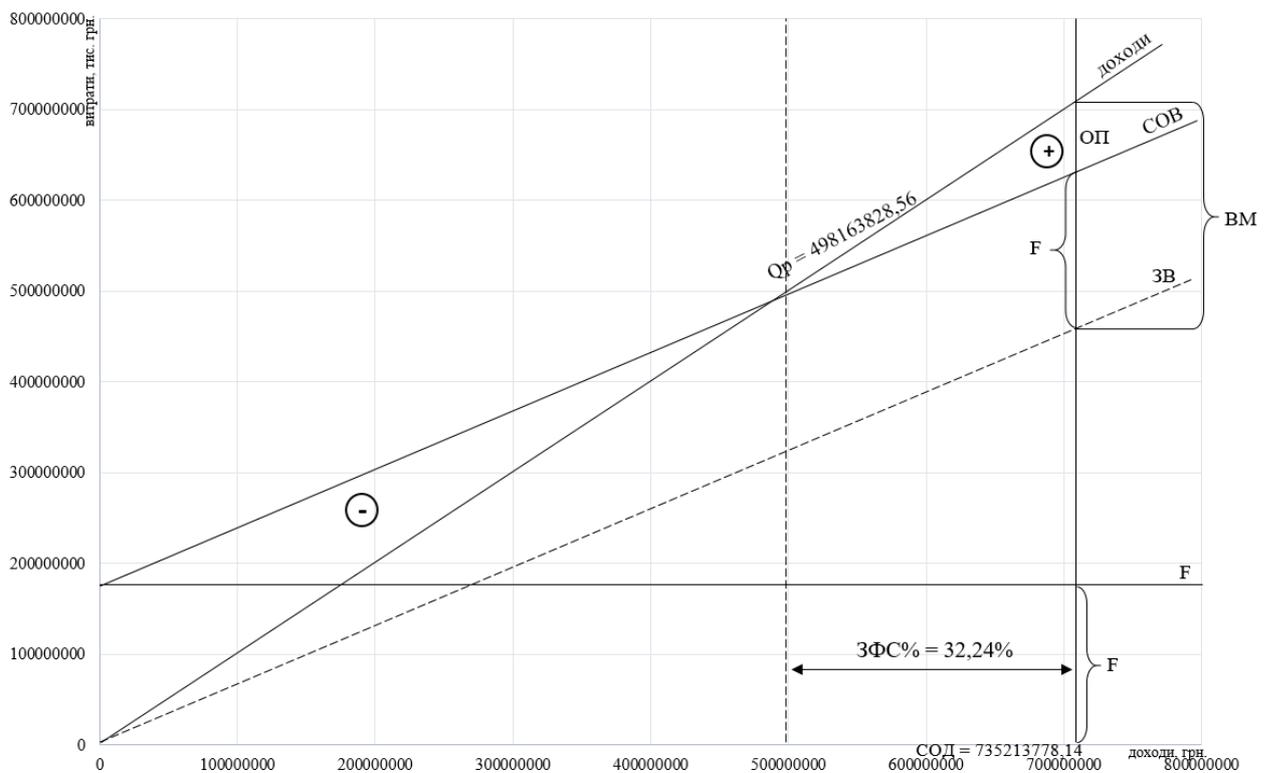

Рис. 3.7. Графічна інтерпретація порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості БМФ «Укргазпромбуд» у 2020 році

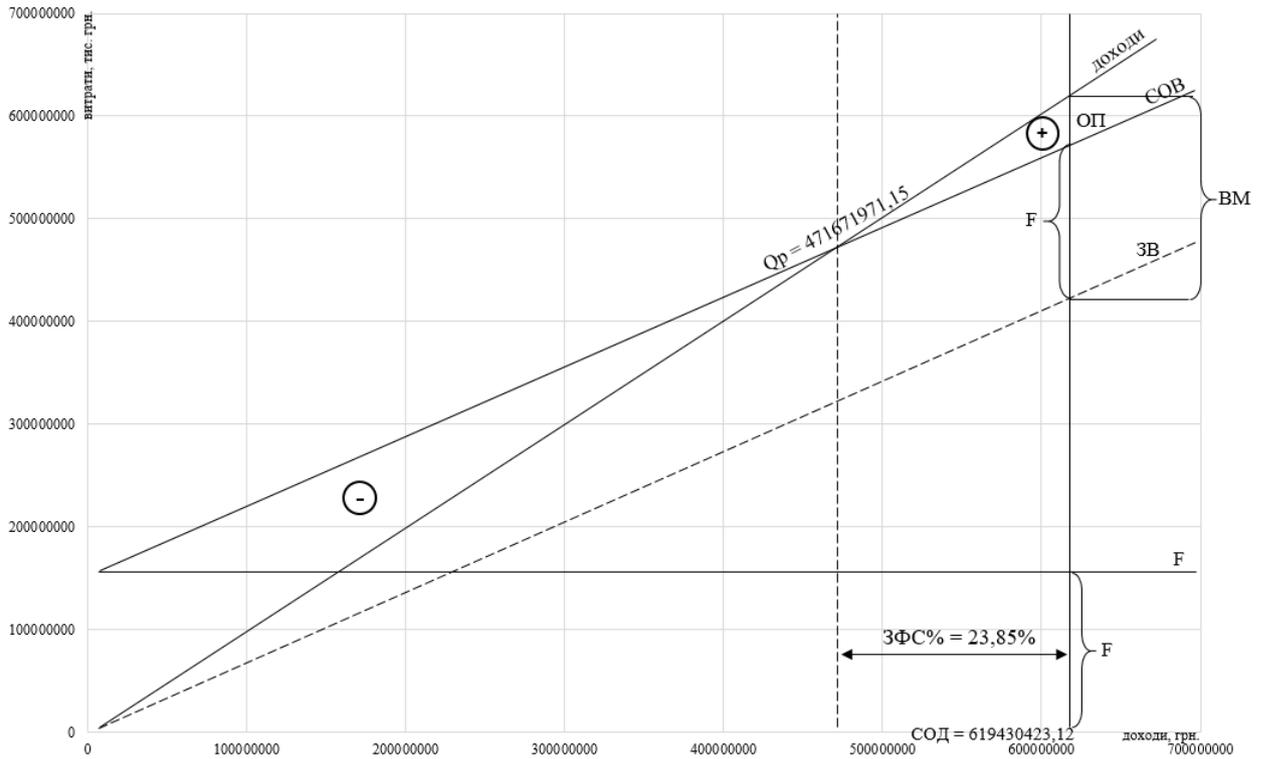

Рис. 3.8. Графічна інтерпретація порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості БМФ «Укргазпромбуд» у 2021 році

Як бачимо, графічна інтерпретація підтверджує аналітичні розрахунки і показує, що БМФ «Укргазпромбуд» має достатній стабільний фінансовий стан у 2020 і 2021рр.

3.3 Напрями оптимізації витрат підприємства з метою забезпечення зростання прибутку від операційної діяльності

Управління витратами впливає на прибуток підприємства шляхом контролю за формуванням і розподілом його витрат. Це означає, що вирішення завдання максимізації прибутку передбачає пошук оптимальної структури витрат, яка дозволить отримати найбільш позитивний фінансовий результат.

Максимізація прибутку може бути досягнута шляхом зміни частки змінних і постійних витрат. Це дає підприємствам можливість планувати майбутнє

зростання прибутку та вживати відповідні заходи для зміни розмірів змінних і постійних витрат у відповідний спосіб.

Плануючи прибуток на майбутні періоди, необхідно пам'ятати положення закону випереджального зростання фінансових результатів щодо використання ресурсів та проведення витрат. А саме: темпи зростання фіксованих витрат повинні бути нижчими, ніж темпи зростання результатів за умови зниження питомої ваги змінних і сумарних операційних витрат у сумарних операційних доходах підприємства. Основні положення цього закону визначаються такою залежністю показників:

$$I_{OP} > I_{СОД} > I_{ПВ} > I_{ЗВ}, \quad (3.12)$$

де: I_{OP} – індекс зростання операційного прибутку;

$I_{СОД}$ – індекс зростання сумарних операційних доходів;

$I_{ЗВ}$ – індекс зростання змінних витрат;

$I_{ПВ}$ – індекс зростання постійних витрат.

В даному параграфі дипломної роботи ми проведемо розрахунки, на основі яких можливо буде сформулювати певні пропозиції з покращення структури витрат та зростання фінансових результатів діяльності підприємства.

У роботі необхідно дослідити механізм впливу операційного важеля на операційний прибуток, розглядаючи ситуації збільшення обсягів операційної діяльності у плановому періоді.

Визначення механізму впливу операційного важеля на динаміку і обсяги операційного прибутку підприємства є важливим, тому що в рамках методичного підходу «витрати-обсяг-прибуток» даний прибуток досліджується в залежності від обсягу продаж продукції та обсягу і структури витрат на виробництво і реалізацію продукції:

$$OB = \frac{BM}{OP} = \frac{OP + F}{OP} = 1 + \frac{F}{OP} \quad (3.13)$$

Збільшення обсягів фіксованих витрат у структурі валової маржі призводить до зростання значень операційного важеля, а відповідно і до підвищення рівня підприємницького ризику діяльності підприємств. Сила впливу операційного важеля на фінансові результати діяльності підприємств визначається такою залежністю показників:

$$\Delta tn\% = OB * \Delta tp\%, \quad (3.14)$$

де: $\Delta tn\%$ – процентне зростання операційного прибутку підприємства;

$\Delta tp\%$ – процентне збільшення операційних доходів підприємства від реалізації продукції.

Сила впливу операційного важеля проявляється в наступному: на кожен процент зміни операційних доходів підприємства (підвищення чи падіння) операційний прибуток буде зростати або знижуватися пропорційно величині операційного важеля.

Отже, у дипломній роботі розглянемо наступні варіанти покращення фінансово-господарської діяльності БМФ «Укргазпромбуд»:

1. Оптимістичні варіанти:

1.1. У плановому періоді не передбачається зниження сумарних операційних доходів та їх сума залишається на рівні аналогічний 2021 року без зростання змінних і постійних витрат;

1.2. У плановому періоді не передбачається зниження сумарних операційних доходів та їх сума залишається на рівні аналогічний 2021 року, а передбачається зниження змінних витрат на 6,66% за рахунок зниження матеріальних витрат, витрат на персонал у зв'язку з інтенсифікацією діяльності та збутових операційних витрат;

1.3. У плановому періоді не передбачається зниження сумарних операційних доходів та їх сума залишається на рівні аналогічний 2021 року, передбачається зниження змінних витрат на 6,66% за рахунок зниження матеріальних витрат, витрат на персонал у зв'язку з інтенсифікацією діяльності

та збутових операційних витрат, а також передбачається зниження постійних витрат на 1,5% за рахунок зниження інших постійних витрат та витрат адміністративного характеру;

2. Песимістичні варіанти:

2.1 У плановому періоді передбачається темп зміни сумарних операційних доходів аналогічний темпам зміни чистого доходу від реалізації продукції у 2021 році порівняно з 2020 роком, тобто зниження на 5,5% з пропорційним зниженням змінних витрат;

2.2 У плановому періоді передбачається темп зміни сумарних операційних доходів аналогічний темпам зміни чистого доходу від реалізації продукції та послуг у 2020 році порівняно з 2019 роком, тобто -5,5%, а темп зміни змінних витрат передбачається на 6,66% повільніший, ніж темп зміни чистого доходу за рахунок зниження матеріальних витрат, витрат на персонал у зв'язку з інтенсифікацією діяльності та збутових операційних витрат;

2.3 У плановому періоді передбачається темп зміни сумарних операційних доходів аналогічний темпам зміни чистого доходу від реалізації продукції та послуг у 2020 році порівняно з 2019 роком, тобто -5,5%, темп зміни змінних витрат передбачається на 6,66% менший, ніж темп зміни чистого доходу, а також передбачається зниження постійних витрат на 1,5% за рахунок зниження інших постійних витрат та витрат адміністративного характеру БМФ «Укргазпромбуд».

За умовами оптимістичного варіанту 1.1, тобто, при збереженні обсягів операційної діяльності в плановому періоді операційний прибуток не зміниться:

$$\Delta \text{tn} \%^{Var 1.1} = 4,19 * 0 = 0\%$$

Отже, планова величина операційного прибутку буде дорівнювати:

$$\text{ОП}_{\text{пл}}^{\text{Var 1.1}} = \text{ОП}_{\text{баз}} * 1 = 47224516,8 * 1 = 47224516,8 \text{ грн.}$$

$$\Delta \text{ОП}^{\text{Var 1.1}} = 47224516,8 - 47224516,8 = 0 \text{ грн.}$$

$$\text{ОВ}_{\text{пл}}^{\text{Var 1.1}} = \frac{\text{ВМ}_{\text{пл}}}{\text{ОП}_{\text{пл}}} = \frac{197973801,4}{78405390,52} = 2,525$$

За цим оптимістичним варіантом сукупні операційні витрати будуть дорівнювати 638585324,24 грн., а структура витрат БМФ «Укргазпромбуд» буде наступною: змінні витрати складатимуть 73,65%, а постійні – 26,35%. Закон випереджального зростання фінансових результатів щодо використання ресурсів та проведення витрат виконується:

$$1 = 1 = 1 = 1$$

Як бачимо, результати аналізу оптимістичного варіанту 1.1. показують, що за умови збереження існуючої величини операційного важеля та розрахованої структури витрат БМФ «Укргазпромбуд» у плановому періоді може отримати такий самий рівень прибутку від операційної діяльності, а саме у 2021 році, якщо сумарний операційний дохід буде аналогічним з 2021 роком та без зміни суми змінних витрат. За цих умов розмір операційного прибутку дорівнюватиме 47224516,80 грн., а темп його приросту становитиме 0%.

Розглянемо оптимістичні ситуації 1.2. та 1.3. у вигляді наступної таблиці:

Таблиця 3.10

Прямий розрахунок показників операційної діяльності при її зростанні у плановому періоді

№ з/п	Найменування показників	Оптимістичний варіант 1.2		Оптимістичний варіант 1.3	
		Розрахунок	Значення, тис. грн.	Розрахунок	Значення, тис. грн.
1	2	3	4	5	6
1	Сумарні операційні доходи	619430423,1	619430423,1	619430423,1	619430423,1
2	Змінні витрати	421456621,73*0,9334	393387610,7	421456621,73*0,9334	393387610,7
3	Валова маржа	р.1-р.2	226042812,4	р.1-р.2	226042812,4
4	Постійні витрати	-	150749284,59	150749284,59*0,985	148488045,3
5	Операційний прибуток	р.3-р.4	75293527,81	р.3-р.4	77554767,08

Сума збільшення операційного прибутку буде дорівнювати:

$$\Delta \text{ОП}^{\text{Вар 1.2}} = 75293527,81 - 47224516,8 = 28069011,01 \text{ грн.}$$

$$\Delta \text{ОП}^{\text{Вар 1.3}} = 77554767,08 - 47224516,8 = 30330250,28 \text{ грн.}$$

Темп приросту становить:

$$\Delta tn\%_{\text{Вар 1.2}} = \frac{ОП_{\text{пл}} - ОП_{\text{баз}}}{ОП_{\text{баз}}} * 100\% = \frac{75293527,81 - 47224516,8}{47224516,8} * 100 = 59,44\%$$

$$\Delta tn\%_{\text{Вар 1.3}} = \frac{ОП_{\text{пл}} - ОП_{\text{баз}}}{ОП_{\text{баз}}} * 100\% = \frac{77554767,08 - 47224516,8}{47224516,8} * 100 = 64,23\%$$

Розрахуємо планову величину операційного важеля:

$$OB_{\text{пл}}^{\text{Вар 1.2}} = \frac{ВМ_{\text{пл}}}{ОП_{\text{пл}}} = \frac{226042812,4}{75293527,81} = 3,0022$$

$$OB_{\text{пл}}^{\text{Вар 1.3}} = \frac{ВМ_{\text{пл}}}{ОП_{\text{пл}}} = \frac{226042812,4}{77554767,08} = 2,9146$$

За оптимістичним варіантом 1.2. витрати від операційної діяльності будуть дорівнювати 544136895,31 грн., а структура витрат БМФ «Укргазпромбуд» буде наступною: змінні витрати складатимуть 72,30%, а постійні – 27,70%. Закон випереджального зростання фінансових результатів щодо використання ресурсів та проведення витрат виконується:

$$1,5944 > 1 > 1 > 0,9334$$

За оптимістичним варіантом 1.3. сукупні операційні витрати становитимуть 541875656,04 грн., а змінні та постійні витрати у загальній сумі витрат відповідно складатимуть 72,60% та 27,40%. Положення закону випереджального зростання фінансових результатів виконуються:

$$1,6423 > 1 > 0,985 > 0,9334$$

Отже, результати аналізу ситуації 1.2. показують, якщо у плановому періоді не передбачається зниження сумарних операційних доходів та їх сума залишається на рівні аналогічній 2021 року, темп зниження змінних витрат буде 6,66% і дане зменшення буде пов'язане з зниженням матеріальних витрат, витрат на персонал у зв'язку з інтенсифікацією діяльності та збутових операційних витрат, величина операційного важеля дорівнюватиме 3,0022, а змінні та постійні витрати відповідно складатимуть 72,30% та 27,70%, то БМФ «Укргазпромбуд» збільшить свій операційний прибуток на 28069011,01 грн. і його розмір становитиме 75293527,81 грн., а темп приросту – 59,44%. Але, якщо у плановому періоді, крім вище названих змін, відбудеться зменшення ще й

постійних витрат на 1,5% за рахунок не суттєвого зниження адміністративних витрат, зменшиться величина операційного важеля до 2,9146, що означає що при такому варіанту підприємство матиме малоризиковий, консервативний тип виробничо-комерційної діяльності. Змінні і постійні витрати відповідно складатимуть 72,60% та 27,40%, то БМФ «Укргазпромбуд» збільшить свій операційний прибуток на 30330250,28 грн., тобто його розмір становитиме 77554767,08 грн., а темп приросту – 64,23%. Отже, як бачимо, перевагу потрібно надати оптимістичному варіанту 1.3.

За умовами песимістичного варіанту 2.1, тобто, при зменшенні обсягів операційної діяльності в плановому періоді на 5,5%, операційний прибуток зміниться таким чином:

$$\Delta tn\%^{Var\ 1.1} = 4,19 * (-5,5\%) = -23,06\%$$

Отже, планова величина операційного прибутку буде дорівнювати:

$$ОП_{пл}^{Var\ 2.1} = ОП_{баз} * 0,7694 = 47224516,8 * 0,7694 = 36334543,23 \text{ грн.}$$

$$\Delta ОП^{Var\ 2.1} = 36334543,23 - 47224516,8 = -10889973,57 \text{ грн.}$$

Отримані результати необхідно перевірити методом прямих розрахунків із використанням показників і залежностей, наведених у таблиці 3.11.

Таблиця 3.11

Прямий розрахунок показників операційної діяльності при її зменшенні у плановому періоді

№ з/п	Найменування показників	Розрахунок	Значення, тис. грн.
1	2	3	4
1	Сумарні операційні доходи	619430423,12*0,945	585361749,8
2	Змінні витрати	421456621,73*0,945	398276507,5
3	Валова маржа	р.1-р.2	187085242,3
4	Постійні витрати	-	150749284,59
5	Операційний прибуток	р.3-р.4	36335957,73

$$\Delta tn\%^{Var\ 1.1} = \frac{ОП_{пл} - ОП_{баз}}{ОП_{баз}} * 100\% = \frac{36335957,73 - 47224516,8}{47224516,8} * 100 = -23,06\%$$

Отже, результати аналітичних розрахунків з прямими розрахунками співпадають.

$$OB_{\text{пл}}^{\text{Вар 1.1}} = \frac{BM_{\text{пл}}}{OP_{\text{пл}}} = \frac{187085242,3}{36335957,73} = 5,1488$$

Такий рівень операційного важеля говорить про те, що підприємство в такому випадку матиме агресивний, високоризиковий тип виробничо-комерційної діяльності.

За цим песимістичним варіантом сукупні операційні витрати будуть дорівнювати 549025792,12 грн., а структура витрат БМФ «Укргазпромбуд» буде наступною: змінні витрати складатимуть 72,54%, а постійні – 27,46%. У порівнянні з базовим роком, рівень операційного важеля зріс, що означає збільшення ризикованості. Положення закону випереджального зростання фінансових результатів не виконуються:

$$0,7694 < 0,945 < 1 > 0,945$$

Як бачимо, результати аналізу песимістичного варіанту 2.1. показують, що за умови аналогічності темпу змін сумарних операційних доходів у плановому періоді з 2021 роком, то підприємство отримає прибуток зменшений на 10889973,57. якщо темп приросту становитиме -5,5% з пропорційним зменшенням змінних витрат. За цих умов розмір операційного прибутку дорівнюватиме 36335957,73 грн., а темп його приросту буде дорівнювати - 23,06%.

Розглянемо песимістичні ситуації 2.2. та 2.3. у вигляді таблиці 3.12.

Сума збільшення операційного прибутку буде дорівнювати:

$$\Delta OP^{\text{Вар 2.2}} = 62887724,89 - 47224516,8 = 15663208,09 \text{ грн.}$$

$$\Delta OP^{\text{Вар 2.3}} = 65148964,16 - 47224516,8 = 17924447,36 \text{ грн.}$$

Темп приросту становить:

$$\Delta tn\%_{\text{Вар 2.2}} = \frac{OP_{\text{пл}} - OP_{\text{баз}}}{OP_{\text{баз}}} * 100\% = \frac{62887724,89 - 47224516,8}{47224516,8} * 100 = 33,17\%$$

$$\Delta tn\%_{\text{Вар 2.3}} = \frac{OP_{\text{пл}} - OP_{\text{баз}}}{OP_{\text{баз}}} * 100\% = \frac{65148964,16 - 47224516,8}{47224516,8} * 100 = 37,96\%$$

Прямий розрахунок показників операційної діяльності при її зростанні у
плановому періоді

№ з/п	Найменування показників	Песимістичний варіант 2.2		Песимістичний варіант 2.3	
		Розрахунок	Значення, тис. грн.	Розрахунок	Значення, тис. грн.
1	2	3	4	5	6
1	Сумарні операційні доходи	619430423,12*0,945	585361749,8	619430423,12*0,945	585361749,8
2	Змінні витрати	421456621,73*0,945 *0,933 (0,882)	371724740,4	421456621,73*0,882	371724740,4
3	Валова маржа	p.1-p.2	213637009,5	p.1-p.2	213637009,5
4	Постійні витрати	-	150749284,59	150749284,59*0,985	148488045,32
5	Операційний прибуток	p.3-p.4	62887724,89	p.3-p.4	65148964,16

Розрахуємо планову величину операційного важеля:

$$OB_{\text{пл}}^{\text{Вар 2.2}} = \frac{VM_{\text{пл}}}{OP_{\text{пл}}} = \frac{213637009,5}{62887724,89} = 3,3971$$

$$OB_{\text{пл}}^{\text{Вар 2.3}} = \frac{VM_{\text{пл}}}{OP_{\text{пл}}} = \frac{213637009,5}{65148964,16} = 3,2792$$

Таким чином, у песимістичному варіанті 2.2 рівень операційного важеля дорівнює 3,3971, це означає, що за кожен одиницю зміни операційного доходу відбудеться зміна операційного прибутку в розмірі 3,3971 одиниці. У варіанті 2.3 розмір операційного важеля знизиться, це означає що ризикованість знизиться.

За песимістичним варіантом 2.2. витрати від операційної діяльності будуть дорівнювати 522474024,95 грн., а структура витрат БМФ «Укргазпромбуд» буде наступною: змінні витрати складатимуть 71,15%, а постійні – 28,85%. Закон випереджального зростання фінансових результатів щодо використання ресурсів та проведення витрат не виконується:

$$1,3317 > 0,945 < 1 > 0,883$$

За песимістичним варіантом 2.3. сукупні операційні витрати становитимуть 520212785,69 грн., а змінні та постійні витрати у загальній сумі витрат відповідно складатимуть 71,46% та 28,54%. Положення закону випереджального зростання фінансових результатів не виконуються:

$$1,3796 > 0,945 < 0,985 > 0,883$$

Як бачимо, результати аналізу ситуації 2.2. показують, якщо у плановому періоді темп сумарних операційних доходів становитиме -5,5%, темп змінних – -11,8%, величина операційного важеля дорівнюватиме 3,3971 (середньоризиковий, поміркований тип), а змінні та постійні витрати відповідно складатимуть 71,15% та 28,85%, то БМФ «Укргазпромбуд» збільшить свій операційний прибуток на 15663208,09 грн. і його розмір становитиме 62887724,89 грн., а темп приросту – 33,17%. Але, якщо у плановому періоді, крім вище названих змін, відбудеться зменшення ще й постійних витрат на 1,5%, величина операційного важеля становитиме 3,2792, що менше ніж у варіанті 2.2, але все ще знаходиться на рівні середньоризикованого, поміркованого типу виробничо-комерційної діяльності. Змінні і постійні витрати відповідно складатимуть 71,46% та 28,54%, то БМФ «Укргазпромбуд» збільшить свій операційний прибуток на 17924447,36 грн., тобто його розмір становитиме 65148964,16 грн., а темп приросту – 37,96%. Отже, як бачимо, у песимістичному варіанті перевагу потрібно надати ситуації 2.3.

Таким чином, проаналізувавши всі запропоновані для реалізації варіанти, побудуємо загальну таблицю результатів аналізу (табл. 3.13). Як бачимо, основні положення закону випереджального зростання фінансових результатів щодо використання ресурсів та проведення витрат дотримані не всюди і наступна нерівність виконується тільки в оптимістичних варіантах.

Таблиця 3.13

Узагальнення результатів аналізу оптимістичних та песимістичних варіантів

№ з/п	Найменування показників	Базовий рівень, грн.	Оптимістичні варіанти			Песимістичні варіанти		
			Варіант 1.1.	Варіант 1.2.	Варіант 1.3.	Варіант 2.1.	Варіант 2.2.	Варіант 2.3.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Сумарні операційні доходи, грн.	619430423,1	619430423,1	619430423,1	619430423,1	585361749,8	585361749,8	585361749,8
1.1	темп росту, %	-	100,00%	100,00%	100,00%	94,50%	94,50%	94,50%
2	Змінні витрати, грн.	421456621,7	421456621,7	393387610,7	393387610,7	398276507,5	371724740,4	371724740,4
2.1	темп росту, %	-	100,00%	93,34%	93,34%	94,50%	88,20%	88,20%
2.2	питома вага змінних витрат у сумарних операційних витратах, %	-	73,65%	72,30%	72,60%	72,54%	71,15%	71,46%
3	Валова маржа, грн.	197973801,4	197973801,4	226042812,4	226042812,4	187085242,3	213637009,4	213637009,4
3.1	темп росту, %	-	100,00%	114,18%	114,18%	94,50%	107,91%	107,91%
4	Постійні витрати, грн.	150749284,6	150749284,6	150749284,6	148488045,3	150749284,6	150749284,6	148488045,3
4.1	темп росту, %	-	100,00%	100,00%	98,50%	100,00%	100,00%	98,50%
4.2	питома вага змінних витрат у сумарних операційних витратах, %	-	26,35%	27,70%	27,40%	27,46%	28,85%	28,54%
5	Операційний прибуток, грн.	47224516,78	47224516,78	75293527,79	77554767,08	36335957,71	62887724,81	65148964,08
5.1	темп росту, %	-	100,00%	159,44%	164,23%	76,94%	133,17%	137,96%
6	Операційний важіль	4,19	4,19	3,00	2,91	5,15	3,40	3,28
6.1	темп зниження, %	-	100,00%	71,61%	69,53%	122,82%	81,03%	78,22%

$$I_{\text{оп}} > I_{\text{СОД}} > I_{\text{ПВ}} > I_3$$

Порахуємо запас поріг рентабельності та запас фінансової стійкості у грн. та % обраних оптимістичного 1.3 та песимістичного 2.3 варіантів.

Поріг рентабельності:

$$Q\text{б}_{\text{Пл}}^{\text{Вар 1.3}} = \frac{F}{\text{ПВВМ}} = \frac{148488045,3}{\frac{226042812,38}{619430423,1}} = 406905274,97 \text{ грн.}$$

$$Q\text{б}_{\text{Пл}}^{\text{Вар 2.3}} = \frac{F}{\text{ПВВМ}} = \frac{148488045,3}{\frac{213637009,40}{585361749,8}} = 406854703,11 \text{ грн.}$$

Запас фінансової стійкості:

$$\text{ЗФС}_{\text{Пл}}^{\text{Вар 1.3}} = \text{СОД} - Q\text{б} = 619430423,1 - 406905274,97 = 212525148,13 \text{ грн.}$$

$$\text{ЗФС}_{\text{Пл}}^{\text{Вар 2.3}} = \text{СОД} - Q\text{б} = 585361749,8 - 406854703,11 = 178507046,69 \text{ грн.}$$

Порахуємо запас фінансової стійкості у відсотковому еквіваленті:

$$\text{ЗФС}\%_{\text{Пл}}^{\text{Вар 1.3}} = \frac{\text{ЗФС}}{\text{СОД}} * 100\% = \frac{212525148,13}{619430423,1} * 100\% = 34,31\%$$

$$\text{ЗФС}\%_{\text{Пл}}^{\text{Вар 2.3}} = \frac{\text{ЗФС}}{\text{СОД}} * 100\% = \frac{178507046,69}{585361749,8} * 100\% = 30,50\%$$

Графічна інтерпретація результатів аналізу оптимістичних та песимістичних варіантів подана на рис. 3.9.

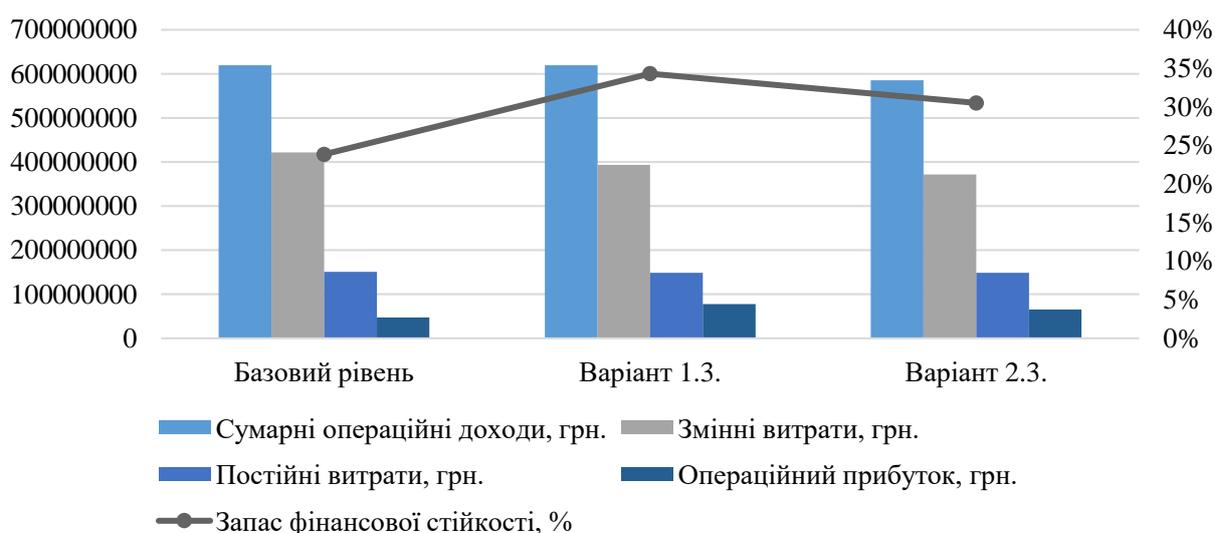

Рис. 3.9. Динаміка результатів діяльності за оптимістичних та песимістичних варіантів розвитку подій

Отже, розглядаючи запропоновані ситуації оптимістичного варіанту, БМФ «Укргазпромбуд» найкращий фінансовий результат від операційної діяльності отримає реалізувавши варіант 1.3., за якого операційний прибуток становитиме 77554767,08 грн. або темп його приросту дорівнюватиме 64,23%. Тобто, для отримання таких розмірів прибутку у плановому періоді рівень сумарних операційних доходів є аналогічним рівню 2021 року, змінні витрати мають скоротитися на 6,66%, і дане зменшення буде пов'язане зі зниженням матеріальних витрат, витрат на персонал у зв'язку з інтенсифікацією діяльності та збутових операційних витрат, а також передбачається й зниження постійних витрат на 1,5% за рахунок несуттєвого зниження інших постійних витрат та витрат адміністративного характеру БМФ «Укргазпромбуд». За цих умов поріг рентабельності становитиме 406905274,97 грн., запас фінансової стійкості – 212525148,13 грн. або 34,31% (має середній рівень стабільності господарської діяльності), величина операційного важеля дорівнюватиме 2,91 (малоризиковий, консервативний тип), а змінні і постійні витрати відповідно складатимуть 72,60% та 27,40%.

Що стосується запропонованих ситуацій песимістичного варіанту, то увагу слід приділити варіанту 2.3, за умовами якого операційний прибуток становитиме 65148964,08 грн. або темп його приросту дорівнюватиме 37,96%. Тобто, для отримання таких розмірів прибутку у плановому періоді передбачається зниження сумарних операційних доходів на 5,5%, темп зниження змінних витрат буде на 6,6% меншим, тобто дорівнюватиме 11,08% і дане зменшення буде пов'язане зі зниженням за рахунок матеріальних витрат, витрат на персонал у зв'язку з інтенсифікацією діяльності та збутових операційних витрат, а також передбачається й зниження постійних витрат на 1,5% за рахунок зниження інших постійних витрат та витрат адміністративного характеру. За цих умов поріг рентабельності становитиме 406854703,11 грн., запас фінансової стійкості – 178507046,69 грн. або 30,50% (середній рівень стабільності господарської діяльності підприємства), величина операційного важеля

дорівнюватиме 3,28 (середньоризиковий, поміркований тип), а змінні і постійні витрати відповідно складатимуть 71,46% та 28,54%.

Отже, третій розділ дипломної роботи був націлений на оптимізацію витрат підприємства. У першій частині були розглянуті теоретичні аспекти методів управління витратами підприємства. Були вивчені 3 методи контролю витрат:

1. «Витрати-обсяг-прибуток» – є системним аналітичним підходом, який вивчає взаємозв'язок між витратами, обсягом виробництва, виручкою (доходом від реалізації) та прибутком;

2. «Директ костинг» – це метод розподілу виробничої собівартості на постійні та змінні затрати відповідно до зміни обсягу виробництва;

3. «Стандарт кост» – це система оперативного управління та контролю над виробничим процесом і витратами на виробництво.

Кожен з методів має свої переваги, тим не менш у дослідженні фірми був використаний метод «витрати-обсяг-прибуток». Аналіз структури і динаміки постійних і змінних витрат дозволяє керівництву підприємства зрозуміти, які витрати є стійкими і не залежать від обсягу продажу, а також які витрати змінюються залежно від змін у виробництві. Це допомагає управлінцям в прийнятті рішень щодо оптимізації витрат, плануванні бюджету і встановленні цінової політики. Запас фінансової стійкості, означає зону виробничо-комерційної діяльності, в межах якої формується операційний прибуток підприємства. Чим більший даний показник тим стабільніший фінансовий стан підприємства.

При виконанні аналізу впливу витрат на фінансові результати діяльності БМФ «Укргазпромбуд» протягом 2019-2021 рр. використовуючи метод «витрати-обсяг-прибуток». Підприємство протягом аналізованого періоду має такі результати. Структура витрат після завершення анбандлінгу змінилась, у 2019 році відсоток постійних витрат складав 34,53%, тоді як по завершенню, у 2020 та у 2021 роках структура витрат є такою 73,97% – змінні витрати та 26,03% – постійні, у 2021 році відсоток постійних витрат підвищився до 26,35%, а змінні

знизились до 73,65%. Запас фінансової стійкості у 2019 році мав від'ємне значення, у 2020 році підприємство досягло додатних значень, але у 2021 відбулось зниження майже на 40% що є негативним показником. Точка беззбитковості підприємства зросла у 2020 році, та трохи знизилась у 2021 що є позитивним показником, але зниження точки беззбитковості є не пропорційним зниженню прибутковості тому слід приділити більше уваги цьому аспекту. дійшли до висновку, що у 2021 році підприємство має середній рівень стабільності господарської діяльності та має середньоризиковий, поміркований тип виробничо-комерційної діяльності.

З метою обґрунтування напрямів оптимізації витрат підприємства були розглянуті 6 планових варіантів розвитку фінансово-господарської діяльності БМФ «Укргазпромбуд», 3 оптимістичні та 3 песимістичні. З оптимістичних найкращий фінансовий результат від операційної діяльності підприємство отримає реалізувавши варіант 1.3. За його умов поріг рентабельності становитиме 406905274,97 грн., запас фінансової стійкості – 212525148,13 грн. або 34,31% що характеризує середній рівень стабільності господарської діяльності підприємства, величина операційного важеля дорівнюватиме 2,91 (малоризиковий, консервативний тип).

Щодо песимістичного варіанта, то 2.3 був найбільш привабливим для цього підприємства. За цих умов поріг рентабельності становитиме 406854703,11 грн., запас фінансової стійкості – 178507046,69 грн. або 30,50% (середній рівень стабільності господарської діяльності підприємства), величина операційного важеля дорівнюватиме 3,28 (середньоризиковий, поміркований тип), а змінні і постійні витрати відповідно складатимуть 71,46% та 28,54%.

Таким чином, підсумовуючи усі проаналізовані дані, можна поради́ти підприємству [52, 53]:

1. Зосередитися на балансуванні та оптимізації витрат шляхом удосконалення процесів та оптимізації ресурсів. Також варто переглянути цінову політику, забезпечивши відповідність ринковим умовам і досягти найбільшої конкурентоспроможності.

2. Запровадити постійний моніторинг і контроль ситуації, що допоможе вчасно реагувати на зміни в економічному та політичному середовищі, а також враховувати вплив війни та загальної ситуації в Україні на діяльність підприємства.

3. Звернути увагу на стан і оновлення основних фондів, проводячи регулярний технічний огляд та діагностику обладнання. Це допоможе забезпечити стабільну роботу підприємства та зменшити ризик аварій та виробничих затримок.

4. Покращити ділову активність та ефективність використання ресурсів. Розвивати стратегії, спрямовані на збільшення ділової активності, включаючи покращення маркетингу, розширення удосконалення асортименту послуг. Впровадити оптимізацію процесів, щоб ефективно використовувати наявні ресурси.

5. Розробити більш ефективну систему фінансового управління або внести зміни у існуючу, яка включає контроль над витратами, оптимізацію фінансових процесів та прогнозування доходів. Це допоможе забезпечити фінансову стійкість підприємства, знизити ризики та залучити додаткові ресурси для розвитку.

6. Розглянути можливість залучення надійного інвестора або партнера, який може надати необхідні кошти для покриття запасів та підтримки подальшого розвитку підприємства. Розглянути можливість приваблення закордонних партнерів, особливо з урахуванням стрімкої євроінтеграції.

7. Розвинути більш ефективну систему управління запасами та збутом, щоб зменшити ризики невикористання запасів і збільшити реалізацію.

8. Звернути увагу на підвищення кваліфікації персоналу шляхом проведення навчальних програм та тренінгів. Кваліфікований персонал є важливим ресурсом для підприємства і може значно покращити ефективність його роботи.

ВИСНОВКИ

Дипломна робота на тему «Оптимізація витрат в системі формування фінансових результатів операційної діяльності підприємства», виконана на матеріалах БМФ «Укргазпромбуд», є актуальною та значимою в контексті оптимізації витрат для досягнення позитивних фінансових результатів підприємства.

За результатами дослідження доцільно відзначити наступні висновки.

Сутність поняття «витрати» інтерпретується по-різному вітчизняними і зарубіжними науковцями. З використанням всієї доступної інформації було розроблене визначення поняття «витрати», що охоплює більшість аспектів. Дійшли до висновку, що найбільш правильним є визначення: витрати – це сума грошей, витрачених на ресурси, які необхідні для виробництва продукту або послуги. Основними класифікаційними ознаками групування витрат є:

- по відношенню до виробничого процесу на основні та накладні витрати;
- по відношенню до обсягів виробництва на умовно-змінні та умовно-постійні витрати;
- за способом віднесення на собівартість окремих видів виробництва на прямі та непрямі витрати;
- за видами витрат на витрати за економічними елементами та витрати за статтями калькуляції.

Оскільки управління витратами, зокрема витратами операційної діяльності, є ключовим аспектом, що впливає на фінансовий результат підприємства, ця тема отримала значний акцент у дослідженні. Витрати операційної діяльності включають: витрати на виробництво (витрати на сировину та матеріали, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, амортизація, інші операційні витрати), адміністративні витрати, збутові витрати,

інші операційні витрати. Особлива увага має бути приділена витратам, пов'язаним з виробничим процесом, обсягам виробництва, методам віднесення на собівартість окремих видів виробництва та типам витрат.

На внутрішньому та зарубіжному ринках використовуються такі методи обліку витрат, а саме: «кост-кілінг», «LCC-аналіз» (Life Cycle Cost), «бенчмаркінг витрат», «стандарт-костинг», «ABC-метод» (Activity Based Costing), «директ-костинг». На витрати, їх склад і види, впливають внутрішні та зовнішні фактори.

Взаємозв'язок між витратами та фінансовими результатами операційної діяльності підприємства досліджено через поняття левериджу. З усіма трьома видами левериджу, найбільш важливим для цього дослідження був операційний (виробничий) леверидж. Важливим показником, який відображає ступінь впливу операційного левериджу, є відомий як DOL (Degree of Operating Leverage) в зарубіжній економіці або ОВ (Операційний Важіль).

Робота виконується на матеріалах філії Акціонерного товариства «Укртрансгаз» «Укргазпромбуд», яке є БМФ (будівельно-монтажна фірма). Основним завданням БМФ «Укргазпромбуд» є своєчасне і якісне виконання завдань з будівництва, введення в дію потужностей і об'єктів будівництва нафтогазового комплексу України. Кількість працівників станом на 2021 рік 1614 од. Філія має окремий баланс, який є складовою частиною балансу Товариства, рахунки в установах банків, здійснює облік і веде звітність за установленною формою. Директором БМФ «Укргазпромбуд» є Трощак Віктор Володимирович.

Провівши аналіз та оцінку фінансового стану, витрат та результатів діяльності БМФ «Укргазпромбуд», дійшли до висновків, що підприємство успішно відновило свою діяльність після періоду припинення у 2019 році та змогло збільшити дохід від операційної діяльності у 2020 році, незважаючи на те, що в 2021 році дохід зменшився. Загальна тенденція є позитивною, оскільки підприємство має прибуток. Збільшення доходів у 2020 році супроводжувалося

і збільшенням витрат. Однак в 2021 році витрати зменшились, що може бути позитивним для підприємства у майбутньому.

Провівши аналіз структури агрегованого балансу БМФ «Укргазпромбуд» можна сказати, що протягом розглянутого періоду відбувалися зміни. Варто зауважити, що у 2020 році відбулось зростання валюти балансу на 36,53%. В структурі активів, найбільшу частку протягом усього періоду займають необоротні активи, у 2021 році значення знизилось до рівня 53,89%, в них найбільшу частку займають основні засоби та нематеріальні активи. В свою чергу оборотні активи збільшували свою питому вагу, та у 2021 році становлять 46,11% за рахунок збільшення запасів, тому найбільшу частину займають саме вони – 33,03% у 2021 році, потім дебіторська заборгованість яка у 2020 році зростає до 12,08% та продовжила зростання у 2021 до 12,25%.

Щодо пасивів, то найбільшу частку у структурі протягом усього періоду займає власний капітал, а саме 51,77% в них найбільшу частину займає капітал у дооцінках. Також вагому частину займають поточні зобов'язання, їх зростання відбулось у 2020 році на 25% за рахунок зростання інших поточних зобов'язань.

Можна сказати, що підприємство показало позитивну динаміку у зниженні показників фондомісткості та збільшенні фондоозброєності. Однак показники стану основних фондів, такі як коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, коефіцієнт оновлення, відсоток рентабельності та інтегральний показник економічної ефективності, мають негативну тенденцію.

Щодо аналізу показників ефективності використання оборотних активів, то на підприємстві в період з 2019 по 2021 рік є те, що підприємство досягло загального покращення управління своїми поточними активами. Це проявилось в зростанні коефіцієнтів оборотності оборотних активів та зниженні зобов'язань. Втім, проблемами залишаються ефективність управління грошовими засобами та збір заборгованості. Для підприємства є важливим продовжувати зусилля у покращенні цих аспектів, що сприятиме стабільності та подальшому розвитку компанії.

Фінансовий стан БМФ «Укргазпромбуд» погіршувався у 2020 році, але покращився у 2021 році. Збільшення коефіцієнта фінансової залежності вказує на зростання ризику фінансової незабезпеченості підприємства, що потребує уваги та контролю. Проте позитивним фактором є збільшення коефіцієнта співвідношення власного і залученого капіталу, що свідчить про активну участь власника в управлінні підприємством та зменшення залежності від кредиторів. Негативними факторами є зменшення коефіцієнта покриття запасів, що може вказувати на проблеми з управлінням запасами. Незважаючи на збільшення коефіцієнта загальної заборгованості, підприємство демонструє певну стабільність фінансового стану. Також було визначено, що підприємство має кризовий (4-й) фінансовий стан.

Аналіз показників платоспроможності підприємства вказує на зниження здатності покрити поточні зобов'язання за рахунок власних коштів у 2020 році, але спостерігається покращення в 2021 році. Також, загальна платоспроможність підприємства знизилась у 2021 році порівняно з 2019 роком. У підприємства відсутні довгострокові зобов'язання. Загалом, підприємство проявляє позитивну тенденцію відновлення платоспроможності та зменшення заборгованості перед кредиторами та дебіторами, але може стикатися з проблемами недостатньої ліквідності через вкладення більшої частини ресурсів у необоротні активи.

Щодо аналізу динаміки і структури витрат, підприємство у 2020 році після поновлення діяльності збільшило свої витрати на 223,80%, що є нормальним, так як загалом підприємство у цей період отримало прибуток, тим не менш у наступний рік 2021, витрати аналогічно з доходами зменшились. Найбільшу частку у витратах 2019 році займають інші витрати. У той час, як у 2020 та 2021 рр. найбільшу питому вагу має собівартість реалізованої продукції. Незважаючи на зниження показників прибутковості підприємства у 2021 році, у цілому, підприємство БМФ «Укргазпромбуд» здатне досягати прибутку та підвищувати ефективність своєї діяльності, але потребує додаткових зусиль для оптимізації витрат та покращення усіх рентабельності. Також на фоні зниження усіх показників найбільше виділяється динаміка рентабельності власного капіталу та

рентабельності активів знизилась більше ніж у 2 рази, що є негативним показником, на який слід звернути увагу. Існує проблема з недостатньою діловою активністю, і слід вирішити проблеми, пов'язані саме з операційною діяльністю.

На прикладі БМФ «Укргазпромбуд», було застосовано метод управління витратами «витрати-обсяг-прибуток» для аналізу впливу витрат на фінансовий результат діяльності. Було досліджено постійні та змінні витрати. Аналіз структури і динаміки постійних і змінних витрат дозволяє керівництву підприємства зрозуміти, які витрати є стійкими і не залежать від обсягу продажу, а також які витрати змінюються залежно від змін у виробництві. Таким чином, підприємство протягом періоду 2019-2021 рр. має такі результати. Структура витрат після завершення анбандлінгу змінилась, у 2019 році відсоток постійних витрат складав 34,53%, тоді як по завершенню, у 2020 та у 2021 роках структура витрат є такою 73,97% – змінні витрати та 26,03% – постійні, у 2021 році відсоток постійних витрат підвищився до 26,35%, а змінні знизились до 73,65%. Запас фінансової стійкості у 2019 році мав від'ємне значення, у 2020 році підприємство досягло додатних значень, а саме 32,24%., потім – 23,85%, у 2021 відбулось зниження, , що є негативним показником так як цей показник означає наскільки добре підприємство або особа здатні управляти своїми фінансами і впоратися з можливими фінансовими ризиками, тому при зниженні цього показника ризиковість підприємницької діяльності зростає. Тим не менш, навіть зі зниженням запас фінансової стійкості підприємства у 2020 та 2021 роках класифікується як середній рівень стабільності господарської діяльності, але слід зауважити, що при зниженні показника до 15% стан буде вважатися ризикованим, тому керівництву слід приділити більше уваги цьому аспекту та вжити заходів для поліпшення ситуації. Точка безбитковості підприємства зросла у 2020 році, та трохи знизилась у 2021 що є позитивним показником, але зниження точки безбитковості є не пропорційним зниженню прибутковості. У 2019 році сума дорівнювала 15135740,81 грн., у 2020 – 498163828,6 грн. та у 2021 році – 471671971 грн., підвищення точки безбитковості для підприємства є

небажаною, так як при підвищенні цього показника, підприємству, щоб досягти прибутку, потрібно отримати дохід у розмірі більшим за значення порогу рентабельності, чим нижчий цей показник – тим легше підприємству отримати прибуток, тому слід приділити більше уваги цьому аспекту. Проаналізувавши значення операційного важеля підприємства у 2021 році, прийшли до висновку, що підприємство має середньоризиковий, поміркований тип виробничо-комерційної діяльності.

Дослідивши усі теоретичні аспекти методу «витрати-обсяг-прибуток», були розглянуті варіанти покращення фінансово-господарської діяльності БМФ «Укргазпромбуд». Найбільш успішним серед запропонованих способів оптимізації витрат був варіант 1.3. В цьому варіанті передбачалося, що у плановому періоді рівень сумарних операційних доходів залишиться на рівні 2021 року, а змінні витрати зменшаться на 6,66%. Це зменшення пов'язувалося зі зниженням матеріальних витрат, витрат на персонал у зв'язку з інтенсифікацією діяльності та збутових операційних витрат. Крім того, передбачалося зниження постійних витрат на 1,5% за рахунок зниження інших постійних витрат та витрат адміністративного характеру. За таких умов операційний прибуток становитиме 77554767,08 грн. або темп його приросту дорівнюватиме 64,23%, поріг рентабельності – 406905274,97 грн., запас фінансової стійкості – 212525148,13 грн. або 34,31%, величина операційного важеля дорівнюватиме 2,91, а змінні і постійні витрати відповідно складатимуть 72,60% та 27,40%. У випадку оптимістичного варіанту прибутковість підприємства значно зросте, та, зважаючи на рівень операційного важеля у розмірі 2,91, ризиковість знизиться у порівнянні з базовим роком, ті підприємство досягне малоризикового, консервативного типу виробничо-комерційної діяльності.

Щодо песимістичних варіантів, найбільш привабливим був варіант 2.3. В цьому варіанті передбачається темп зміни сумарних операційних доходів аналогічний темпам зміни чистого доходу від реалізації продукції та послуг у 2020 році порівняно з 2019 роком, у свою чергу темп приросту змінних витрат

буде на 6,66% меншим. Подібне зменшення витрат було пов'язане зі зниженням за рахунок зниження матеріальних витрат, витрат на персонал у зв'язку з інтенсифікацією діяльності та збутових операційних витрат, а також зниженням постійних витрат на 1.5% зниження інших постійних витрат та витрат адміністративного характеру. За таких умов операційний прибуток становитиме 65148964,16 грн. або темп його приросту дорівнюватиме 37,96% поріг рентабельності становитиме 406854703,11 грн., запас фінансової стійкості – 178507046,69 грн. або 30,50%, величина операційного важеля дорівнюватиме 3,2792 що означає що підприємство матиме середньоризиковий, поміркований тип виробничо-комерційної діяльності. Змінні і постійні витрати відповідно складатимуть 71,46% та 28,54%.

В цілому, зважаючи на конкретні внутрішні та зовнішні проблеми, підприємство показало позитивні результати. Тим не менш, динаміка показників є негативною, тому підприємству слід приділити більше уваги згаданим вище аспектам. Також зважаючи на війну, яка триває на території України, кількість проблем з якими зіткнеться фірма, може зрости. Це економічна нестабільність, руйнування інфраструктури, непередбачуваність ринку, зниження попиту. Але з іншого боку, кількість потенційної роботи, яку може виконувати компанія зросте через руйнування, які можуть виникнути. Попит на роботу підприємства, яке є будівельно-монтажною фірмою, підвищиться. Також слід пам'ятати про євроінтеграцію, та можливість роботи з закордонними партнерами. Тому при якісному контролі та управлінні підприємством та його ресурсами, можна досягти успіху та підвищити цінність фірми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шутько Т. І. Витрати в економічній теорії наукових шкіл. *Економіка та держава*. 2015. № 9. С. 133–135.
2. Базилевич В.Д. Історія економічних учень: Хрестоматія: навчальний посібник. Київ: Вид-во «Знання», 2015. 583 с.
3. Маркс К., Енгельс Ф. Твори. Т 25. Ч. І. Київ: Держполітвидав УРСР. 1963. 507 с.
4. Краснікова Л. І. Пропозиція суспільних благ. Умова ефективності Самуельсона. Теорія державних витрат та суспільний вибір : монографія, Київ : Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.», 2009. С. 32 – 59.
5. Ткаченко Н. М., Гуріна Н. В. Історичний генезис понять «витрати» і «затрати»: обліково-економічний аспект. *Ефективна економіка*. 2015. № 9. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_9_9.
6. Про затвердження Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73. Дата оновлення: 12.01.2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>. (дата звернення: 18.05.2023).
7. Про затвердження Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. Дата оновлення: 29.09.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 18.05.2023).
8. Іванюта О. В. Сутність накладних витрат : облікові аспекти. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. № 3(24). С. 206 – 214.
9. Гончарук І. Теоретичні основи аналізу адміністративних витрат підприємства. Актуальні проблеми ефективного соціально-економічного розвитку України: пошук молодих: матеріали XI Всеукраїнської студентської

наук.-практ. конфер. (м. Вінниця, 21 квітня 2022 р.). Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2022. Вип.148. С. 77 – 82.

10. Бондаренко Т.Ю. Класифікація «змінні-постійні» витрати: проблеми визначення і підходи до розподілу : Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті Європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Львів, 17-18 травня 2018 року). Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2018. С. 37 – 40

11. Про затвердження Про затвердження Методичних рекомендацій з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності: Наказ Міністерства економіки України від 22.05.2002 р. № 145. Дата оновлення: 02.03.2010 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0145569-02#Text> (дата звернення: 18.05.2023)

12. Доцич Г.А. Дослідження актуальних проблем управління витратами підприємства. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. URL : http://www.rusnauka.com/29_DWS_2012/Economics/10_120778.doc.htm. (дата звернення: 18.05.2023)

13. Васюта В.Б. Кирпань А.Г. Аналіз ефективності використання матеріально-технічної бази підприємства. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 2. С. 107 – 113.

14. Ткачук Н. М., Гринчук І. А. Рентабельність підприємства: сутність і необхідність оцінки. *Multidisciplinary academic explorations: Abstracts of I International Scientific and Practical Conference*. Amsterdam, Netherlands, 10-12 january, 2022. P. 41 – 43.

15. Фаріон В. Я. Інформаційне забезпечення формування витрат: обліково-аналітичний підхід. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 22 трав. 2020 р.). Тернопіль : ТНЕУ, 2020. Т. 1. С. 110 – 112.

16. Кос Х. Б. Шляхи вдосконалення організації обліку витрат від операційної діяльності підприємства. Перспективні напрямки наукових

досліджень: LXVII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. (м. Рівне, 31 травня 2021 року). Рівне, 2021. С. 132 – 135.

17. Онищенко О.В., Куренна О.О. Крикуненко А.С. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 25(2). С. 153 – 157.

18. Гринчук Ю. В., Попескул Н. М. Методи управління витратами в сучасних умовах: ефективність застосування, переваги та недоліки. Трансформація фінансової системи України : тенденції та перспективи розвитку : матеріали III Всеукраїнської наук.-практ. конф., (м. Миколаїв, 27-28 листопада 2019 р.). Миколаїв : МНАУ, 2019. С. 82 – 83.

19. Скрипник М. І. Облік витрат на промислових підприємствах в розрізі їх класифікації. *Наукові праці МАУП. Економічні науки. Сер. «Облік і фінанси»*. 2010. Вип. 7 (25). Ч. 3. С. 200 – 208.

20. Колесник В. М. Савченко Т. В. Фактори впливу на витрати промислових підприємств наукові. *Праці МАУП. Економічні науки*. 2015. Вип. 47 (4). С. 93 – 98.

21. Аніловська Г. Я., Висоцька І. Б. Фінанси підприємств: навч. Посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.

22. Свистун Л.А. Куряча .К.П. Фінансові аспекти операційної діяльності суб'єктів підприємництва : конспект лекції з дисципліни «Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва». Полтава : Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2022. URL: <https://dist.nupp.edu.ua/login/index.php>. (дата звернення: 01.06.23)

23. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Київ : МАУП, 2015. 152 с.

24. Денисенко Т.А. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства. Актуальні проблеми ефективного соціально-економічного розвитку України: пошук молодих : матеріали VIII Всеукраїнської студентської

наук.-практ. конфер. (м. Вінниця, 23 квітня 2019 р.). Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2019. Вип.72. С. 175 – 182.

25. Тлущкевич Н. В., Нужна О. А. Застосування маржинального аналізу для прийняття управлінських рішень. *Економічний форум*. 2021. № 4. С. 145 – 151.

26. Бикадорова Н.О. Оптимізація структури власного капіталу підприємства. Сучасна наука : стан, проблеми перспективи: матеріали I Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Старобільськ, 14-15 квітня 2020 року). Старобільськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2020. С.162 – 165.

27. Скидан В. Л. Морозова Г. С. Використання фінансового левериджу у фінансових розрахунках. Актуальні проблеми та перспективи розвитку України в галузі управління та адміністрування: ініціативи молоді : матеріали IV Міжнар. Наук.-практ. інтернет-конф. (м. Харків 28 жовтня 2022 року). Харків: ДБТУ, 2022. С. 148 – 150.

28. Школьник І. О. Вініченко У. В. Управління фінансовим левериджем на підприємстві. Проблеми та перспективи розвитку фінансовокредитної системи України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 5-6 грудня 2022 р.). Суми: Сумський державний університет, 2022. С. 55 – 57.

29. Зайченко К. С., Сулим І. К. Операційний леверидж та його вплив на формування цінової політики підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2022. №6 (62). С. 96 – 101.

30. Крючко Л. С., Бережко Я. В., Семиліт І. В. Використання операційного левериджу в управлінні прибутком підприємства. *Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 7. С. 67-70

31. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ: Ника-Центр, Зльга, 2001. 528 с.

32. Фінансовий менеджмент : підручник / за ред. М. І. Крупки. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.

33. Короткова О. В. Можливості використання операційного левериджу в аналізі ефективності управління рекреаційним підприємством. *Ефективна*

економіка. 2013. № 5. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_5_9. (дата звернення: 01.06.23)

34. Гончар Л.В. Сорока А.Л. Формування стратегії діяльності підприємства на основі аналізу беззбитковості : збірка наукових праць (статей) «Актуальні питання сучасної науки та освіти» (Слов'янськ, 21-23 травня 2019 року). Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. С. 126 – 133.

35. True Tamplin. Operating Leverage Guide to Understanding the Operating Leverage Concept URL : <https://www.wallstreetprep.com/knowledge/operating-leverage/> (дата звернення: 01.06.23).

36. Офіційний сайт компанії АТ «Укртрансгаз». URL: <https://utg.ua/utg/about-company/unbundling/> (дата звернення: 01.06.23).

37. Піскунов О. Г., Мтеленко Н. Г., Лободзинська Т. П. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства. *Економічний вісник Національного технічного університету України «КПІ»*. 2015. № 6. С. 80 – 88.

38. Дяченко К. С., Хорєва А. Ю. Методичні підходи до оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8369> (дата звернення: 01.06.23).

39. Гапак Н.М., Капштан С.А. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2014 №1 (42). С. 191 – 196.

40. Шаблиста Л.М. Фінансова стійкість підприємства: сутність і методи оцінки. *Економіка і прогнозування*. 2006. № 2. С. 46 – 57.

41. Докієнко Л. М. Концептуальні підходи до комплексної діагностики фінансової стійкості підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2020. Вип. 14. С. 25-31.

42. Верига Ю.А., Падусенко В.В., Кононенко К.О. Аналіз в системі управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Економічні студії*. 2021. № 3 (33). С. 23 – 27.

43. Карпенко О. В., Карпенко Д. В. *Управлінський облік* : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 296 с.

44. Шульга, А. В., Семейко Я. В. *Методи управління витратами виробництва. Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*. 2008. Вип. 22. С. 283 – 286.

45. Лисенко Г.А. *Методи управління витратами підприємства в сучасних умовах. Розвиток фінансової системи країни в умовах глобалізації* : матеріали студентської наук.-практ. інтернет-конф. (м. Дніпропетровськ, 16-17 квітня 2015 р.). Дніпропетровськ: ДВНЗ «Національний гірничий університет», 2015. С.35 – 36.

46. Атамас П. Й. *Управлінський облік: навчальний посібник*. Київ: ЦУЛ, 2009. 440 с.

47. Іванова Н. Ю. *Аналіз беззбитковості виробництва: теорія та практика: навчальний посібник*. Київ: Лібра, 2002. 72 с.

48. Терещенко О. О. *Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник*. Київ: КНЕУ, 2003. 554 с.

49. Радецька Л.П., Овод Л.В. *Управлінський облік: навчальний посібник*. Хмельницький: ХДУ, 2004. 276 с.

50. Пилипенко К.А., Кривеженко І.О. *Зарубіжний та вітчизняний досвід методів обліку витрат для цілей управління підприємством. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 24 жовтня 2019 р.). Полтава: ПДАА, 2019. С. 255 – 258.

51. Давидович І. Є. *Контролінг: навчальний посібник*. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 552 с.

52. Романова А. О. *Шляхи зниження витрат торговельного підприємства. Управління розвитком*. 2014. №8. С. 80 – 83.

53. Косинська О. В. *Оптимізація витрат як засіб підвищення прибутковості підприємств. Формування ринкових відносин в Україні*. 2011. №7. С. 106 – 110.

ДОДАТКИ

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	0,00	0,00
Капітал у дооцінках	1405	264 156 617,57	318 099 552,11
Додатковий капітал	1410	3 873 836,97	3 631 469,27
Резервний капітал	1415	0,00	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	0,00	0,00
Неоплачений капітал	1425	0,00	0,00
Неконтрольована частка	1490	0,00	0,00
Усього за розділом I	1495	268 030 454,54	321 731 021,38
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0,00	0,00
Довгострокові кредити банків	1510	0,00	0,00
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0,00	0,00
Довгострокові забезпечення	1520	0,00	0,00
Цільове фінансування	1525	0,00	0,00
Усього за розділом II	1595	0,00	0,00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0,00	0,00
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0,00	0,00
товари, роботи, послуги	1615	113 343 170,88	148 898 189,69
розрахунками з бюджетом	1620	5 265 877,33	3 105 805,97
у тому числі з податку на прибуток	1621	0,00	0,00
розрахунками зі страхування	1625	2 741 322,11	1 946 627,82
розрахунками з оплати праці	1630	16 256 913,82	12 493 914,23
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	4 463,72	51 793,06
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	0,00	0,00
Поточні забезпечення	1660	71 637 724,58	59 645 091,46
Доходи майбутніх періодів	1665	0,00	0,00
Інші поточні зобов'язання	1690	159 501 052,37	30 485 013,53
Усього за розділом III	1695	368 750 524,81	256 626 435,76
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0,00	0,00
Баланс	1900	636 780 979,35	578 357 457,14

¹ Визначається в порядку, встановленому спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі статистики.

Директор

О.В.Головкін

Головний бухгалтер

Л.В.Ткаченко

Підприємство БМФ "Укргазпромбуд"

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2019	12	31
00156630		

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
на 31.12.2019 року**

Форма N 2-к

Код за ДКУД

1801008

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3 786 127,91	763 537,34
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(5 093 904,27)	(3 910 038,89)
Валовий:			
прибуток	2090	0,00	0,00
збиток	2095	(1 307 776,36)	(3 146 501,55)
Інші операційні доходи	2120	4 075 904,13	6 446 801,08
Адміністративні витрати	2130	(72 056 975,12)	(72 857 179,86)
Витрати на збут	2150	(1 825 603,30)	(2 124 160,19)
Інші операційні витрати	2180	(29 868 749,91)	(17 372 035,08)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	0,00	0,00
збиток	2195	(100 983 200,56)	(89 053 075,60)
Дохід від участі в капіталі	2200	0,00	0,00
Інші фінансові доходи	2220	0,00	0,00
Інші доходи	2240	81 250 769,38	819 387,42
Фінансові витрати	2250	0,00	0,00
Втрати від участі в капіталі	2255	0,00	0,00
Інші витрати	2270	(185 583 595,28)	(63 260 597,14)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	0,00	0,00
збиток	2295	(205 316 026,46)	(151 494 285,32)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	0,00	0,00
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0,00	0,00
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	0,00	0,00
збиток	2355	(205 316 026,46)	(151 494 285,32)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД (Філіями не заповнюється)

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0,00	0,00
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0,00	0,00
Накопичені курсові різниці	2410	0,00	0,00
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0,00	0,00
Інший сукупний дохід	2445	0,00	0,00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0,00	0,00
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0,00	0,00
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0,00	0,00
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(205 316 026,46)	(151 494 285,32)
Чистий прибуток (збиток), що належить:			
власникам материнської компанії	2470	0,00	0,00
неконтрольованій частці	2475	0,00	0,00
Сукупний дохід, що належить:			
власникам материнської компанії	2480	0,00	0,00
неконтрольованій частці	2485	0,00	0,00

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	(391 997 602,50)	(342 793 460,83)
Витрати на оплату праці	2505	(418 670 041,64)	(359 712 050,07)
Відрахування на соціальні заходи	2510	(71 111 632,11)	(76 041 001,25)
амортизація	2515	(41 193 600,75)	(64 602 500,99)
Інші операційні витрати	2520	(81 209 496,06)	(144 853 861,18)
Разом	2550	(1 004 182 373,06)	(988 002 874,32)

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ (Філіями не заповнюється)

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	0,00	0,00
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0,00	0,00
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,00	0,00
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,00	0,00
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

Директор

О.В.Головкін

Головний бухгалтер

Л.В.Ткаченко

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	0,00	0,00
Капітал у дооцінках	1405	371 395 490,10	401 826 225,78
Додатковий капітал	1410	3 631 469,27	3 538 101,93
Резервний капітал	1415	0,00	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	0,00	0,00
Неоплачений капітал	1425	0,00	0,00
Неконтрольована частка	1490	0,00	0,00
Усього за розділом I	1495	375 026 959,37	405 364 327,71
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0,00	0,00
Довгострокові кредити банків	1510	0,00	0,00
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0,00	0,00
Довгострокові забезпечення	1520	0,00	0,00
Цільове фінансування	1525	0,00	0,00
Усього за розділом II	1595	0,00	0,00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0,00	0,00
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0,00	0,00
товари, роботи, послуги	1615	148 898 189,69	36 557 305,93
розрахунками з бюджетом	1620	3 105 805,97	3 416 641,35
у тому числі з податку на прибуток	1621	0,00	0,00
розрахунками зі страхування	1625	1 946 627,82	2 621 577,70
розрахунками з оплати праці	1630	12 493 914,23	13 655 400,70
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	51 793,06	844 133,91
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	0,00	0,00
Поточні забезпечення	1660	59 645 091,46	41 371 441,34
Доходи майбутніх періодів	1665	0,00	0,00
Інші поточні зобов'язання	1690	30 485 013,53	285 812 780,04
Усього за розділом III	1695	256 626 435,76	384 279 280,97
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0,00	0,00
Баланс	1900	631 653 395,13	789 643 608,68

¹ Визначається в порядку, встановленому спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі статистики.

Директор

О.В.Головкін

Головний бухгалтер

Л.В.Ткаченко

Підприємство БМФ "Укргазпромбуд"

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2020	12	31
00156630		

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
на 31.12.2020 року**

Форма N 2-к

Код за ДКУД

1801008

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	717 752 567,37	3 786 127,91
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(577 824 499,58)	(5 093 904,27)
Валовий:			
прибуток	2090	139 928 067,79	0,00
збиток	2095	0,00	(1 307 776,36)
Інші операційні доходи	2120	17 461 210,83	4 075 904,13
Адміністративні витрати	2130	0,00	(72 056 975,12)
Витрати на збут	2150	(746 681,28)	(1 825 603,30)
Інші операційні витрати	2180	(80 365 536,43)	(29 868 749,91)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	76 277 060,91	0,00
збиток	2195	0,00	(100 983 200,56)
Дохід від участі в капіталі	2200	0,00	0,00
Інші фінансові доходи	2220	506,74	0,00
Інші доходи	2240	0,00	112 475 315,40
Фінансові витрати	2250	0,00	0,00
Втрати від участі в капіталі	2255	0,00	0,00
Інші витрати	2270	0,00	(190 159 815,75)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	76 277 567,65	0,00
збиток	2295	0,00	(178 667 700,91)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	0,00	0,00
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0,00	0,00
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	76 277 567,65	0,00
збиток	2355	0,00	(178 667 700,91)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД (Філіями не заповнюється)

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0,00	0,00
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0,00	0,00
Накопичені курсові різниці	2410	0,00	0,00
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0,00	0,00
Інший сукупний дохід	2445	0,00	0,00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0,00	0,00
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0,00	0,00
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0,00	0,00
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	76 277 567,65	(178 667 700,91)
Чистий прибуток (збиток), що належить:			
власникам материнської компанії	2470	0,00	0,00
неконтрольованій частці	2475	0,00	0,00
Сукупний дохід, що належить:			
власникам материнської компанії	2480	0,00	0,00
неконтрольованій частці	2485	0,00	0,00

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	(262 415 857,84)	(391 997 602,50)
Витрати на оплату праці	2505	(386 212 609,89)	(418 670 041,64)
Відрахування на соціальні заходи	2510	(72 568 544,45)	(71 111 632,11)
Амортизація	2515	(66 891 208,11)	(41 193 600,75)
Інші операційні витрати	2520	(95 840 542,19)	(81 209 496,06)
Разом	2550	(883 928 762,48)	(1 004 182 373,06)

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ (Філіями не заповнюється)

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	0,00	0,00
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0,00	0,00
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,00	0,00
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,00	0,00
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

Директор

О.В.Головкін

Головний бухгалтер

Л.В.Ткаченко

Додаток В

Фінансова звітність БМФ «Укргазпромбуд» за 2021 рік

Підприємство БМФ "Укргазпромбуд"
 Територія Україна
 Організаційно-правова форма господарювання Акціонерне товариство
 Орган державного управління
 Вид економічної діяльності Трубопровідний транспорт
 Середня кількість
 Адреса: 36002,Полтава,Кагамлика,33 А
 Одиниця виміру: грн

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
 за міжнародними стандартами фінансової звітності

Додаток 2
 до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку
 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Дата (рік, місяць, число)	КОДІ		
	2021	12	31
за ЄДРПОУ	00156630		
за КОАТУУ	8038200000		
за КОПФГ	230		
за СПОДУ	49,50		
за КВЕД			
	V		

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2021 року

Форма N 1-к

Код за ДКУД

1801007

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	40 041,34	39 691,34
первісна вартість	1001	311 272,85	311 272,85
накопичена амортизація	1002	(271 231,51)	(271 581,51)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	3 145 770,30	4 985 743,14
Основні засоби	1010	446 492 053,33	380 822 311,72
первісна вартість	1011	556 322 648,94	568 252 590,01
знос	1012	(109 830 595,61)	(187 430 278,29)
Інвестиційна нерухомість	1015	0,00	0,00
Довгострокові біологічні активи	1020	0,00	0,00
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0,00	0,00
інші фінансові інвестиції	1035	0,00	0,00
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0,00	0,00
Відстрочені податкові активи	1045	0,00	0,00
Гудвіл при консолідації	1055	0,00	0,00
Інші необоротні активи	1090	1 080 209,63	33 109 706,88
Усього за розділом I	1095	450 758 074,60	418 957 453,08
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	232 302 099,25	256 818 011,31
Поточні біологічні активи	1110	0,00	0,00
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	92 688 748,56	90 990 117,52
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	330 636,46	278 517,52
з бюджетом	1135	616 448,11	65 669,04
у тому числі з податку на прибуток	1136	0,00	0,00
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2 720 110,05	4 256 574,14
Поточні фінансові інвестиції	1160	0,00	0,00
Гроші та їх еквіваленти	1165	10 037 427,31	154 234,52
Витрати майбутніх періодів	1170	36 545,62	69 264,09
Інші оборотні активи	1190	153 518,72	5 845 714,14
Усього за розділом II	1195	338 885 534,08	358 478 102,28
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	789 643 608,68	777 435 555,36

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	0,00	0,00
Капітал у дооцінках	1405	401 826 225,78	398 922 978,12
Додатковий капітал	1410	3 538 101,93	3 541 901,83
Резервний капітал	1415	0,00	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	0,00	0,00
Неоплачений капітал	1425	0,00	0,00
Неконтрольована частка	1490	0,00	0,00
Усього за розділом I	1495	405 364 327,71	402 464 879,95
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0,00	0,00
Довгострокові кредити банків	1510	0,00	0,00
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0,00	0,00
Довгострокові забезпечення	1520	0,00	0,00
Цільове фінансування	1525	0,00	0,00
Усього за розділом II	1595	0,00	0,00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0,00	0,00
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0,00	0,00
товари, роботи, послуги	1615	36 557 305,93	24 824 534,95
розрахунками з бюджетом	1620	3 416 641,35	4 194 410,88
у тому числі з податку на прибуток	1621	0,00	0,00
розрахунками зі страхування	1625	2 621 577,70	2 798 129,57
розрахунками з оплати праці	1630	13 655 400,70	17 453 583,31
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	844 133,91	1 196 237,38
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	0,00	0,00
Поточні забезпечення	1660	41 371 441,34	59 962 483,00
Доходи майбутніх періодів	1665	0,00	0,00
Інші поточні зобов'язання	1690	285 812 780,04	264 541 296,32
Усього за розділом III	1695	384 279 280,97	374 970 675,41
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0,00	0,00
Баланс	1900	789 643 608,68	777 435 555,36

¹ Визначається в порядку, встановленому спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі статистики.

Директор

Віктор ТРОЦАК

Головний бухгалтер

Лариса ТКАЧЕНКО

Підприємство БМФ "Укргазпромбуд"

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2021	12	31
00156630		

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
на 31.12.2021 року**

Форма N 2-к

Код за ДКУД

1801008

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	578 578 190,24	717 752 567,37
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(494 670 578,09)	(577 824 499,58)
Валовий:			
прибуток	2090	83 907 612,15	139 928 067,79
збиток	2095	0,00	0,00
Інші операційні доходи	2120	40 852 232,88	17 461 210,83
Адміністративні витрати	2130	0,00	0,00
Витрати на збут	2150	0,00	(746 681,28)
Інші операційні витрати	2180	(83 131 396,66)	(80 365 536,43)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	41 628 448,37	76 277 060,91
збиток	2195	0,00	0,00
Дохід від участі в капіталі	2200	0,00	0,00
Інші фінансові доходи	2220	485 178,70	506,74
Інші доходи	2240	0,00	0,00
Фінансові витрати	2250	0,00	0,00
Втрати від участі в капіталі	2255	0,00	0,00
Інші витрати	2270	0,00	0,00
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	42 113 627,07	76 277 567,65
збиток	2295	0,00	0,00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	0,00	0,00
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0,00	0,00
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	42 113 627,07	76 277 567,65
збиток	2355	0,00	0,00

II. СУКУПНИЙ ДОХІД (Філіями не заповнюється)

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0,00	0,00
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0,00	0,00
Накопичені курсові різниці	2410	0,00	0,00
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0,00	0,00
Інший сукупний дохід	2445	0,00	0,00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0,00	0,00
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0,00	0,00
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0,00	0,00
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	42 113 627,07	76 277 567,65
Чистий прибуток (збиток), що належить:			
власникам материнської компанії	2470	0,00	0,00
неконтрольованій частці	2475	0,00	0,00
Сукупний дохід, що належить:			
власникам материнської компанії	2480	0,00	0,00
неконтрольованій частці	2485	0,00	0,00

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	(249 876 847,96)	(262 415 857,84)
Витрати на оплату праці	2505	(453 850 168,70)	(386 212 609,89)
Відрахування на соціальні заходи	2510	(82 852 170,62)	(72 568 544,45)
Амортизація	2515	(70 013 034,90)	(66 891 208,11)
Інші операційні витрати	2520	(117 241 201,63)	(95 840 542,19)
Разом	2550	(973 833 423,81)	(883 928 762,48)

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ (Філіями не заповнюється)

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	0,00	0,00
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0,00	0,00
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,00	0,00
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,00	0,00
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

Директор

Віктор ТРОЦЯК

Головний бухгалтер

Лариса ТКАЧЕНКО

Додаток Г

Характеристика показників аналізу фінансового стану

Фондомісткість:

$$\Phi_{\text{міст}} = \frac{\overline{\text{ОФ}}}{\text{ЧД}} = \frac{\text{Ф№1 (р. 1010 п. р. + р. 1010 к. р.)} / 2}{\text{Ф№2 р. 2000}} \quad (\text{г. 1})$$

де $\overline{\text{ОФ}}$ – середня вартість основних фондів;

ЧД – чистий дохід від реалізації продукції.

Фондоозброєність:

$$\Phi_{\text{озбр}} = \frac{\overline{\text{ОФ}}}{\text{ЧР}} = \frac{\text{Ф№1 (р. 1010 п. р. + р. 1010 к. р.)} / 2}{N} \quad (\text{г. 2})$$

де $\overline{\text{ОФ}}$ – середня вартість основних фондів;

ЧР – чисельність працівників.

Коефіцієнт вартості основних фондів в активах:

$$K_{\text{варт}} = \frac{\text{ОЗ}}{\text{Б}} = \frac{\text{Ф№1 (р. 1010 п. р. + р. 1010 к. р.)} / 2}{\text{Ф№1 р. 1300 к. р.}} \quad (\text{г. 3})$$

де ОЗ – залишки оборотних засобів на кінець року;

Б – валюта балансу.

Коефіцієнт зносу:

$$K_3 = \frac{З_{оз}}{В_{перв}} = \frac{\text{Ф№1 р. 1012}}{\text{Ф№1 р. 1011}} \quad (\text{г. 4})$$

де $З_{оз}$ – сума зносу основних засобів;

$В_{перв}$ – первісна вартість основних засобів.

Коефіцієнт придатності основних засобів:

$$K_{п} = \frac{ОЗ_{зал}}{ОЗ_{перв}} = \frac{\text{Ф№1 р. 1010}}{\text{Ф№1 р. 1011}} \quad (\text{г. 5})$$

де $ОЗ_{зал}$ – залишкова вартість основних засобів;

$ОЗ_{перв}$ – первісна вартість основних засобів.

Коефіцієнти оновлення основних засобів:

$$K_o = \frac{ОЗ_{н}}{ОЗ_{перв}} = \frac{\text{Ф№5 р. 2060 гр. 5}}{\text{Ф№1 р. 1011 к. р.}} \quad (\text{г. 6})$$

де $ОЗ_{н}$ – вартість основних засобів, що надійшли;

$ОЗ_{перв}$ – первісна вартість основних засобів.

Коефіцієнти вибуття:

$$K_{в} = \frac{ОЗ_{в}}{ОЗ_{поч}} = \frac{\text{Ф№5 р. 2060 гр. 8}}{\text{Ф№1 р. 1011 п. р.}} \quad (\text{г. 7})$$

де $ОЗ_{в}$ – вартість основних засобів, що вибули;

$ОЗ_{поч}$ – вартість основних засобів на початок року.

Фондовіддача основних засобів:

$$\Phi_{\text{в}} = \frac{\text{ЧД}}{\overline{\text{ОЗ}}} = \frac{\text{Ф№2 р. 2000}}{\text{Ф№1 (р. 1010 п. р. + р. 1010 к. р.)} / 2} \quad (\text{г. 8})$$

де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції;

$\overline{\text{ОЗ}}$ – середня вартість основних засобів.

Рентабельність основних засобів:

$$P = \frac{\text{П}_{\text{од}}}{\overline{\text{ОЗ}}} * 100 = \frac{\text{Ф№2 р. 2190}}{\frac{\text{Ф№1 (р. 1010 п. р. + р. 1010 к. р.)}}{2}} * 100 \quad (\text{г. 9})$$

де $\text{П}_{\text{од}}$ – фінансовий результат від операційної діяльності;

$\overline{\text{ОЗ}}$ – середньорічна вартість основних засобів.

Інтегральний показник економічної ефективності:

$$K_{\text{еф}} = \sqrt{\Phi_{\text{в}} * \frac{P}{100}} \quad (\text{г. 10})$$

де $\Phi_{\text{в}}$ – фондівіддача основних засобів;

P – рентабельність основних засобів.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів:

$$K_{\text{ооа}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{ОА}_{\text{сер}}} = \frac{\text{Ф№2 р. 2000}}{\text{Ф№1 (р. 1195 п. р. + р. 1195 к. р.)} / 2} \quad (\text{г. 11})$$

де ЧД – чистий дохід;

ОА_{сер} - середньорічна вартість оборотних активів.

Коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань:

$$K_{\text{опз}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{ПЗ}_{\text{сер}}} = \frac{\text{Ф№2000}}{\text{Ф№1(р. 1695 п. р. + р. 1695 к. р.)}/2} \quad (\text{г. 12})$$

де ЧД – чистий дохід;

ПЗ_{сер} - середньорічна вартість поточних зобов'язань.

Коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів:

$$K_{\text{оз}}^{\text{в}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{З}_{\text{сер}}} = \frac{\text{Ф№2 р. 2000}}{\text{Ф№1(р. 1100 п. р. + р. 1100 к. р.)}/2} \quad (\text{г. 13})$$

де ЧД – чистий дохід;

З_{сер} - середньорічна вартість товарно-матеріальних запасів.

Коефіцієнт оборотності грошових засобів показує:

$$K_{\text{огз}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{ГЗ}_{\text{сер}}} = \frac{\text{Ф№2 р. 2000}}{\frac{\text{Ф№1(р. 1165 + р. 1166)п. р. + (р. 1165 + р. 1166)к. р.}}{2}} \quad (\text{г. 14})$$

де ЧД – чистий дохід;

ГЗ_{сер} - середньорічна вартість грошових засобів підприємства.

Коефіцієнт відволікання оборотного капіталу в дебіторську заборгованість:

$$K_{\text{відв.}} = \frac{\text{ДЗ}}{\text{ОА}} = \frac{\text{ФN}^{\circ 1} \text{ р. (1125 + \dots + 1155)к. р.}}{\text{ФN}^{\circ 1} \text{ р. 1195 к. р.}} \quad (\text{г. 15})$$

де, ДЗ – сума дебіторської заборгованості на кінець року;

ОА – загальна сума оборотного капіталу підприємства на кінець року.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості:

$$K_{\text{одз}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{ДЗ}_{\text{сер}}} = \frac{\text{ФN}^{\circ 2} \text{ р. 2000}}{\frac{\text{ФN}^{\circ 1} (\text{р. 1125} + \dots + \text{р. 1155})\text{п. р.} + (\text{р. 1125} + \dots + \text{р. 1155})\text{к. р.}}{2}} \quad (\text{г. 16})$$

де ЧД – чистий дохід;

ДЗ_{сер} – середньорічна вартість дебіторської заборгованості підприємства.

Період погашення (інкасації) дебіторської заборгованості:

$$T_{\text{одз}} = \frac{360}{K_{\text{одз}}} \quad (\text{г. 17})$$

де K_{одз} – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості:

$$K_{\text{окз}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{КЗ}_{\text{сер}}} = \frac{\text{ФN}^{\circ 2} \text{ р. 2000}}{\frac{\text{ФN}^{\circ 1} (\text{р. 1610} + \dots + \text{р. 1650})\text{п. р.} + (\text{р. 1610} + \dots + \text{р. 1650})\text{к. р.}}{2}} \quad (\text{г. 18})$$

де ЧД – чистий дохід;

КЗ_{сер} – середньорічна вартість кредиторської заборгованості підприємства.

Рентабельність оборотних активів:

$$P = \frac{\text{ЧП}}{\text{ОА}_{\text{сер}}} = \frac{\text{Ф№2 р. 2190}}{\text{Ф№1 (р. 1195 п. р. + р. 1195 к. р.)}/2} * 100 \quad (\text{г. 19})$$

де ЧП – чистий прибуток;

ОА_{сер} – середньорічна вартість оборотних активів.

Інтегральний показник ефективності оборотних активів:

$$I_{\text{еф}} = \sqrt{\frac{K_{\text{ооа}} * P}{100}} \quad (\text{г. 20})$$

де $K_{\text{ооа}}$ – коефіцієнт оборотності оборотних активів;

P – коефіцієнт рентабельності оборотних активів.

Коефіцієнт фінансової стійкості:

$$K_{\text{ФС}} = \frac{(\text{ВК} + \text{ДЗ})}{\text{А}} \quad (\text{г. 21})$$

де ВК – власний капітал;

ДЗ – довгострокові зобов'язання;

А – активи підприємства (валюта балансу).

Коефіцієнт автономії:

$$K_{\text{ФА}} = \frac{\text{ВК}}{\text{А}} \quad (\text{г. 22})$$

де ВК – власний капітал;

А – активи підприємства (валюта балансу).

Коефіцієнт фінансової залежності:

$$K_{\Phi 3} = \frac{A}{BK} \quad (\text{г. 23})$$

де А – активи підприємства (валюта балансу);

ВК – власний капітал.

Коефіцієнт фінансового ризику:

$$K_{\Phi P} = \frac{33}{BK} \quad (\text{г. 24})$$

де 33 – загальні зобов'язання;

ВК – власний капітал.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу:

$$K_M = \frac{BOK}{BK} \quad (\text{г. 25})$$

де BOK – власний оборотний капітал;

ВК – власний капітал.

Коефіцієнт покриття запасів:

$$K_{\text{ПЗ}} = \frac{BOK}{3} \quad (\text{г. 26})$$

де BOK – власний оборотний капітал;

3 – товарно-матеріальні запаси підприємства.

Коефіцієнт загальної заборгованості:

$$K_{33} = \frac{33}{A} \quad (\text{г. 27})$$

де 33 – загальні зобов'язання;

A – активи підприємства (валюта балансу).

Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу:

$$K_{\text{CB3}} = \frac{\text{BK}}{33} \quad (\text{г. 28})$$

де BK – власний капітал;

33 – загальні зобов'язання.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами:

$$K_{30A} = \frac{\text{BOK}}{\text{OA}} \quad (\text{г. 29})$$

де BOK – власний оборотний капітал;

OA – оборотні активи.

Коефіцієнт загальної платоспроможності підприємства:

$$K_{3\text{П}} = \frac{A}{33} \quad (\text{г. 30})$$

де A – активи підприємства (валюта балансу);

ЗЗ – загальні зобов'язання.

Коефіцієнт фінансового левериджу:

$$K_{\text{ФЛ}} = \frac{\text{ЗЗ}}{\text{ВК}} \quad (\text{г. 31})$$

де ЗЗ – загальні зобов'язання;

ВК – власний капітал.

Коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності:

$$K_{\text{ВІД}} = (\text{К}_{\text{ЗП}}^n + 6/12 * (\text{К}_{\text{ЗП}}^n - \text{К}_{\text{ЗП}}^{n-1}))/2 \quad (\text{г. 32})$$

де n – розрахований рік.

Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі й дебіторської заборгованості:

$$K_{\text{КВД}} = \frac{\text{КЗ}}{\text{ВК} + \text{ДЗ}} \quad (\text{г. 33})$$

де КЗ – кредиторська заборгованість;

ВК – власний капітал;

ДЗ – дебіторська заборгованість.

Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами:

$$K_{\text{ЧОА}} = \frac{\text{ЧОА}}{\text{ЧА}} \quad (\text{г. 34})$$

де ЧОА – чисті оборотні активи;

ЧА – чисті активи.

Рентабельність активів:

$$P_A = \frac{\Pi_{зД}}{СВ_A} \quad (\text{г. 35})$$

де $\Pi_{зД}$ – прибуток (збиток) від звичайної діяльності;

$СВ_A$ – середньорічна вартість активів.

Рентабельність продаж:

$$P_{\Pi} = \frac{\Pi_{зД}}{\text{ЧД}_P} \quad (\text{г. 36})$$

де $\Pi_{зД}$ – прибуток (збиток) від звичайної діяльності;

ЧД_P – чистий дохід від реалізації.

Рентабельність витрат:

$$P_B = \frac{\Pi_{зД}}{B} \quad (\text{г. 37})$$

де $\Pi_{зД}$ – прибуток (збиток) від звичайної діяльності;

B – витрати.

Рентабельність власного капіталу:

$$P_{ВК} = \frac{\Pi_{зД}}{ВК} \quad (\text{г. 38})$$

де $\Pi_{зД}$ – прибуток (збиток) від звичайної діяльності;

ВК – власний капітал.

Рентабельність продукції:

$$R_{РП} = \frac{\Pi_{зД}}{СОБ} \quad (\text{г. 39})$$

де $\Pi_{зД}$ – прибуток (збиток) від звичайної діяльності;

СОБ – собівартість реалізованої продукції.